

ANAK DİNAMİKLERİMİZ

Merhamet Etmez misin

Merhamet Etmeyene Merhamet Edilmez.

İRFAN YÜKSEL

**Merhamet
Etmez misin**

İRFAN YÜKSEL

Merhamet Etmez misin

Merhamet Etmeyene Merhamet Edilmez

İRFAN YÜKSEL

MERHAMET ETMEZ MİSİN

Copyright © Rehber Yayınları, 2009

Bu eserin tüm yayın hakları Işık Yayıncılık Tic. A.Ş.'ye aittir.

Eserde yer alan metin ve resimlerin Işık Yayıncılık Tic. A.Ş.'nin önceden yazılı izni olmaksızın, elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır.

Editör

Ali BUDAK

Görsel Yönetmen

Engin ÇİFTÇİ

Kapak

İhsan DEMİRHAN

Sayfa Düzeni

Necmi TOPAL

ISBN

978-975-6096-91-8

Yayın Numarası

79

Basım Yeri ve Yılı

Çağlayan Matbaası Sarnıç Yolu Üzeri No: 7

Gaziemir/İZMİR

Tel: (0232) 252 20 96

Mayıs 2009

Genel Dağıtım

Gökkuşuğu Pazarlama ve Dağıtım

Merkez Mah. Soğuksu Cad. No: 31 Tek-Er İş Merkezi

Mahmutbey/İSTANBUL

Tel: (0212) 410 50 60 Faks: (0212) 445 84 64

Rehber Yayınları

Emniyet Mahallesi Huzur Sokak No: 5

Üsküdar/İSTANBUL 34676

Tel: (0216) 318 42 88 Faks: (0216) 318 52 20

www.rehber yayinlari.com

İÇİNDEKİLER

Giriş	7
Besmelede Gizlenen Rahmet Hazinesi.....	15
Allah'ın Rahmeti Her Şeyi Kuşatmıştır	23
Âlemlere Rahmet Güneşi Efendimiz.....	37
Rahmeti Tükenmeyen Ümit Çeşmesi.....	53
Yağmurla Düşen Rahmet Damlaları	59
Merhamet Et ki Merhamet Göresin	67
Merhamet Ancak Şakının Kalbinden Sökülüp Alınır	71
Çocuk Sevgisinde Saklı Merhamet.....	75
Gazabı Geçen Rahmet.....	83
Yeryüzü, Yüzde Birlik Rahmetin Tecelli Alanı	85
Anne Çocuğunu Hiç Ateşe Atar mı	89
Unutulan Yeryüzü Komşularımız	91
Bir Köpeğe Su Vermek Kurtuluş Reçetesi	100
Rahmete Engel Olan, Merhametten Mahrum Kalır.....	103
Sahibini Resûlullah'a Şikâyet Eden Deve	103
Hayvanların Sırtı Sohbet Mekânı Değildir	106
Bu Kuşun Yavrusunu Kim Aldı	107
Onu Kaç Kez Öldürmek İstiyorsun	111
Acz Bir Merhamet Çağrısıdır	115
Yetimin Başını Okşa ki, Rahmete Mazhar Olasın	119
Hakkı Arayan İhtilaf, Rahmettir.....	123
Allah Müşfik ve Mahzunları Sever	127

Ne Olurdu Hâlimiz Gözyaşı Olmasaydı.....	129
Allah'ın Rahmet Hazineleri Tükenmez	139
Cennet Hz. Rahim'in Şefkat Otağı	143
Mazide Kalan Şefkatli Hatıralar	153
Hiç Kimse Allah'tan Daha Fazla Merhametli Olamaz.....	167
Şefkat Ufuklu Nur Yolu	173
İmdada Yetiş Engin Şefkatinle.....	179
Sonsuzluk Vadeden İlahî Rahmet.....	183
Rahmet ve Şefkat Tüten Ocaklar	187
Şefkat Kanununa Uymayan Cezasını Öder	191
Şefkatte Saklı Tatlı Bir Zevk	195
Rahmet Çağırın Güzel Hasletler	197
Hasta Ziyareti	198
Sahura Kalkmak	200
Efendimize Salavât Getirmek	201
Dinî ve İlmî Mevzuları Müzakere Etmek.....	202
Cemaate Devam Etmek.....	203
Ticarî Hayatta Kolaylık Göstermek.....	204
Sonuç.....	205
İstifade Edilen Eserler	211

GİRİŞ

Rahmet, merhamet, şefkat, re'fet, lütuf, af, ihsan, kerem, hilm ve muhabbet gibi kelimeler dilimize dinimizin armağanı. Bu kelimelerin pek çoğunun Türkçe karşılıkları da mevcut, fakat bunların her biri arasında nüans bulunduğu ve dinî kaynaklarımızın bu kelimelerin her birine özel bir anlam yüklediğini de hatırd tutmalı.

Kur'ân-ı Kerim'de rahmetle ilişkili 327 kelime geçer. Evladın ebeveynine rahmetle muamele etmesini emreden (İsrâ, 17/24) âyet dışında bu kelime Kur'ân'da hep Allah'ın varlıklara rahmetle muamelesi şeklinde kullanılır.

Sözlük anlamı olarak rahmet “bir kimseyi bağışlamak, onu kollamak, acımak, gözetmek, kalb yumuşaklığı ve şefkat göstermek, incelik, merhamet etme, affetme ve mağfiret” gibi anlamlara gelir. Bütün bu manalara rağmen anlamı oldukça geniş olan rahmet kelimesinin dilimizde tam olarak karşılığı yoktur.

Rahmet ve merhamet duyguları önce insanın iç dünyasında bir acıma duygusu olarak belirir. Sonra bu duygu onu muhtaç durumdaki varlığa iyilik ve yardım etmeye, sıkıntısını gidermeye sevk eder. İçinde rahmet duygusu kabarın, gönlünün bereketli toprağında merhamet pınarları fışkıran bir insan bu Rahmânî duygusunu pratiğe döküp mazlum ve mağdur olanlara kol kanat gerer, onları kollar ve ihtiyaçlarını giderirse bütün bunları irade ve isteğiyle yaptığı için merhamet ve şefkatle muamele, aynı zamanda iradî bir fiildir denilebilir.

İnsanın merhamet ve şefkati daha özel ve dar bir sahada cereyan ederken Allah'ın rahmeti ise çok daha umumi ve çok daha geniş bir tecelli sahasına sahiptir. İnsan bir olay veya bir davranış karşısında etkilenir, kalbi mahzun olur, duygulanır, kendisinde rahmetin tesirleri görülür. Bütün bunlar insan için sonradan ortaya çıkan arızî durumlar iken Allah'ın rahmetle muamelesi ise sonradan ortaya çıkan bir durum değildir. Allah'ın rahmeti, kendisine ait bir sıfattır ve insan için mevzubahis duygulardan ve kalb rikatinden farklı olarak bütün varlığı kucaklayan ve muhtaçlara imdat eden bir anlam yüklüdür.

Merhamet canlı cansız bütün varlığa şefkatle muamelede ortaya çıkar. Kâmil insan Allah'a inancının derinliği ile doğru orantılı bir şekilde, bir gün her şeyin hesabını vereceğinin şuurunda olarak eşya ve varlığa karşı duyarlı, ince ve sıcak duygular besler. Yunus'un "Yaratılanı severiz, Yaratan'dan ötürü." anlayışı ile hareket ederek aslında ya-

ratılan her bir şeyi Allah'ı tesbih eden bir varlık gibi kabul eder, onları incitmez ve bütün bir varlığa arkadaş ve dost sıcaklığı ile yaklaşır. Hakiki mümin için kâinata ve varlığa bakış açısı budur, böyle olmalıdır.

Allah'a inanmayan ve bir gün yeniden dirilip dünya hayatının hesabını vermeyi düşünmeyen bir insan ise bütün eşyayı kendine düşman görür. Şimşek gürlese titrer, "Başıma neler gelecek." diye korkar. Bütün eşyayı cansız bir meta gibi algılar, onu müsrifane kullanır, sonra da ona sırtını döner ve çeker gider.

Yaratılmışların en şerefli temsilcisi sayılan insanın eşya ve varlıkla ilişkisinde Cenâb-ı Hakk'ın ahlâkını kendine misal alması gerekmez mi? Herkese şefkatle yaklaşmak, affetmeyi ve merhametli olmayı sürekli kendine ilke edinmek zordur ama bu devlet, ancak gönül erlerine ve koçyiğitlere nasip olacak bir erdemdir.

Evet, bütün bir ömrünü muhabbet ve merhamet fedaisi olarak yaşamış dertli bir gönlün dediği gibi "Varlık şöyle derinden bir incelemeye alınsa ve onun sinesine kulak verilse, her yanda şefkatin tüllendiği görülecek ve her taraftan şefkat nağmelerinin yükseldiği duyulacaktır. Kâinat ve eşyanın temel atıkları şefkat, ona nihaî güzelliğini kazandıran da şefkattir: ağaçlar mücessem birer rahmet, meyvelerse gözle görülen, elle tutulan birer şefkat numunesidir.. insan bir Rahmâniyet aynası, iman nuranî bir şefkattir.. dünya bir mutluluk vesilesi, ukbâ (ahiret) bütün ihtişamıyla bir şefkat meşheridir. Hâsılı, her şeyin başı da sonu da rahmettir, şefkattir...

Eğer her zaman o yüksek uçan peygamberler ve Hak dostları gibi tarihî şahsiyetlerin canlara can nuranî menkıbeleri doğru okunabilse onların o aydınlardan aydın hayatlarında hep şefkatin köpürüp durduğu görülecektir.. evet, onlar her zaman şefkatle soluklanmış, şefkatle oturup kalkmış ve birer şefkat kahramanı olarak yaşamışlardır. Bu böyledir; zira şefkat, insanı dikey (amûdî) olarak Allah'a yükselten nuranî bir rampa ise, gönlü şefkatle çarpanlar da sonsuza yükselmede sıraya girmiş, o baş döndüren yükselişin üveyikleridir. Böyleleri, tevfik burakına (başarı binitine) binmiş öyle gök yolcularıdır ki, bugüne kadar onlardan hiçbirinin yolda kaldığı görülmediği gibi, sinesi kinle, nefretle, merhametsizlikle çarpanlardan da hiç mi hiç hedefe ulaşan olmamıştır.

Varlığın özü şefkattir. Eğer kâinatın mayasında böyle bir şefkat olmasaydı ne insan ne de başka bir şey vücuda gelir, gelenler varlıklarını sürdüremezdi; ezilmeleri ezilmeler, devrilmeleri devrilmeler takip eder ve bütün varlık bir kaos sarmalına dönüşürdü. Her yandan yalnızlık feryatları duyulur, her taraf vahşetle inler ve dünya âdeta umumî bir matemhane hâlini alırdı. Eğer bugün biz varsak ve varlığımızı sürdürebiliyorsak bu Hazreti Rahmân'ın şefkatinden; eğer birbirimizi seviyor ve başkaları tarafından seviliyorsak bu da O'nun rahmetindedir.

Her şeyden evvel insanî duyguları tetikleyip gönüllerimizi heyecanla şahlandıran şefkat olduğu gibi, duygu ve düşünce dünyamızda iyilik etme, ihsanda bulunma,

başkalarını kucaklama hislerini harekete geçiren de yine şefkattir. Şefkatle gürleyen bir sine, Cenâb-ı Hakk'ın rah-mânîyet ve rahîmiyetinin gölgesinde hep bir enginlik ser-giler, hep incelerden ince davranır ve hep içten hareket eder. Her zaman sevgi yolunda yürür; yol boyu hayır ve ihsan duygularıyla köpürür durur. Allah da onun sinesini açtıkça açar, ihsan hissini kat kat lütuflarla mükâfatlandı-rır ve merhametinin genişliğine göre ona özel teveccüh-lerde bulunur.

Şefkatte öyle bir güç vardır ki, onunla en katı kalbler yumuşar, en inatçı ruhlar dize gelir ve en korkunç düş-manlıklar bile onun karşısında “pes” eder. Kını-nefreti çö-zecek bir iksir varsa o şefkat; şiddeti, hiddeti, düşmanlığı ters yüz edecek bir silah varsa o da yine şefkattir. Şefkat eden insan, ötelere dilini kullanan ruhanîlere eş bir gönül insanı ve Cehennemler gibi köpüren öfkeleri söndürmede de manevî bir itfaiyecidir. O, şefkat lisaniyle konuşurken zulüm ve düşmanlığın dili tutulur; yakıp yıkmaya kilitlenmiş ruhların da eli-kolu bağlanır.. ve yolsuzlar yola gelir. Onunla yumuşayıp yola gelmeyenlerin de hakkından Al-lah gelir...

Şefkat, insanı enginleştiren bir histir ve insan ancak şef-kat sayesinde başkalarının sevinç, neşe ve huzurunu duyup anlayabilir.. anlar ve onların maruz kaldıkları olumsuzluklar karşısında sorumluluklarını tam hisseder. Şefkatin hâkim olduğu bir atmosferde sosyal münasebetler daha bir hızlı gelişir ve içtimaî dayanışma âdeti kendi kendine teessüs

eder. Böyle bir toplumda herkes birbirini sevgiyle kucaklar. Fertler ve gruplar, aralarında gönül kazanma yarışı yaşarcasına birer rikkat ve samimiyet insanı hâline gelir. Böylece gönül bağları daha bir güçlenir ve işte o zaman başkaları için yaşamadaki o engin zevk de duyulmaya başlar.

Eğer şefkat, uzak-yakın çevremizde görüp duyup hissettiğimiz muhakkak acıları göğüsleme, giderme ve muhtemel sıkıntıların önünü keserek bunların yerine sevinç, sürur ve neşe koymanın unvanı ise, o bizim için fevkalâde önemlidir. Bir kere sinesi bu yüksek duyguyla çarpan biri, her zaman merhamet hissiyle oturur kalkar.. herkese ve her şeye yumuşaklardan yumuşak bir nazarla bakar.. mağdur-mazlumu, annenin evlâdını, kuşun yavrusunu bağrına bastığı gibi bağrına basar.. himaye ve sıyânete muhtaç kimseler etrafında her an kuşlar ve kuşçuklar gibi kanat çırpar durur.. icabında yemez yedirir ve canını tehlikeye atar, onları korur.. hatta gerektiğinde o uğurda seve seve kendini bile feda edebilir.

Evet, herkese ve her şeye karşı duyulan karşılıksız sevgi ve alâka; mazlumların, mağdurların maruz kaldıkları sıkıntıları göğüsleme ve bir anne içtenliğiyle onların üzerine titreme de diyebileceğimiz “şefkat”, ilahî ahlâkın farklı bir tecellîsi, göktekilerin sesi-soluğu ve bütün annelerin sınımsız nefesinin ayrı bir unvanıdır. Sinesinde bu hissi taşıma bahtiyarlığına ermiş biri, herhangi bir karşılık beklemeden sevgi ve merhamete muhtaç herkese şefkat elini uzatır; gücü yettiğinde devrilenleri tutar kaldırır; üşüyenleri

ısıtır; yalnızların, gariplerin vahşetini giderir ve kimsesizlere kimse olur. Körler onunla körlüklerini aşar, sağırlar onunla duymaları gerekli olan en önemli şeyi duyar ve ihtimal hep zulüm ile gürleyip duranlar bile onun suskun beyanlarıyla dillerini yutar, geçici dahi olsa kendilerini sorgulamaya dururlar. Onun bu sihirli derinliğine işaret sadedinde Beyan Sultanı, “Büyüklerle hürmet, küçüklerle şefkat göstermeyen bizden değildir.” buyurur.. buyurur ve onu âdeta bir mümin şiârı sayar.”¹

Merhamet ve şefkat, insanın sahip olduğu en müstesna duygulardandır ve insanı kalb yoluyla Hakk’a ulaştıran önemli vesilelerdendir. Merhametli mümin, tavır ve davranışlarıyla insanlara ve çevresine sevgi, rahmet, huzur ve güven taşıyan bir gönül doktoru gibidir. Gönülünü rahmete açmış ve onun bir tül kadar ince ve yumuşak atmosferini yansıtan her şefkatli mümin, bulunduğu yerde huzur ve güvenin bir temsilcisi sayılır. O dertlilerin yanı başında, sahipsiz ve kimsesizlerin başucunda bulunurken sadece imanının gereğini ortaya koyar. Zira bir müminde imanın ilk meyvesi merhamettir.

Müminde rahmet ve şefkatin hakiki kaynağı Hazreti Rahmân u Rahîm’dir. Dolayısıyla Allah sevgisi ile dolu bir müminin yüreği, şefkat ve merhametle dopdoludur. Şefkatten nasipsiz bir mümin gönülü düşünülemez. Güneş için ısı ve ışık vermemek nasıl mümkün değilse, imana ermiş güzel ruhlar için de şefkat ve merhamet etmemek imkân-

---

1 M. Fethullah Gülen, “Şefkat “, Sızıntı, sayı 324

sızdır. Bediüzzaman Hazretlerinin dediği gibi “Şu hadsiz kâinatı şenlendiren, görüldüğü gibi rahmettir ve karanlıkta kalmış mevcudatı ışıklandıran da rahmettir. Sonsuz ihtiyaçlar içinde yuvarlanan mahlûkatı terbiye eden, rahmettir. Bir ağaç her şeyiyle meyvesine müteveccih olduğu gibi, bütün kâinatı insana müteveccih eden ve her tarafta ona baktıran ve yardımına koşturan, yine rahmettir. Bu hadsiz fezayı ve boş zannedilen âlemi dolduran, nurlandıran ve şenlendiren, rahmettir. Bu fâni insanı ebede namzet eden ve ezeli ve ebedî bir Zâta muhatap ve dost yapan da, bilbedâhe, yine rahmettir.”²

---

2 Bediüzzaman Said Nursî, Kaynaklı-İndeksli-Lügatlı Risale-i Nur Külliyyatı, s. 632

BESMELEDE GİZLENEN RAHMET HAZİNELERİ

Biz Müslümanlar pek çok işimize besmele ile yani ‘Bismillâhirrahmânirrahîm’ cümlesi ile başlarız. Bu cümleyi söylemeden başlanan işlerin sonuçsuz olacağına ve bereket getirmeyeceğine inanır,³ onu sanki gizli kapıları açan bir anahtar, ağır kayaları kaldırmaya yarayan bir manivela gibi kabul ederiz. Rahmân ve Rahîm Allah’ın adıyla hareket edince bir cılız otun koca bir kaya üzerinde köklerini salması misali gücümüzün sınırsızlaşacağını ve Allah’ı anarak başladığımız işlerin hayırla neticeleneğini ümit ederiz. Kâinatta cârî olan rahmet alışverişini hatırlar ve hayatımızı âdeta Rahmân ve Rahîm ismi etrafında örgüleriz.

---

3 Ahmed İbn Hanbel, Müsned 2/259

Şimdi isterseniz Kur'ân-ı Kerim'de yüz küsur defa Rahmâniyet ve Rahîmiyetini ihtar eden Yüce Yaratıcının rahmet ve merhametini ifade eden bu kelimelerin ne anlama geldiği üzerinde biraz duralım:

Rahmân: İlahî rahmeti daha şümillü ve engin ifade eden bir kelimedir. Tasavvufî ifadesiyle Rahmân, vâhidiyetin tecellisidir. Allah, Rahmân isminin tecellisi mücebince evreni yoktan var etmiş; sistemler, insanlar, ağaçlar, kuşlar ve her şey Rahmân'ın ismiyle varlık dünyasına gözlerini açmıştır. Bütün varlık bu ismin cilveleriyle varlığını sürdürmekte ve Rahmân'ı tesbih etmektedir. Bu geniş ve umumî rahmet bütün kâinatı içine almış ve Rahmâniyet her yerde hükmünü icra etmiştir/etmektedir.

Rahmân Allah'a ait bir isim-sıfattır. Bu kelimeyi telaffuz ettiğimiz zaman hemen aklımıza Allah gelir. İnsanlara Rahmân ismi verilmez, çünkü bu isim sadece Allah'a mahsusdur ve O'nun özel ismidir. Allah kelimesi tercüme edilemediği gibi Rahmân kelimesini de tercüme etmek mümkün değildir.

Evet, var olan her şey Rahmân'ın emirlerine itaat etmektedir. Galaksilerden en küçük canlıya kadar her şey Allah tarafından var edilmiştir. Bir kuşun cinsi ve türü belirlenip yaratılırken güneş bir alev kütlesi hâlinde yoğrulurken bunda ne kuşun ne de güneşin herhangi bir dahli söz konusudur. Yani kâinatın yaratılmasında varlıkların iradesi değil, Allah'ın iradesi geçerlidir. O bizi yaratırken bize sormamış, buna kendisi karar vermiştir. Kuş kanat çırpıp yavrularının başında

dönüyor, ağaçlar boy salıp büyüyor, sular çağlayıp akıyor, otlar yeşerip ağaçlar meyve veriyor ve bir anne rahmet duygusunun sevgiyle yavrusuna karşı şefkat ve merhametle davranıyorsa bütün bunlar Rahmân'ın cilveleridir.

Rahmân, Allah Teâlâ'nın canlı-cansız, büyük-küçük, melek-şeytan, insan-hayvan, mümin-kâfir, müttakî-fâsık her mahlûka karşı olan rahmetini ifade eder. Varlığın yokluktan varlığa çıkışları, ilk yaratılışları Rahmân'ın rahmetiyle olmuştur. Hiçbir varlık bu rahmetin tecellisine mazhar olmaktan hariç değildir. Bu durumda Rahmâniyet ezele yani başlangıcı olmayan geçmişe ve dünyaya bakar diyebiliriz.

Rahim: Rahîm de Rahmân gibi bir sıfattır. Fakat, Rahîm Rahmân gibi sadece Allah'a mahsus değildir. O Allah'ın bir sıfatıdır ama canlılar hakkında da kullanılır. Rahîm, iradesini doğru kullanan kullarına iman, ibadet, hidayet saadetini kazandıran ve onlara ebedî Cennetler hazırlayan merhamet sahibi Allah demektir.

Rahmân'ın tecellilerini Vâhidîyet tecellisi olarak nitelemişken Rahîm için ise Allah'ın Ehadiyetinin tecellisidir diyebiliriz. Allah'ın Rahîm ismi daha özel ve daha hususidir. Bunu daha somutlaştıracak olursak Rahmân ismi herkesi ve her şeyi kuşatmışken Rahîm ismi sadece irade sahibi varlıklar olan müminler için söz konusudur.

Rahmân, kâinatı büyük bir kitap gibi gözümüzün önüne sermiş; Rahîm, bize o kitabı okuma ve okuduğumuz kitaptan alacağımız irfan özlerini kalbimizde iman hâline getirme iradesini vermiştir.

“Allah, dünyanın Rahmânı, ahiretin Rahîmidir.” denilir ve bununla Rahmâniyetin ezel ile Rahîmiyetin ise ebediyet ile ilgili olduğu ifade edilmeye çalışılır. Yani Rahmân ismi dünyada nail olduğumuz nice nimetlere, Rahîm ismi ise ahirette kavuşmaya namzet olduğumuz ebedî saadetlere müteveccihdir.

Kur’ân-ı Kerim’de Rahîm ismi, daha çok Ğafur ismiyle birlikte kullanılmıştır. Bu da bize şunu ihtar etmektedir ki en büyük rahmet; mağfiret ve bağışlanmadır. Şu hâlde, mağfiret, Rahîm isminin en güzel bir tecellisidir.

İnsan, başkalarına karşı merhametli oldukça ve onların ihtiyaçlarını gidermek için gayret gösterdikçe Rahmân’dan kalbine daha coşkun feyiz pınarları akar. İnsanları Cennet’e teşvik edip Cehennem’den sakındırdığı ölçüde de Rahîm ismine parlak bir ayna olur.

Beş vakit namazını kılan her mümin günde en az 40 defa Fatıha sûresini okumuş olur. Bu sûreye besmele ile başlar ve sonra meâlen sûrenin ilk âyeti olan “Bütün hamd, sena ve övgüler âlemlerin Rabbi Allah’a mahsustur.” âyetini tilavet eder. Okuduğu bu âyetle Allah’ın atomlardan, elektronlardan, nebülozlara kadar her şeyin sahibi olduğunu ve her şeyin O’nun tarafından yaratıldığını ve O’nun tarafından sevk ve idare edildiğini itiraf eder. Mümin bu hâlde iken galaksileri kudret elinde bir tesbih tanesi gibi evirip çevirebilen, bunun yanında bir karıncanın dualarını duymazlıktan gelmeyen bir Sultan karşısında bulunduğu şuuruyla ürperrir, huzurunda bulunduğu Zat’ın karşısında dili tutulur ve

son derecede âciz olduğunu hisseder. İşte tam bu duygular içerisindeyken Fatıha sûresinin ikinci âyeti olan “Rahmân ve Rahîm” âyetini telaffuz etmeye başlar. Az önce karşısında titrediği azamet, rububiyet ve ululuk karşısında Rahmân-Rahîm isimleri âdeta onu merhametin sıcak kucağına atar, rahmet damlaları üzerine çisil çisil serpiştirmeye başlar ve bunca azamet ve ululuğun yanında onu unutmayan, her türlü ihtiyacına cevap veren, rahmeti gazabını aşkın bir Yaratıcı'nın vazifeli bir memuru olduğunu hatırlar, ruhuna sekine ve ünsiyet siner. Bu âyetleri okuduktan sonra onu bu dünyaya gönderip her türlü ihtiyacına cevap verebilen Ulu Sultan'ın onu zayi etmeyeceğinin ve sonsuz bir hayat için hazırladığının şuurunda olarak ahireti ve ebedî nimetleri düşünür. Böylece her türlü ihtiyacına cevap verebilecek kudret ve iktidarda olan bir Rabbi olduğundan dolayı da sonsuz şükran ve hamdini Ulu Dergâh'a takdim eder.

Bediüzzaman Hazretleri Rahmân ve Rahîm kelimelelerinde bulunan güç ve kuvveti şöyle tarif eder: “Kardeşim, ben *Rahmân ve Rahîm* isimlerini öyle büyük bir nur olarak görüyorum ki, bütün kâinatı ihata eder ve her ruhun bütün sonsuz ihtiyaçlarını tatmin edecek ve hadsiz düşmanlarından emin edecek, nurlu ve kuvvetli görünüyorlar.⁴

“Allah müminlere karşı rahîmdir.” (Ahzab, 33/43) âyetinde ifade edildiği üzere Rahîm ismi hususîdir, müminlere hasır. Bu hususî rahmetin gerçek tecellî yeri de ahirettir. Bir başka

4 Bediüzzaman Said Nursî, Kaynaklı-İndeksli-Lügatlı Risale-i Nur Külliyyatı, s. 359

ifade ile dünya hayatında mümin ve kâfire Rahmâniyetini umumî olarak tecellî ettiren Cenâb-ı Hak, ahirette, Rahîmiyetini müminlere has bir şekilde tecellî ettirecektir.

Rahmetle anılan ve her daim rahmeti gazabının önünde bulunan Yüce Allah'a karşı insanın konumu nedir? İnsan Bismillahirrahmânirrahîm derken ne düşünmeli ve muhasebesini hangi esas üzerine yapmalıdır? Akla gelebilecek bu muhtemel sorulara Bediüzzaman'dan yardım alarak cevap verelim:

“Madem Allah insanı biliyor, rahmetiyle bildiğini bildiriyor. O da O'nu bilmeli, hürmetle bildiğini bildirmeli. Ve katiyen anlamalı ki, insan gibi son derece zayıf, âciz, fakir, fâni, küçük bir mahlûka bu koca kâinatı hizmetçi yapmak ve onun yardımına göndermek, elbette hikmet, inâyet, ilim ve kudreti içine alan bir rahmettir.

Elbette böyle bir rahmet, insandan küllî ve hâlis bir şükür ve ciddi ve sâfî bir hürmet ister. İşte, o hâlis şükürün ve o sâfî hürmetin tercümanı ve ünvanı olan *Bismillâhirrahmânirrahîm*'i demeli, o rahmete ulaştıran bir vesile ve o Rahmân'ın dergâhında şefaatçi yapmalı.

Rahmetin varlığı ve devamı, güneş kadar açıktır. Çünkü, nasıl merkezî bir nakış, her taraftan gelen atkı ve iplerin in-tizamından ve vaziyetlerinden hâsil oluyor; öyle de, bu kâinatın büyük dairesinde bin bir ilahî ismin cilvesinden uzanan nuranî atkılar, kâinat simasında öyle bir rahmet sikkesi içinde bir Rahîmiyet mührü ve bir şefkat nakışı dokuyor ki, güneşten daha parlak bir şekilde kendini akıllara gösteriyor.

Güneş ve ayı, madenleri, bitkileri ve hayvanları, büyük bir nakışın atkı ipleri gibi o binbir isimlerin ışıklarıyla tanzim edip hayata hizmetçi eden, bitki ve hayvanlarda validelelerin gayet şirin ve fedakârâne şefkatleriyle şefkatini gösteren, canlıları insan hayatına hizmetçi kılan ve ondan rububiyet-i İlâhiyenin gayet güzel ve şirin bir büyük nakışını ve insanın ehemmiyetini gösteren ve en parlak rahmetini izhar eden o Rahmân-ı Zülcemâl, elbette kendisinin hiçbir şeye ihtiyacı olmamasına karşı, rahmetini son derece ihtiyaç içindeki canlılara ve insana makbul bir şefaatchi yapmış. Eğer insan insan ise, *Bismillâhirrahmânirrahîm* demeli, o şefaatchiyi bulmalı.

Yeryüzünde dört yüz bin ayrı ayrı bitki ve hayvan türlerinin hiçbirini unutmuyarak, şaşırılmayarak, vakti vaktine, mükemmel bir intizamla, hikmet ve inâyetle terbiye ve idare eden ve dünyanın yüzüne ehadiyet mührünü basan, kesinlikle rahmettir. Ve o rahmetin varlığı, bu dünyanın üzerindeki varlıkların vücutları kadar kat'î olduğu gibi, o varlıklar sayısınca tahakkukunun delilleri vardır.

Zeminin yüzünde öyle bir rahmet mührü ve ehadiyet damgası bulunduğu gibi, insanın manevî mahiyetinin simasında da öyle bir rahmet mührü vardır ki, yerkürenin simasındaki merhamet ve kâinat simasındaki büyük rahmet mühründen daha aşağı değildir. İnsanın potansiyel olarak âdeta binbir ismin cilvesinin birleşik noktası hükmünde bir donanımı vardır.

Ey insan! Hiç mümkün müdür ki, sana bu simayı veren ve o simada böyle bir rahmet mührü ve bir ehadiyet

damgası basan Zat, seni başıboş bıraksın; sana ehemmiyet vermesin; senin hareketlerine dikkat etmesin; sana hizmet eden bütün kâinatı abes yapsın; yaratılış ağacını, meyvesi çürük, bozuk, ehemmiyetsiz bir ağaç yapsın? Hem hiçbir cihetle şüphe kabul etmeyen ve hiçbir şekilde eksiği olmayan, güneş gibi zâhir ve açık olan rahmetini ve ışık gibi görünen hikmetini inkâr ettirsin? Hâşâ!

Ey insan! Bil ki, Allah'ın rahmetinin arşına yetişmek için bir miraç var. O miraç ise, *Bismillâhirrahmânirrahîm*'dir. Ve bu miraç ne kadar ehemmiyetli olduğunu anlamak istersen, Kur'ân-ı Kerim'in yüz on dört sûresinin ve bütün mübarek kitapların başına ve umum mübarek işlerin başlangıçlarına bak. Basmelenin kadrinin ne kadar büyük olduğuna en kuvvetli bir delil şudur ki, İmam-ı Şâfiî (radıyallahu anh) gibi çok büyük âlimler demişler: "Besmele tek bir âyet olduğu hâlde, Kur'ân'da yüz on dört defa nâzil olmuştur."⁵

---

5 Bediüzzaman Said Nursî, Kaynaklı-İndeksli-Lügatlı Risale-i Nur Külliyyatı s. 631 (küçük bir tasarrufla iktibas edilmiştir)

ALLAH'IN RAHMETİ HER ŞEYİ KUŞATMIŞTIR

İnsan basireti Allah'ın rahmet ve hikmetini görme kabiliyetinden kendini mahrum etmediyse gördüğü her şeyde rahmet ve merhametin izlerini okuyabilir. Dağların ürperen mehabetlerinde onların paketlenmiş erzak depoları olduğunu; nehir, maden ve ormanların beşer emrine âmâde kılınmış hizmetçiler gibi vazifelerini yaptıklarını fark eder. Başını semaya doğru kaldırıp çatır çatır kükreyen şimşeklerin sinesinde rahmet bulutlarının müjdelendiğini sezer. Her şeyin bizzat veya netice itibarıyla ilahî rahmet tezgâhında nakış nakış işlendiğini müşahede eder ve görüp duyduğu bütün bu icraatler onda rahmetin kâinatı kucaklamış olduğu inancını hakkalyakîn derecesine taşır.

Evet, basiretli bir mümin yazılan kâinat kitabında rahmeti okuduğu gibi elindeki Mushaf'ı karıştırdığında da

sayfalar arasında rahmetin dile geldiğini görür. “... *Rahmetim ise, her şeyi kuşatmıştır...*” (A'râf sûresi, 7/156) âyetini her okuyuşunda Yüce Rabbimizin merhamet ve şefkatinin her şeyi sarıp sarmaladığını bir kez de Kur'ân lisanıyla ikrar eder. Bu noktada her yerde ve her şeyde izleri görülen ilahî rahmete melekler de tercüman olur ve dua ederken Allah'ı sena makamında “Ey Kerîm Rabbimiz, Senin rahmetin ve ilmin her şeyi kaplamıştır!” hakikatini seslendirmenin ardından müminler için “O hâlde tövbe edenleri ve Sen'in yoluna tâbi olanları affet ve onları Cehennem azabından koru!” (Mümin, 40/7) niyazını dile getirirler.

Kâinat rahmet ipliklerinden örülmüş bir ipek elbise gibidir. Hangi harfi yoklasak hangi nesneye el atsak rahmetin cilveleri ile karşı karşıya kalırız. “Şu solucana bakın! Ayaklar altında ve kendi hesabına alabildiğine merhamete muhtaç; ama o, bu hâliyle pek çok şeye merhamet etme yolunda, yorgunluk bilmeyen bir yolcudur. Şefkatli toprak ona bağrını açar. O da, bu sıcak kucağın her avuç toprağına yüzlerce döl bırakır. Ve toprak ana bununla havalanır, bununla kabarır ve her yanıyla pişer ve olgunlaşır. Toprak solucana, solucan da toprağa rahmet...

Bir de binbir çiçeğe cilve çakan şu arıya ve kozasına gömülüp kendini hapseden ipekböceğine bakın! Merhamet orkestrasına uyma uğrunda, neleri göğsüslüyor ve nelere katlanıyorlar. İnsana bal yedirmek ve ipek giydirmek için, bu koçyiğit fedailerin çektikleri sancıyı görmemek elden

gelir mi?”⁶ diyerek tabiattaki bu muhteşem rahmet orkestrasına dikkat çeken şefkat kahramanına cevap olarak bize sadece “Evet” demek düşüyor.

Kâinattaki engin rahmet deryasından birkaç katrenin avuçlarımızın içine, gözlerimizin önüne düşmesi için müşahhas misaller üzerinde duralım:

Birinci örneğimiz yaratılmışların en şerefli ve müstesna güzeli olan insan olsun. Cenâb-ı Hakk'ın yarattığı en muhteşem canlı olan insan henüz daha ana rahminde bir cenin olarak teşekkül etmeye başladığı andan itibaren sanki gizli bir el tarafından korumaya alınır ve bütün bir hayat boyu merhamet ve şefkatle himaye edilir. Ana rahmine misafir olduğu ilk zamanlarda bakteri ve mikroplara karşı savunmasız olan bu minik canlıyı merhametinden hiçbir şeyin uzak düşmediği Rahmet-i Sonsuz muhafaza eder, tehlikelere karşı korur. Böylesine korumasız ve her türlü tehdide açık bir zamanda eğer Allah'ın rahmeti olmasaydı anne baba bu çaresiz yavruya nasıl yardım edebilir, bu ağır işin altından nasıl kalkabilirdi?

Bilindiği gibi yeni doğan bir bebeğin besini, çocuğun vücut yapısının kaldırabileceği bir terkipte olmalıdır. Bebeğin ilk dönemlerinde gerekli donanımda olmayan sindirim sistemi ve hassas böbrekler, her türlü gıdayı tüketmeye hazır değildir. Yavrunun acz içerisinde olduğu böyle bir zamanda ebeveynin elinden birşey gelmezken onu, hem

---

6 Fethullah Gülen, Merhamet (Sızıntı, Kasım/1980)

besleyecek, hem de mikroplara karşı koruyacak çift fonksiyonlu bir besini ikram eden Rabbimiz değil midir? Henüz dişleri bile çıkmayan bir yavruya rahmet çeşmesinden akıtılan ve % 90'ı su olan anne sütünü bu dönemde bebeğe verilebilecek en uygun besin maddesi olarak tasarlayan Allah'tan başka kim olabilir ki?

Şurası bir gerçek ki anne sütünün yerini başka hiçbir besin tutamaz. Kudret-i Sonsuz'un bu sıvı içerisine yerleştirdiği bilinen ve daha çözülemeyen özellikler sayesinde bebek hem gelişimini sürdürmekte hem de dışarıdan gelebilecek tehlikelere karşı korunmaktadır.

Bir kâhin, Mısır'ın zalim kralı Firavun'a İsrailoğullarından bir bebeğin doğacağını ve kendi krallığına son vereceğini bildirir. Bunun üzerine Firavun, doğacak bütün erkek çocukların öldürülmesini emreder. Bu emir gereği doğan bütün erkek çocuklar öldürülürken annesi Hz. Musa'ya hamile kalır ve onu doğurur. Anne Hz. Musa'yı dünyaya getirmiştir ama bebeğini nasıl koruyacağı; önünde duran en büyük sıkıntıdır. Nâçâr kaldığı bu zamanda Allah tarafından ona "... Musa dünyaya gelince annesine şöyle ilham ettik. O'nu bir süre emzir. Şayet onun başına bir şey geleceğinden endişe edersen, ırmağa bırak, hiç endişe etme, hiç üzülme, biz O'nu sana kavuşturacağız ve O'nu resûllerden yapacağız." (Kasas Sûresi, 28/7) haberi ulaştırılır.

İleride ulu'l-azm bir peygamber olacak Hz. Musa'nın öldürülmesine mani olmak için gelen bu mesajda vurgulanan ilk şey, "O'nu bir süre emzir!" dir. Firavun'un korkunç

zulmünden önce bebeği bekleyen yakın tehlike nazik ve nazenin vücudunun mikroplara karşı korunmasıdır. Hatta mikroplara karşı korunması daha öncelikli bir konudur. Firavun'un askerleri çocuğu bulmadan önce, çocuğun mikroplarla karşılaşması kaçınılmazdır. Bunca stres altında bulunan bir anne, bebeğin temizliğine ve bakımına yeterince özen göstermeyebilir. Bu da bebeğin enfeksiyonlara yakalanma riskini artırır. Onun için, Allah Teâlâ Hz. Musa'nın annesine birinci öncelik olarak bebeğini emzirmesini emrediyor. Anne sütünü yaratan Allah olduğu için elbette anne sütünün bebeği mükemmel beslemesinin yanı sıra, enfeksiyonlara karşı koruyacağını da biliyor. Dolayısıyla bizlere hem anne sütündeki saklı mucizeleri ihtar ediyor hem de sebepleri ihmal etmeme prensibini öğretiyor.⁷

Diğer taraftan bir anneye çocuğu kucagındayken neden sol tarafta tuttuğunu sorsanız, çoğunlukla bunun herhangi bir sebebinin olmadığını söyler. Hâlbuki icraatlarına rahmet ve hikmet hâkim olan Allah pek çok hikmete binaen çocuğu annenin sol eline emanet etmiştir. Peki nedir o rahmânî hikmetler?

İnsanların çoğunda beynin sağ tarafı, vücudun sol tarafını ve duyguları kontrol etmede vazifelidir. Bebeğin ağlaması, gülmesi veya esnemesi gibi hissî uyarılar sol taraftan geldiğinde anne tarafından daha kolay algılanır. Bu durum bebek ile anne arasındaki iletişimin daha kolay sağlanabil-

7 bkz. Dr. Veli KARABUĞA, Bebeği Kim Koruyor? (Sızıntı, Sayı: 307)

mesi için önemlidir. Ayrıca bebeklerin kendilerini emniyet içerisinde hissedip sağlıklı gelişmeleri açısından da bebeğin, annesinin kalb atışlarını duyması diğer önemli bir noktadır. Anneler açısından gayriihtiyarî gerçekleşen bebeği sol koluyla sol kucağında tutma tercihi, bu ihtiyacı karşılamaya da hizmet eder.

Bu davranış ayrıca vücudumuzdaki organların fizikî yerleşimiyle de bağlantılı olabilir. İnsan bedeni anatomik açıdan simetrik yaratılmış olmasına rağmen, vücudun kütle merkezi ortada değil, tam olarak bilemediğimiz hikmetlere binaen hissedilir derecede sağ tarafta takdir edilmiştir. Fizikî kanunlar açısından anneler bebeklerini sağ kollarına ve kucaklarına alsalardı destek gereği sol kollarını da sağa doğru çekeceklerinden, zaten sağ tarafta olan kütle merkezi iyice sağa kaymış olacak ve dengenin sağlanması zorluklar yaşanacaktı. Bebek gayriihtiyarî annenin sol kucağına yatırıldığında ise, annenin sağda olan ağırlık merkezi sola (vücudun ortasına) doğru kayarak denge daha da güçlendirilmiş olur. Dengeyi kaybetme tehlikesi olmaksızın bebek kucakta emniyet içinde rahatlıkla taşınır.

Diğer taraftan sol kolda tutulan ve yüzü annenin sine-sine dönük olan bebeğin sağ tarafına yatmış olması da başka bir önemli noktadır. Çünkü insanın yatma şekliyle sağlığı arasında münasebet vardır. En rahat yatma şekli, bebeğin anne karnındaki duruş şeklidir. Sağ eli başın altına koyup sağa dönerek yatıldığında kalbe baskı olmaz ve

rahat nefes alıp verilir. Bu yatma şekli Peygamberimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) sünnetlerinden olup yatma âdâbı olarak uygulanmaktadır. Bebek doğduktan sonra, altıncı aya kadar kendini annesinin bedeninin bir parçası olarak algıladığı için sol kolda tutulup göğse değdirilince alışık olduğu kalb seslerini duyar. Böylece güvende olduğunu hisseder, rahat ve mutlu olur.

Dünyaya yeni misafir olmuş yavrusuna bakma ve koruma konusunda herhangi bir eğitim almamış olan anneye bebeğini en güzel şekilde himaye etme, iletişim kurma yollarını öğreten Yüce Rabbimizin rahmet ve şefkati çok açık bir şekilde görülmüyor mu?⁸

Sıradaki örneklerimiz hayvanlar âleminde:

Kirpi denilen hayvanı sanırım hepimiz görmüşüzdür. Bu canlıların üzerinde çok sayıda sivri diken bulunur. İnsanlar onları dikenlerinden ötürü ellerine alamazlar. Kirpilerin doğumu esnasında bu sivri dikenler anneye zarar vermesin diye, derinin altındaki sıvı dolu küçük boşluklar içinde saklanır. Doğumdan ancak 24 saat sonra deri içindeki sıvı emilir ve dikenler dışarı çıkar. Doğumun ilk günlerinde bu dikenler henüz yumuşak olduğundan yavru, anneyi emerken zarar vermez. Doğumdan sonraki 2-3 hafta içinde bu beyaz dikenler, yeni, daha sert ve renkli dikenlerle yer değiştirir. Bu süre içinde top hâline gelerek kendilerini korumayı ilâhi terbiye ile öğrenirler. Üçüncü haftadan itibaren bu yavruların

8 bkz. Nuri BALTA, "Bebekler Neden Sol Kucakta?" (Sızıntı, Sayı: 340)

süt dişleri dökülerek asıl dişleri çıkar ve altı haftalık olduklarında süttten kesilirler. Yavrular artık kendi başına kalmıştır. Kendilerine öğretilmiş gibi beslenmeye başlarlar.

Kirpinin dikenlerinin anneye verebileceği zararı bile hesaba katan bir rahmet acaba insan gibi bir canlıyı hiç unutmur mu, onu tesadüflerin gelgitlerine bırakıp öldükten sonra bir daha dirilmemek üzere toprağın bağrında yokluğa mahkûm eder mi?

“Timsahları nasıl bir hayvan olarak bilirsiniz?” desem hepiniz onları vahşi ve korkunç canlılar olarak tarif edersiniz. Fakat onlar onca vahşetlerine rağmen yavrulama ve kuluçka dönemlerinde yuvalarındaki yumurtaların başında hiçbir şey yemeksizin yaklaşık üç ay beklerler ve Yüce Yaratıcı'nın Rahmâniyetine şahitlik ederler.

Derin kuma gömülü yumurtaların içindeki timsah yavruları cıvıldaşarak dışarı çıkmaya başladıklarında anne yuvaya yaklaşarak burnu ve ön ayakları ile kumu açar. Yumurtaları meydana çıkardıktan sonra, ağzını hafif açıp kafasını sağa sola döndürerek, minik yavrularını, dişleri ile tutup ağzında yanağına yakın bir yere yerleştirir. Yavruların içinden çıkamadığı yumurtaları dikkatli bir şekilde dili ve damağı arasında döndürerek kırar; yavruyu çıkarıp kabuklarını yer. Bütün yavrular yumurtadan çıktıktan sonra anne timsah, onları eğitim için seçtiği sığ bir bölgeye taşıyıp serbest bırakır ve onları aylarca sürecek bir eğitime alır.⁹

9 bkz. Tahir BELENLİ, “Vahşet Kuşağında Merhamet”, Sızıntı, sayı 89

Bir diğer örneğimiz kedi balıklarından. Bu balıkların dişisi yumurtlama zamanında yumurtaları ortalığa saçar. Onu arkasından takip etmekte olan eşi ise bu yumurtaları ağızıyla toplar ve yaklaşık üç hafta dişlerinin arasında patlatmadan sımsıkı saklar. Baba kedi balığı İlahî bir sevgiyle bu süre zarfında hiçbir şey yemez ve yumurtaları yutmamak için çok dikkat eder. Üç haftalık süre zarfında baba ve yavrular yalnız rahmet sofrasından beslenirler ve zamanı geldiğinde babanın ağız boşluğunda çatlayan yumurtalardan yavrular sağ salim çıkarak hayata merhaba derler.

Baba ve annelerin yavrularına karşı gösterdikleri bu Rahmânî davranışları keşfettikçe her zerresi rahmetle yörgülen tabiat meşherinde, bütün yavruları kuşatan merhamet ve şefkat sahibi Allah'ın: "*Rahmetim her şeyi kuşatmıştır.*"¹⁰ âyetini hatırlar ve hayretten hayrete düşeriz.¹¹

Hayvanlar âlemine şefkat ve ibret gözüyle baktığımız zaman onlardaki eşsiz sanat ve güzelliklerden, pek çok hikmet ve dersler çıkarırız. Bu hayvanlardan her biri yaşadığı mahal ve vasata göre korunur, beslenir ve uygun elbiseler ve cihazlarla donatılır. "Mesela; bir aslana et yiyebilmesi için kuvvetli köpek dişleri ve avını yakalayabilmesi için de kuvvetli pençe ve tırnaklar verilmiştir; ceylana da ot yiyebilmesi için uygun kesici ve azı dişleri ile otu en iyi şekilde sindirebilmesi için geniş getirmeye uygun dört odalı bir mide ve aslandan kaçabilmesi için de uzun ve çevik bacaklar verilmiştir. Böcek

10 A'râf Sûresi 7/156

11 bkz. Ayperî Durmuş, "Hayvanlar Âleminde Baba Şefkati", Sızıntı, sayı 203

yiyeen kirpiye sert böceklerin kabuklarını kırabilmesi için sivri kesici dişler verildiği gibi yırtıcı hayvanlardan korunması için de çok sağlam dikenlerle mücehhez bir elbise ve tostoparlak olma kabiliyeti ihsan edilmiştir; aslan dahi tostoparlak olmuş bir kirpi karşısında âciz kalmaktadır.

Kirpiye dikenli elbiseyi veren Hazreti Rahmân, ayı ve tilkiye de kalın bir kürk hediye etmiştir. Balina gibi denizde yaşayan memeli hayvanlarda kürk, yüzmeye mani olacağından denizde üşümelerini önlemek için deri altında çok kalın bir yağ tabakası ile donatılmışlardır.

Kışın soğuktan kendisini koruyamayacak ve yiyecek bulamayacak hayvanlara da açlık ve soğuktan ölmemesi için kış uykusuna yatma hissi verilmiştir. Kış uykusuna yatmadan önce ayı ve sincap gibi sıcakkanlı hayvanların deri altında enerji deposu olarak yağ birikir ve uyku hâlinde bu yağ bütün kış boyunca çok hafif çalışan metabolizmayı idare eder. Soğukkanlı kurbağa, kertenkele ve yılan gibi hayvanlar ise su dibindeki çamur içinde ve topraktaki taş oyuklarında sifira yakın bir metabolizma ile hiç besinsiz bütün kışı geçirirler. Çünkü metabolizma o kadar yavaşlar ki kalpleri dakikada bir iki defa ya atar ya atmaz. Kurbağalar çamur içinde deri solunumu ile idare ederken yılan ve kertenkeleler de taş altlarında dakikada bir iki soluk alma ile sarfiyatlarını en düşük seviyede tutarlar, dolayısıyla çok az bir enerji ile kışı uyku hâlinde hiç gıdasız geçirirler. Acaba onların kışın gıdasız kalacağını bilen ve vücut fonksiyonlarını minimuma indirerek çalıştıran, her şeyi bilen ve yapan sonsuz kudreti ve mer-

hameti olan birisi midir? Yoksa bu biyoloji, fizik ve kimya bilmeyen hayvanlar kendi kendilerine mi bu işi yapıyorlar?

Dünya üzerinde hiçbir yer yoktur ki orada, o yere uygun canlı bulunmasın. Toprakta yaşayan bakteri ve solucanlardan tutun da, havada yaşayan bakterilere, mağara ve yeraltı sularında yaşayan balıklara ve taşların üzerinde yaşayan yosunlara kadar her yerde bir canlılık vardır. En mühimi de, nerede olursa olsun o vasatta en güzel şekilde yaşayıp korunabilecek ve beslenebilecek canlılar yaratılmasıdır. Toprak içinde çamur yiyerek geçinen solucanın sindirim sistemini, çamurdaki organik maddeleri süzerek sindirecek şekilde yapan ile ineğin midesindeki otun sindirilmesini kolaylaştırarak süt hâline gelmesine yardım eden bakterileri oraya yerleştiren de muhakkak ki aynı şefkatli ve merhametli Zat olsa gerektir.”¹²

Hindistan cevizi meyvesini, içi süt dolu konservele benzeten Bediüzzaman; “Bak, başında çok süt konserve-leri taşıyan Hindistan cevizi ve incir gibi meyvedar ağaçlar, rahmet hazinesinden lisân-ı hâl ile süt gibi en güzel bir gıdayı ister, alır ve meyvelerine yedirir, kendi bir çamur yer. Kendisi çamurlu ve bulanık bir suya kanaat eder.”¹³ diyerek çamurlu su içinden, süt gibi steril bir gıdanın hususi olarak yaratıldığı hakikatine dikkatleri çekerek bitki ve meyve dünyasından bize bir iki rahmet örneği verir.¹⁴

12 M. Uslu, “Hilkatin Esrar Dolu Sinesi” , Sızıntı, sayı: 13

13 Bediüzzaman Said Nursî, Kaynaklı-İndeksli-Lügatlı Risale-i Nur Külliyyatı s. 648

14 bkz. Doç. Dr. C. Kemal SÜMBÜL, “Çamur Yiyip Süt Veren Ağaç; Hindistan Cevizi”, Sızıntı, sayı: 338

Bu noktadan sonra etrafımızda binlerce türü bulunan fakat bizim onları sadece mikroskop gibi aletlerle görebildiğimiz bakterilere çevirelim bakışlarımızı. Bakalım onlar Rahmet Sahibi Allah'ın verdiği hangi vazifeyi yapıyorlar.

Biliyor musunuz, öyle çok uzun asırlar değil sadece birkaç yıl, dünyadaki bitki, hayvan ve insan ölüleri toprağa dönüştürülmeyip de olduğu gibi kalsa yeryüzünde yaşamamız mümkün olmayacaktı? Üzerinde misafir olarak yaşadığımız dünya denen gezegen atık ve pisliklerle dolacak, yürümek için ayağımızı basacak yer bulamayacak ve ekebileceğimiz toprak alanları kalmadığı için açlıktan ölecektik. Biz her ne kadar farkında olmasak da dünya üzerinde trilyonlarca minik canlı muhteşem gezegenimizi temizleyerek Kuddûs ismi muktezasınca tasfiye cihazları gibi çalışmakta ve yeryüzünü koca bir çöplük olmaktan kurtarmaktadır. Çıplak gözlerimizle göremesek de hepimizin yanı başında yüzyıllardır aksatılmadan sürdürülen bu işlemler nasıl gerçekleştirilmektedir? Çoğu insanın hiç farkına varmadığı, sıradanmış gibi kabul ettiği bu müthiş temizlik nasıl yapılmaktadır?

Kendi ev ve işyerlerimizi temizlerken ne kadar yorulduğumuzu, ne kadar zaman harcadığımızı ve ne kadar elektrik, su, deterjan tükettiğimizi hatırlayacak olursak temizliğin gayet derecede zor bir iş olduğu sonucuna varırız. Fakat bütün bunlardan öte kamyonlarla toplanan o çöplerin nasıl ve ne şekilde kimler tarafından toprağa dönüştürülüp işlendiğini hiç düşünebiliyor muyuz? Hiçbir ücret talep et-

meden etrafımızda çalışan bakteri ve mikroorganizmalardan haberimiz var mı?

Evet, mikroorganizmalar dediğimiz bu minik canlılarla ancak mikroskobun bulunmasından sonra tanışabildik. Gözle görülemeyen bu canlıların toplam kütlesi, bütün hayvanların ve insanların kütlelerinden 25 kere fazla ve insanlar daha az yer kaplayan hayvanları görüyor, fakat yeryüzündeki bütün hayvanlarla insanların toplam kütlelerinden 25 kat daha fazla olan mikroorganizmalardan habersiz yaşıyorlardı yakın bir zamana kadar. Onlarla tanıştıktan sonra Yaraticımızın bu mikroskobik canlılara dünyadaki hayatın devam etmesi için anahtar rolü verdiğini keşfettik. Diğer canlılarla kıyaslandığında; akıl, şuur, beyin ve sinir sistemi gibi birçok yönleri eksik olduğu hâlde, ifade ettikleri hayatî vazife ile ekosistemin dengesini muhafaza etmede çok mühim bir rol oynadıklarını öğrendik.¹⁵

Tabiattaki mükemmel dengenin sağlanmasında gözle görünmeyen bu canlıların rollerini tefekkür edince Kudreti Sonsuz Rabbimiz'in bizlere olan şefkat ve merhametini daha iyi anlayabileceğimizi düşünüyorum. Her şeyi kuşatan rahmetin, minicik canlıları bir temizlik işçisi gibi kullandığını ve bu minnacık memurlarla koskoca yeryüzünü temizlettiğini tefekkür ettikçe bu muhteşem rahmet ve şefkat tecellisi karşısında bize “Sen ne yüce ve muazzam bir Sultansın.” deyip takdir ve şükür secdesi yapmak düşüyor.

15 bkz. Dr. Veli KARABUĞA, “Dünya Temizlik Devleri”, Sızıntı, sayı: 282

Rahmeti kendine ilke edinen ve her şeyi şefkat eliyle sevk ve idare eden Rahmân ve Rahim, bildiğimiz veya bilmediğimiz, farkında olduğumuz veya olamadığımız her şeyi ama her şeyi şefkatiyle terbiye ediyor. Güneşi yörünge-sinde döndürdüğü gibi denizlerin derinliklerinde rızık bekleyen pek çok canlının gıdasını da ihmal etmiyor. Dünyaya gözlerini yeni açan yavrulara anasının memelerini rahmet çeşmesine dönüştüren Ulu Sultan, dünyayı cisimleri çok küçük fakat sayıları çok kalabalık olan mikroorganizmalara temizletiyor. Canlı cansız her şeyin bütün ihtiyaçlarını hesaba katan, onlara cevap veren ve her şeye gücü yeten bu Kudret Eli'nin bizleri rahmetinden mahrum etmemesi, yüzde doksan dokuzluk engin ve geniş rahmetinin tecelli edeceği sonsuzluk ülkesinde bizi unutmaması en büyük duamız ve ricamızdır...

ÂLEMLERE RAHMET GÜNEŞİ EFENDİMİZ

“Başka değil, Biz seni bütün âlemlere ancak rahmet olarak gönderdik.”

(Enbiyâ, 21/107)

Rahmet etmeyi kendisine ilke edinen Yüce Rabbimiz içimizden seçtiği kulu Hz. Muhammed Mustafa’yı (sallallahu aleyhi ve sellem) öncelikle insanlara sonra cinlere ve sonra da bütün varlığa ilahî rahmetin temsilcisi olarak göndermiştir.

O’nun varlık ufkunda tecelli etmesiyle karanlıklar aydınlığa dönüşmüş; dünya canlıların ağlayıp feryat ettiği bir matemhane hâlinden, mutlu bir yuvaya inkılab etmiştir. O’nun gelişyle insanlık gerçek rehberini bulmuş ve yokluk çukuruna yuvarlanmaktan kurtulmuştur. Ölüm O’nun rehberliği sayesinde ahirete ve Cennet saraylarına giden bir koridor şeklini almış; imanının derinliği ölçüsünde herkes,

değil ölümden korkmak ve kabirden ürkmek, ahireti arzular hâle gelmiştir. Rahmet ve ümit Peygamberinin getirdiği ışıkla dağlar, taşlar âdetâ birer dost hâline gelmiş ve O'nun mesajının ulaştığı yerlere âdetâ Hızır'ın eli değmiştir. Kabiliyetlerini yerinde kullanıp o tertemiz pınara uğrayanlar, dünya ve ukbalarını mamur edip Allah tanımazlığın sebep olduğu hastalıklardan kurtulmuş, ferdî-ictimai hastalıklarından şifaya kavuşmuşlardır.

Evet, O bütün âlemleri aydınlatan bir rahmet güneşidir. Her şeyiyle, ıslıl ıslıl Hak rahmetini aksettiren bir aynadır. Kur'ân O'nun bize rahmet olduğunu “İman edenleriniz için bir rahmettir O!” (Tevbe, 9/61) âyetiyle açıkça ifade etmiş ve özellikle iman dairesine girmiş müminleri bu rahmetle müjdelemiştir. Kâinatın İftihar Tablosu, mübarek hayatı boyunca müminleri evladı gibi görmüş, nerede bir borçlu, dertli ve çaresiz görmüşse yardımına koşmuştu. Bir defasında “*Ben müminlere kendilerinden daha yakınam.*” (Ahzâb, 33/6) âyetini okuduktan sonra sözüne şöyle devam etmişti: “*Kim öldükten sonra geride bir mal bırakırsa onun sahibi akrabalarıdır. Fakat kim de bir borç bırakır ve öyle göçerse o borcu ödemek bana düşen bir sorumluluktur.*”¹⁶

Kendi ailesinin, akrabalarının dertleriyle hemhâl olmakla yetinmemiş, bütün bir ümmetin yükünü omuzlarına almıştı Allah Resûlü. Bir gün namazı kılınmak üzere

16 Buhârî, İstikraz 11; Müslim, Ferâiz 14-16

bir cenaze getirilmişti. “*Kardeşimizin borcu var mı?*” diye sorunca orada hazır bulunanlar: “*Evet, yâ Resûlallah, çok borcu var!*” diye karşılık verdiler. Bunun üzerine Resûlullah Efendimiz: “*Siz onun namazını kılın, ben borçlunun namazını kılamam.*” buyurdu. Böyle demişti ama içinde de bir burukluk oluşmuştu. Daha sonra birtakım imkânlarla kavuşunca da ölen müminler hakkında: “*Onun velisi benim, alacaklılar bana gelsin.*” diye tembih etmişti.¹⁷

Bundan böyle arkadaşları ahirete, Rabbin huzuruna borçlu gitmesin diye onların borcunu da üzerine alıp üstlenmişti. Onlar borçlu olarak ve üzerlerinde kul hakkı bulunarak göçerlerse yüreği bu mesuliyeti kaldıramaz diye endişe etmişti. O iki cihanda, müminlere kendilerinden daha yakın olma keyfiyetiyle bir rahmet olarak tecessüm etmiş, “*Size kendi aranızdan öyle bir Peygamber geldi ki zahmete uğramanız O’na ağır gelir. Kalbi üstünüze titrer, müminlere karşı pek şefkatli ve merhametlidir.*” (Tevbe, 9/128) âyetinde ifade edildiği gibi şefkat ve merhametini dava arkadaşlarından hiçbir zaman esirgememişti.

Ensâr’ın vefa âbidesi Sa’d İbn Ubâde hastalanmıştı. Şefkat Peygamberi yanında birkaç sahabî ile birlikte bu vefalı dostunu ziyarete gitti. Sa’d’ın hazîn hâli öylesine rikkatine dokunmuştu ki hıçkırıklarını tutamayıp ağladı. Onun ağlaması ile birlikte orada bulunanlar da ağladı. Bir müddet sonra şunları söyledi:

17 Buhârî, Kefalet 5; İstikraz 11; Müslim, Cuma 43; Ferâiz 14-16

“Allah hiçbir zaman gözyaşı ve kalb hüznü dolayısıyla azap etmez. Ancak -dilini gösterek- şundan dolayı azap eder.”¹⁸ dedi.

Bu söz ve davranışıyla O şefkat ve merhametin ilahî kadere taş atacak kadar haddi aşmaması ve hüznün bizcesi adına önemli bir ders vermişti. Bu dersin mesajı; insan kadere taş atmaz ve başına gelen musibetlerde Allah’ı şikâyet etmezse samimane gözyaşlarının ve kalb hüznünün herhangi bir günahı ve vebali yoktur idi.

Bir baba gibi müminlerin üzerine titreyen, onları şefkat ve merhamet kanatlarıyla himayesine alan, doğduğunda mucizevî bir şekilde “Ümmetim, ümmetim!” diyen ve ahirette de bu çağırışı tekrarlayan bir peygamberin ümmeti olmak kadar şerefli bir paye yok. O’nun bize olan bu engin ilgisi ve sevgisine bizim de ilgi göstermemiz ve ismi anılınca salavatlara mukabele ederek getirdiği güzellikleri dünyaya ulaştırmak da ulaşmamız gereken bir hedef olarak önümüzde duruyor.

İmanlı gönüllere rahmet olan Peygamberimiz taş ve ağaç gibi cansız varlıklar için de bir rahmet kaynağıdır aslında. O, eline bir avuç kum alınca mübarek avucundaki kum taneleri, “Her türlüminnet ve şükran Sana!” anlamında Allah’ı (celle celâluhu) tesbih ve takdis ederlerdi. Ağaçlar, kendilerinin mana ve muhtevasını açıkladığından ötürü, Efendimiz’in davetine icabet edip gelirler ve hâl diliyle san-

18 Buhârî, Cenâiz 45; Müslim, Cenâiz 12

ki şunları söylerlerdi: “Yâ Resûlallah! Bizler cansız varlıklar içinde anlaşılmayan bir tür idik. Senin ışığınla, alınlarımızda Allah’ın sikkesini taşıyan çok kıymetli varlıklar hâline geldik.”

Hz. Ali diyor ki: “Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) ile beraber Mekke’de idim. Beraber bir yere gitmiştik. Karşısına çıkan her ağaç, her dağ O’na selam veriyor ve: ‘es-Selâmu aleyke yâ Resûlallah!’¹⁹ diyordu.” Bir başka zaman Efendimiz bizzat kendisi “Mekke’de bir taş var, peygamber olduğum zaman günler boyu bana selam verdi, şu anda o taşı biliyorum.”²⁰ demişti.

Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Medine’de ilk zamanlar mescitte bir hurma kütüğüne dayanarak insanlara konuşur, hutbe verirdi. İhtiyaç üzerine bir minber yapıp onun üzerinde hutbe vermeye başlayınca hurma kütüğü bir deve gibi inleyip ağlamaya başladı. Resûlullah Efendimiz minberden inip kütüğü sıvazladı, okşadı. Kütük O’nun teskiniyle inlemeyi bırakıp sakinleşti.²¹

Cansız ve bir işe yaramaz diye algıladığımız bir hurma kütüğü bile evrensel rahmetten uzak kalmanın ızdırabından mescidi inletirken içimizdeki Resûlullah aşkı ve hasreti ne durumda diye bir muhasebe yapmamız gerekmez mi?

Cinler, bitkiler ve cansız eşyalara rahmet olan Efendimiz melekler âlemi için de rahmet olmuştu. Melekler de Allah’ın

19 Tirmizi, Menakıb 8

20 Müslim, Fezail 2; Tirmizi, Menakıb 7

21 Tirmizi, Menakıb 9

yarattığı âlemlerden sadece bir tanesidir ve bu âlemin evrensel rahmetten uzak kalması düşünülemez. Cebrail (a.s.), Efendimiz'e bir gün şöyle demişti: “Ben âkıbetimden emin değildim. Sana indirilen Tekvir sûresinde, ‘Göklerde ona itaat edilir, vahiyler ona emanet edilir.’²² diye vahyedilince benden bahsedildiğini anladım ve âkıbetim hakkında bir bilgiye sahip oldum. Yâ Resûlallah! Getirdiğin Kur’ân sayesinde, durumum aydınlığa kavuştu. Ben de o rahmetten istifade ettim.”²³

Ocağında rahmet tüten Efendimiz, dünya ile sınırlı kalmayan öyle geniş bir merhamet elçisidir ki ahirette günahkârların da elinden tutacak ve şefaatinin ayrı bir tecellisi olarak O'nun yolunu takip eden âlimler ve salih insanlar da şefaatte bulunabileceklerdir. Mahşerde en büyük şefaate yetkisi O'na (sallallahu aleyhi ve sellem) verilecek ve yardım bekleyen pek çok kimse O'nun şefkat eliyle elim bir azaptan kurtulup saadete ulaşacaktır. Allah Resûlü bu hakikati bize, “Her peygamberin kabul edilen bir duası vardır. Ben ise –inşallah– duamı kıyamet gününde ümmetime şefaate etmek için saklıyorum.”²⁴ diyerek müjdelemiştir.

Yine bir defasında Efendimiz, Cenâb-ı Hakk'ın, İbrahim (a.s.) hakkındaki: “*Ya Rabbî! Doğrusu onlar (putlar) insanların birçoğunu saptırdılar. Artık bundan sonra kim bana tâbi olursa, o bendendir. Kim de bana karşı gelirse o da Sen'in*

22 Tekvîr Sûresi, 81/20

23 Kadı İyâz, Şifa 1/17

24 Buhârî, Deavât 1; Müslim, İman 339-340; Tirmizî, Deavât 130

merhametine kalmıştır, şüphesiz Sen gafursun, rahîmsin!"²⁵ ve Hz. Îsâ'nın (a.s.): "Eğer onları cezalandırırsan şüphe yok ki onlar Sen'in kullarıdır. Onları affedersen, aziz-u hakîm (üstün kudret, tam hüküm ve hikmet sahibi) ancak Sen'sin"²⁶ meâlindeki âyetlerini okumuş, ellerini kaldırmış ve: "Allah'ım, ümmetimi koru, ümmetime merhamet et!" diye dua etmiş ve ağlamıştır. Bunun üzerine Allah Teâlâ: "Ey Cebrâil! (Rabbin her şeyi daha iyi bilir ya) Git, Habibime niçin ağladığını sor." buyurunca Cebrâil (a.s.) gelmiş, Resûlullah da (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ümmeti için duyduğu endişeden dolayı ağladığını söylemiştir. Cebrâil (a.s.) dönüp durumu haber verince Allah Teâlâ: "Ey Cebrâil! Git ve O'na 'Ümmetin konusunda seni razı edeceğiz ve seni asla üzmeyeceğiz müjdesini ver.' demiştir."²⁷

Rahmeti Sonsuz, Sevgili Habibine, "Elbette Rabbin sana ileride öyle ihsan edecek, tâ ki sen de O'ndan ve verdiğinden razı olacaksın."²⁸ buyurmuş ve istikbalde vereceği şefaât yetkisini peşinen müjdelemişti. Efendiler Efendisi ümmetinden hiçbir kimsenin Cehennem'de kalmasına razı değildi ve bu konuda Mevlâ'sı O'nu geri çevirmemişti.

Allah tanımayan kâfirler de Allah Resûlü'nün rahmetinden istifade etmiştir. Cenâb-ı Hak, daha önceki millet ve kavimleri küfür ve isyanları sebebiyle toptan helak ederken

25 İbrâhim Sûresi, 14/36

26 Mâide Sûresi, 5/118

27 Müslim, İmân 346

28 Duhâ Sûresi, 93/5

Efendimiz'den sonra toptan helak etmeyi kaldırmıştır. Bu da kâfirler için dünya adına büyük bir rahmet sayılır.

Cenâb-ı Hak, Efendimize hitaben şöyle buyurmaktadır: *“Sen onların içlerinde bulunduğun hâlde, Allah onlara azap edecek değildir. Ve onlar mağfiret dilerken de Allah onlara azap edecek değildir.”*²⁹

“Allah Teâlâ, bir ümmete rahmetle muamele etmek isterse, o ümmetin peygamberinin ruhunu onlardan önce alır ve onu vefat ettirir. O peygamberi, kendileri için ahirette öncü ve kılavuz yapar. Allah Teâlâ, bir ümmeti de helak etmek isteyince, daha peygamberleri sağ iken o millete azap eder, onun gözü önünde onları mahveder. Peygamberi yalanlayıp emrine karşı gelmeleri yüzünden onları helak etmek suretiyle peygamberini de memnun ve teselli eder.”³⁰ diyen Allah Resûlü kendi konumunu da ifade etmiş ve bizlere ahirette öncü ve kılavuz olacağını müjdelemiştir. Eğer geçmiş bazı peygamberlerin ümmetleri gibi Peygamberimiz henüz hayatta iken bu ümmet, isyan ve itaatsizlik sebebiyle helak edilmiş olsaydı, hiçbir kurtuluş ümidimiz kalmayacaktı. Zira peygamberlerinin gözü önünde helak edilen toplulukların bağışlanması düşünülemez. Bu durumda biz Müslümanlar için bizden önce ahirete intikal etmiş olan Hz. Peygamber'in rehberliği gibi büyük bir ümit vesilesi vardır. Bu, ne güzel bir teselli kaynağıdır. Sevgili Peygamberimiz ümmetine dünyada rehberlik etmiş

---

29 Enfâl Sûresi, 8/33

30 Müslim, Fezâil 24

olduğu gibi ahirette de rehberlik edecek. Allah bizi O'nun rehberliğinden mahrum bırakmasın

Rahmetinden her şeyin istifade ettiği Peygamberimiz, hakikatte inanmadıkları hâlde inanmış gibi davranan yalancı münafıklar için de aslında bir rahmet olmuştur. Onlar, Peygamberimizin engin rahmeti sayesinde dünyada azap görmediler. Camiye geldiler, Müslümanların içinde dolaştılar ve onların istifade ettiği bütün haklardan istifade ettiler. Allah Resûlü onların çoğunu tanıdığı hâlde deşifre etmedi. Onlar hep müminler arasında bulundular ve mutlak küfürleri en azından şüpheye, tereddüte dönüştü. Böylece, onların dünya zevkleri de bütün bütün acılaşmadı. Zira yok olup gideceğine inanan bir insanın dünyadan lezzet alması mümkün değildir. Ama, “*Belki ahiret vardır.*” diyecek kadar, inanç açısından şüpheye bürününce, hayat o zaman bütün bütün acılaşmaz. İşte bu yönüyle Allah Resûlü, münafıklara da bir ölçüde rahmettir.

Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) hayvanlar âlemi için de bir rahmet olmuştur. Hz. Âişe Annemiz, evdeki Dâcin denilen kuşun Efendimiz evde buldukları zaman sakinleştiğini ve Allah Resûlü'nü dinler gibi davrandığını; O, evden ayrılınca kuşun hareketlenip huysuzlaştığını anlatır. Yine Peygamberimizin Advâ ismindeki devesi, O'nun vefatından sonra bir şey yiyip içmemiş ve bir süre sonra da ölmüştür.

O'nun insanlara duymuş olduğu sevginin en büyük tezahürü, onları İslâm'a davet ederken gösterdiği üstün

gayretti. Bir insanın kurtuluşu için bile hiçbir fedakârlıktan kaçınmamış ve bu uğurda her türlü sıkıntı ve cefaya da katlanmıştı. Hak yolunda malını, yuvasını ve sevdiklerini arkada bırakarak hicret etmiş, gözünü kırpmadan canını tehlikelere atmıştı. Tüm bu zorluklara tahammül edip katlanması insanlara duyduğu şefkatten başka ne ile açıklanabilir ki?

Hz. Âişe Annemiz bir gün kendisine:

“Yâ Resûlallah! Senin başına, Uhud gününden daha çetin bir gün geldi mi?” diye sordu. Peygamberimiz de:

“Senin kavminden neler çektim neler! Hele onların yüzünden Akabe günü çektiğim ise, çektiklerimin en çetini idi. (Tâif’e gidip) kendimi Abdi Yalil kabilesine takdim edip bana yardımcı olmalarını rica ettiğim zaman isteğimi kabul etmemiş, reddetmişlerdi. Ben de, üzgün bir hâlde Mekke’ye yöneldim. Ancak Kamu’s-Seâlib denilen yerde kendime gelebildim. Başımı kaldırıp baktığım zaman, bir bulutun beni gölgelemekte olduğunu gördüm. Tekrar baktığımda, bir de ne göreyim? Bulutun içinde Cebrail var! Hemen bana seslendi:

‘Her şeyi işiten ve bilen Allah, kavminin sana söylediklerini ve sana ettikleri çirkin işleri işitti ve gördü de, onlar hakkında dilediğini kendisine emredesin diye sana Dağlar Meleğini gönderdi!

Ardından Dağlar Meleği bana seslendi ve selam verdi. Sonra da:

‘Yâ Resûlallah! Şüphe yok ki, Allah, kavminin sana söylediklerini işitti. Ben dağlara nezaret eden meleğim. Rabbin, dilediğini bana emredesin diye beni sana gönderdi. Şimdi, ne dilersen, dile. Eğer onların üzerlerine iki dağı kapamamı dilersen emret hemen kapayıvereyim!’ dedi.

Ben:

‘Hayır! Ben onların helak olmalarını istemem. Bilakis, Allah’ın, onların nesillerinden, yalnız Allah’a ibadet edecek, O’na hiçbir şeyi ortak koşmayacak muvahhid kimseler çıkarmasını dilerim.’³¹ diye cevap verdim.” demişti.

O bu örneği vererek pervaneler gibi ateşe koşan insanları kurtarmak için nasıl çırpındığına kendi hayatından müşahhas bir misal vermişti.

Uhud Savaşı Peygamberâne şefkatin ortaya çıktığı bir başka önemli kavşaktır. Bu savaş başta Peygamber Efendimiz olmak üzere bütün Müslümanların çok acı çektikleri bir mücadele olmuştu. Efendimiz, bu savaşta yaralandı, çok sevdiği amcası Hz. Hamza’yı ve pek çok arkadaşını kaybetti. Bu acıların hepsinin yaşandığı ve savaşın bütün şiddetiyle devam ettiği dakikalarda, Peygamberimiz, sığındığı dağın yamacında ellerini kaldırıp bütün bunlara neden olan Mekkeli putperestler hakkında şöyle dua etmişti: “Allah’ım benim milletimi bağışla. Çünkü onlar gerçeği görmiyorlar, eğer görselerdi böyle yapmazlardı.”³² Bir yandan

31 İbn Kesîr, Bidâye 3/137

32 Buhârî, Enbiyâ 54; Müslim, Cihad 104-105

böyle dua ederken diğer yandan da yanağından ve dişle-
rinden dökülen kanları eliyle silmeye çalışıyordu

Evet, O her dönemde insanlara hoşgörölü davrandı ve merhametle dolu olan kalbi hep iyilik için çarptı. Kimseye bir kötölük dokunmasın ve hiçbir kimse incinmesin isterdi. İnsanların hep iyiliğini arzularđı. Sabah namazını kılıp tesbihat-
larını tamamladıktan sonra yüzünü arkadaşlarına döner: “İç-
nizde hastası olan var mı, ziyaret edelim.” diye sorar ‘hayır’
cevabını alırsa, “Peki cenazesi olan var mı?” diye sorardı.³³

Arkadaşlarını çok severdi. Onlar da Peygamberimizi çok severdi. Vefatına yakın bir zamanda onların gözlerine bakıp ağladı. Nerede fakir varsa ona yardım eder, nerede hasta varsa ziyaret eder, yoksul ve kimsesizlere de sahip çıkardı.

Resülullah, herkese eşit seviyede davranır, insanları cinslerine, renklerine, dillerine ve malî konumlarına göre ayırmazdı. O’nun şefkat ve rahmeti din, dil, ırk, renk, cinsi-
yet farkı gözetmeksizin evrensel bir boyuttaydı. Tek başına başlayıp sonra da kitleleri peşinden sürüklediği davasında izlediği yol, herkese karşı hoşgörölü, merhametli ve alçak-
gönölü olmaktı.

Bir gün bir Yahudinin cenazesi mescidin önünden geçerken Hz. Peygamber ayağa kalktı. Sahabeden biri, “O Yahudidir.” dediğinde Efendimiz, “İnsan değil mi?” diye sordu ve evrensel rahmetin bir örneğini daha göstermiş oldu.³⁴

33 Ali el-Müttakı, Kenzü’l-Ummâl 7/50

34 Ahmed İbn Hanbel, Müsned 6/6

Kadınlara iyi davranır, onları incitmezdi. “Kadınların sizin üzerinizde hakları vardır, onlar size Allah’ın emanetidir.”³⁵ diyerek onların hakkının verilmesi gerektiği üzerinde durmuştu. Onların her şeyden önce insan olduğunu ve başta yaşama hakkı olmak üzere birçok temel haklarının olduğunu bizzat ifade etmişti.

İslâmiyet gelmeden önce kadın bir meta gibi algılanıyor ve pek çok haktan mahrum bırakılıyordu. Bazı babalar, kız çocukları olunca yüzleri kapkara kesilir, o masum yavruyu nasıl olur da ortadan kaldırabilirim diye düşünürdü. Kadın savaşıma becerisinden yoksun olduğu için ona mirastan pay verilmezdi. Bir anlamda kadın sanki yokmuş gibi muamele görürdü.

Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) bir defasında diri diri toprağa gömülen bir kızın hikâyesini dinlediğinde çok sarsılmış ve hıçkırığa hıçkırığa ağlamıştı. Olayın faili olan şahıs hadiseyi şöyle nakletmişti:

“Ey Allah’ın elçisi! Ben kendi öz kızımın katiliyim. Kızım, tam seviyecek, sempatik çağında idi. ‘Seni dayına götüreceğim.’ diyerek kızımı aldım ve daha önce hazırlamış olduğum kuyunun başına götürdüm. Kuyunun içine eğildim. Kızım da benimle birlikte eğildi. Ben de bu arada onu arkasından itip kuyuya yuvarladım.”

Bu esnada Peygamberimiz hıçkırığa hıçkırığa ağlıyordu, orada bulunan diğer müminler de gözyaşlarına boğulmuş idiler.

35 Heysemî, Zevâid 3/266

Ardından anlatmaya devam etti:

“Kızım baş aşağı kuyuya yuvarlanırken ‘Babacığım, babacığım’ diye feryat ediyordu.”

Peygamber Efendimizin hiçkırıkları, adam hadiseyi anlattıkça boğazında düğümliyordu. O’nun rencide olduğunu gören diğer sahabîler olayı anlatan kişiyi dışarı çıkarmak istediler. Fakat Efendimiz müdahale etti ve şöyle dedi: “Hayır, onu bırakın. Hikâyesini iyi dinleyin de Allah’ın benim vesilemle size gönderdiği rahmeti takdir edin. Sizler böyle kendi öz kızının katili canavar ruhlu insanlar iken Allah size merhamet etti ve beni size gönderdi. Benim vesilemle sizler insan olduğunuzun farkına vardınız.”³⁶

Bir şefkat ve merhamet âbidesi olan Peygamberimiz, bu şefkatini savaş meydanlarında düşmanlarından bile esirgememişti. Herhangi bir insanın tabiatı gereği en katı, en düşüncesiz ve belki de en zalim olması gereken savaş meydanları Efendimizin şefkat noktasında en hassas olduğu zamanlardan biri idi. O, “Düşmana Müslüman olmalarını teklif etmeden saldırmayın, savaşa herhangi bir şekilde katılmayan kadın, çocuk, yaşlı, hasta vb. durumdaki insanları öldürmeyin, ibadethanelere sığınan insanlara dokunmayın, esirlere iyi davranın.” öğütlerini sürekli tekrarlardı. Hayvanlara ve çevreye de zarar verilmemesi üzerinde önemle dururdu.

---

36 Dârimî, Mukaddime 1

23 yıllık risalet dönemi içindeki mücadelelerde gayrimüslimlerden yalnızca 250'ye yakın kişi ölmüştü. Müslümanların kaybı ise yaklaşık bu rakamın yarısı idi. Bu kadar az kayıpla, İslâm'ı bu kadar geniş bir coğrafyaya yayan Rahmet Peygamberi'nin hayatı, "Müjdeleyiniz, nefret ettirmeyiniz. Kolaylaştırınız, zorlaştırmayınız."³⁷ ilkesi üzerine kurulmuştu.

Peygamberimiz azatlı kölesi Zeyd İbn Hârise'yi sevgisiyle öyle mest etmişti ki, kendisini almaya gelen babası ve amcasına "Ben Efendimin yanında kalmak istiyorum. O bana gerçekten sevgi ile yaklaşıyor, O'nun yanında daha mutlu ve huzurluyum."³⁸ diyerek onlarla gitmemiş, Hz. Peygamber'in yanında kalmayı tercih etmişti.

Hz. Ebû Hüreyre (radıyallahu anh) Şefkat Peygamberini kendi ifadeleriyle anlatıyor bizlere: "Ben size ihsan edilmiş bir rahmetim."³⁹, "Ben rahmet olarak gönderildim, azap olarak değil."⁴⁰

Hz. Enes (radıyallahu anh) ise O'nun rahmet ve şefkatini şöyle resmediyor: "Hz. Peygamber çocuklara ve aile fertlerine karşı insanların en merhametlisiydi."⁴¹, "Hz. Peygamber çok merhametliydi. Birisi kendisine bir şey istemeye gelirse istenilen şeyi varsa mutlaka verir, yoksa ona vaad ederdi."⁴²

37 Buhârî, Megâzî 60, İcâre 8, İstîtâbe 2, Ahkâm 7, 12; Müslim, Cihad 7, Eşribe 71; Ebû Dâvûd, Hudûd 1; Nesâî, Taharet 4

38 İbnü'l-Cevzî, Sifatü's-Safve 1/380

39 Hâkim, Müstedrek 1/103; İbn Ebî Şeybe, Musannef 7/441

40 Beyhakî, Şuab 3/440

41 Müslim, Fezâil 63

42 Buhârî, Edeb 39

RAHMETİ TÜKENMEYEN ÜMİT ÇEŞMESİ

Allah'ın rahmetinden ümit kesmek bir düşünce kayması ve inanç zaafının işaretidir. M. Âkif merhumun:

*Ye's öyle bir bataktır ki, düşersen boğulursun
Azmine sarıl sımsıkı, bak ne olursun*

dediği gibi ümit ve azim bu dünyada olduğu gibi ahirette de insanın en önemli güç kaynaklarından biridir. Eğer dinimiz insanları Cehennem'e göndermek için gönderilmiş bir din olsaydı ne Hz. Hamza'nın katili Vahşi ne de Müslümanların azılı düşmanı İkrime'ye (radıyallahu anhumâ) hidayet nasip olurdu. İki cihan saadetine vesile olan dinimiz tövbe kapısını ölümün renginin belli olma ve kıyametin kopma anına kadar açık tutmuştur. Yanık yüreklerle edilen tevbeler gönülden gelince ve nedamet dolu katreler göz pınarlarından akıp simaları yıkamaya başlayınca Tevvâb olan Hazreti Rahîm böylesi yakarışlara süratle icabet eder,

Cehennem alevleri gibi yüksek ateşleri pişmanlığın akıttığı tevbekâr gözyaşlarının serinliğinde söndürür.

Dilerseniz sözü uzatmadan Kur’ân-ı Kerim’deki şu ümit dolu âyete kulak verelim:

De ki: “Ey çok günah işleyerek kendi öz canlarına kötülük etmede ileri giden kullarım! Allah’ın rahmetinden ümidinizi kesmeyiniz. Allah dilerse bütün günahları mağfireder. Çünkü O, gafur ve rahîmdir (çok affedicidir, merhamet ve ihsanı fazladır).”⁴³

Bu âyetle ilgili olarak Peygamberimizin şöyle dediği nakledilir: “Bu âyeti, dünyaya ve dünyada bulunan hiçbir şeye değişmem.”

Hicr sûresinin 56. âyetinde de Hz. İbrahim ümitvar olmanın imanla yakın ilişkisine dikkat çekiyor: “Rabbinin rahmetinden, hak yoldan sapanlardan başka kim ümit keser ki?”

Ankebût sûresinin 23. âyetinde ise Hazreti Rahmân ümitsizliğin kaynağını ve kötü akıbetini haber veriyor bizlere: “Allah’ın âyetlerini ve ahirette O’na kavuşmayı inkâr edenler, işte onlar, Benim merhametimden ümitlerini kesenlerdir. Onlara gayet acı bir azap vardır.”

Allah’ın merhametinden ümitsiz olanlar maalesef öyle inandıkları ve ahireti yokluğa gitme olarak algıladıkları için bu yanlış ve sapkın düşüncelerinin karşılığını görecek, cezalarını çekeceklerdir. Çünkü gözümüzün önünde

---

43 Zümer Sûresi 39/53

hayvanlardan ve bitkilerden binlerce defa yeni canlılar yaratan Rabbimiz bizi rahmetinin atmosferinde teneffüs ettirirken hâlâ O'nun ahireti yaratamayacağını iddia etmek ve ahirette Allah'ın rahmetine kavuşmayı arzulamak Allah'a karşı gerçekten büyük bir saygısızlıktır. Bu düşüncede olanlar ne yazık ki saygısızlıklarının karşılığını acı bir şekilde göreceklerdir.

Nereden geldiğini, niçin bu dünyaya gönderildiğini ve nereye gideceğini bilen iman insanları ise hiçbir zaman mutlak anlamda ümitsizliğe düşmez. Kur'ân'ın ve Hazreti Peygamberin ümitbahş mesajlarında umut soluklar.

Ebû Musâ (radıyallahu anh) naklediyor:

“Azîz ve celîl olan Allah, gündüz günah işleyenin tövbesini kabul etmek için gece rahmet kapısını açık tutar; gece günah işleyenin tövbesini kabul etmek için gündüz rahmet kapısını açık tutar. Bu uygulama güneş batıdan doğuncaya kadar böylece devam eder.”⁴⁴

İşte Allah'ın rahmetinden ümit kesmememizi müjdeleyen bir Peygamber hadisi. Yüce Rabbimiz, günah işleyen kulları için gece-gündüz ayrımı yapmıyor. Günahkâr kulların cezalarını hemen vermediği gibi, ne zaman tövbe ederlerse o zaman kulları için rahmet kapısını açık bulduruyor.

İnsanın en hayatî organlarından biri kalb olduğu gibi metafizik dünyasındaki en önemli latifesi de yine kalbdir.

---

44 Müslim, Tevbe 31

Bundan dolayı insan her iki âleme de açık bu uzva ve la-tifeye özellikle dikkat etmelidir. Fakat bütün ikazlar ve in-tibaha rağmen “Beşer, şaşar.” kabilinden insan sürçer ve günah işlerse hemen tövbe etmek, günahın kalbde yer etmemesi adına önemli bir ameldir. Tövbe, gündüzden geceye veya geceden gündeze tehir edilmişse veya daha sonraki zamanlara bırakılmışsa, artık kabul edilmez diye bir şey akla gelmemelidir. Allah Teâlâ’nın tövbeleri kabu-lü, güneşin batıdan doğuşuna yani kıyametin kopmasına ve son nefese kadar devam etmektedir. Cenâb-ı Hakk’ın kullara tanıdığı bu genişlik günahkâr ve gafil kullar için ne büyük bir lütuf ve ikramdır.

Ebû Saîd el-Hudrî’nin (radiyallahu anh) rivayet ettiği şu ha-dis ümmetin günahkâr kulları için çok ibretli bir hikâyeyi örnek veriyor:

“Vaktiyle doksan dokuz kişiyi öldürmüş bir adam vardı. Bu zât yeryüzünde en büyük âlimin kim olduğunu soruş-turdu. Ona bir rahibi gösterdiler.

Bu adam rahibe giderek:

‘Doksan dokuz adam öldürdüm. Tövbe etsem kabul olur mu?’ diye sordu.

Rahip:

‘Hayır kabul olmaz.’ deyince onu da öldürdü. Böylece öldürdüğü adamların sayısını yüze tamamladı. Sonra yine yeryüzünde en büyük âlimin kim olduğunu soruşturdu. Ona bir âlimi tavsiye ettiler. Onun yanına giderek:

‘Yüz kişiyi öldürdüğünü söyledi; tövbesinin kabul olup olmayacağını sordu.’

Âlim:

‘Elbette kabul olur. İnsanla tövbe arasına kim girebilir ki! Sen falan yere git. Orada Allah Teâlâ’ya ibadet eden insanlar var. Sen de onlarla birlikte Allah’a ibadet et. Sakın memleketine dönme. Zira orası fena bir yerdir.’ dedi.

Adam, denilen yere gitmek üzere yola çıktı. Yarı yola varınca eceli geldi.

Rahmet melekleriyle azap melekleri o adamı kimin alıp götüreceği konusunda tartışmaya başladılar.

Rahmet melekleri:

‘O adam tövbe ederek ve kalbiyle Allah’a yönelerek yola düştü.’ dediler.

Azap melekleri ise:

‘O adam hayatında hiç iyilik yapmadı ki.’ dediler.

Bu sırada insan şeklinde temessül etmiş bir melek çıkageldi. Melekler onu aralarında hakem tayin ettiler.

Hakem olan melek:

‘Geldiği yerle gittiği yeri ölçün. Hangisine daha yakınsa adam o tarafa aittir.’ dedi.

Melekler iki mesafeyi de ölçtüler. Gitmek istediği yerin daha yakın olduğunu gördüler. Bunun üzerine onu rahmet melekleri alıp götürdü.”⁴⁵

---

45 Buhârî, Enbiyâ 54; Müslim, Tevbe 46, 47, 48

İyilerin ve niyetleri duru olan insanların akıbeti hayır olur. Yüce Rabbimiz'in iyi kimseleri gözetip kolladığı, günahlarını affederek onları Cennet'inde ağırlamak istediği bu hadis-i şerifte açıkça görülmektedir. Yüz kişiyi öldürmesine rağmen, Cenâb-ı Hak o günahkâr kulunun gönlünde parıldayan tövbe ışığını rahmet meleklerine göstermiş ve onu azap meleklerine karşı savunmalarını istemiştir. Anlaşıldığına göre azap melekleri o şahsın tövbe yolunu tuttuğunu bilmiyorlardı. Bu sebeple rahmet meleklerine “İyi ama o adam hayatında hiç iyilik yapmadı ki!” diye itiraz etmişlerdi.

Allah'ın rahmetinden ümitvar olmamızı teşvik eden birkaç hadis mealiyle bu konuya da son verelim:

“Ümit, ümmetime Allah'ın bir rahmetidir. Eğer ümit olmasaydı, hiçbir anne çocuğunu emzirmez; hiçbir kimse de ağaç dikmezdi.”⁴⁶

“Allah'ın rahmetini ümit eden günahkâr bir kimse, ondan ümit kesen ibadete düşkün birinden rahmete daha yakındır.”⁴⁷

“Allah'ım, Senin bağışlaman benim günahımdan daha geniştir. Rahmetin benim yanımda amelimden daha çok ümit vericidir.”⁴⁸

---

46 Münâvî, Feyzu'l-Kadîr 2/709

47 Münâvî, Feyzu'l-Kadîr 4/605

48 Hâkim, Müstedrek 1/728

YAĞMURLA DÜŞEN RAHMET DAMLALARI

Yağmur rahmettir; yaşadığımız kuraklık süreçlerini de göz önüne aldığımızda minicik yağmur damlacıklarının aslında bizim için ne kadar önemli olduğunu fark ettik. Sair zamanlar hoyratça kullandığımız Allah'ın en tatlı nimetlerinden biri olan su, azıcık yokluğunu hissettirince ürperdik. İçimizde yaşadığımız kuraklıklar dış dünyamıza da yansdı. Göz pınarlarımızdan akıttığımız saf ve temiz gözyaşları kalmayınca üzerinde yaşadığımız gezegenin kaynakları da kurudu. Her şeyi kudretiyle evirip çeviren Rabbimiz semanın ağzını bağlayıp suyun çekilmesini emredince acz ve fakrımızın bir kez daha farkına vardık. İtiraf ediyoruz ki bizler hiçbir şeyiz, eğer Allah lütfetmese ne bir damla yağmurun gökten inmesine gücümüz yeter, ne de kuru-yan gölleri, suyu çekilen pınarları geri getirebiliriz. Her şey O'ndan, her şeyin sahibi Allah. O'na el açıp yalvarıyoz:

“Bizi yağmursuz bırakma. Âb-ı hayatımız olan sudan bizi mahrum etme. Her şeyi sudan yaratan, dünyanın ve vücudumuzun dörtte üçünü sudan meydana getiren Sensin. Senin rahmet ve şefkatinle yeryüzüne inen katrelerin olmazsa hâlimiz nice olur. Affet bizi Allah’ım, günahlarımızdan kirlenen dünyamızı susuz bırakma. Rahmet bulutlarını üzerimize boşalt ve bizleri bereketinden uzak eyleme.”

Yağmur rahmetin kristalize şekli. Her bir yağmur damlası bir meleğin heybesinde iner yerküreye. Her damlayla beraber bir melek şerefendirir yeryüzünü. Yağmurun huzur veren şıprtılarıyla birlikte melâike-i kirâm, kendilerine ait tesbih ve takdislerini Allah’a arz ederler. Yağmur bereket, rahmet, hayat ve yeniden diriliş demek. Yağmurun yere misafir olduğu değerli vakitleri insan bir fırsat bilip ellerini açmalı, yeryüzüne inen meleklerin kanatlarına dua mektupları bağlayıp bizi rahmetinden mahrum bırakmayan Allah’a teşekkür etmelidir.

Yağmurun bizim için rahmet olduğunu Yüce Sultanımız bize şöyle ifade eder:

“O’dur ki, rahmeti olan (yağmurun) önünden müjdeciler olarak rüzgârlar gönderir. Nihayet bu rüzgârlar o ağır bulutları hafif bir şeymiş gibi kaldırıp yüklediklerinde, bakarsın Biz onları, ekinleri ölmüş bir ülkeye sevk ederiz. Derken oraya su indiririz de orada her türlüşünden meyveler, ürünler çıkarırız. İşte ölüleri de böyle çıkaracağız. Gerekir ki düşünür ve ibret alırsınız.”⁴⁹

---

49 A’raf Sûresi 7/57

Hava Rabbinden aldığı izinle Bismillah der ve sırf hareketten aldığı kuvvetle su taneciklerinin toplanmasından ibaret olan o ağır bulut kütlelerini kaldırıp yüklenir. Allah'ın koyduğu fizik kanunlarına göre hafif olan bir madde, çok ağır yükü kaldırıp taşıyamaz ama Rabbim isteyince ve o muazzam kudret ve rahmetini göndermek isteyince hafif olan hava kütlesi koca koca yağmur yüklü bulutları sırtlanıyor. İnsanoğlu bu ilahî icraattan ilham alarak hareketin, hafiflik ve ağırlık hükmünü tersine çevirdiğine işaret eden bu manayı öğrenme neticesinde uçaklar yapıyor.

Rabbimiz bize yağmuru anlatmaya devam ediyor:

“Rüzgârları rahmetinin önünden müjdeci olarak gönderen de O'dur. Ölü diyarlara hayat vermek ve yarattığımız nice hayvanlara ve insanlara su vermek için gökten tertemiz suyu da Biz indirmekteyiz.”⁵⁰

“O'nun varlığının ve kudretinin delillerinden biri de: Size rahmet eserlerini tattırması, emri ile gemilerin akıp gitmesi ve O'nun lütfundan nasip aramanız ve şükretmeniz için, rüzgârları müjdeci olarak göndermesidir.”⁵¹

“O'dur ki insanlar artık ümitlerini kestikten sonra yağmur indirir, rahmetini her tarafa yayar. O, gerçek dost ve hâmidir, bütün övgülere ve hamdlere lâyıktır.”⁵²

Öyle merhametli bir Sahibimiz var ki her şeyi emrimiz altına vermiş. Rüzgârı, havayı, suyu, denizi her şeyi. Deniz-

50 Furkan Sûresi 25/48-49

51 Rûm Sûresi 30/ 46

52 Şûrâ Sûresi 42/28

lerde onun rahmetiyle gemilerimiz akarken karada ise susamış toprak önce rüzgârlarla hafif hafif okşanmakta sonra da yağmur yüklü bulutlar susamış çatlak dudaklı toprağa bereket boşaltmakta.

Hz. Enes (radıyallahu anh) anlatıyor: “Efendimizle birlikte olduğum bir gün yağmur yağmaya başladı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) bu arada yağmur damlacıkları mübarek vücuduna bir kelebeğin çiçeğe konması misali yağsın diye elbisesini açtı.

“Bunu yapmanızın hikmeti nedir ya Resûlallah?” diye sorunca:

“Yağmur, Rabbimizin henüz yarattığı bir rahmetidir.”⁵³ diye cevap verdi.

Yağmur damlacıkları rahmet hazinesinden vize almış yeryüzüne inerlerken yanlarında huzuru, sükûneti ve bereketi de beraber taşırlar. İnsan tıpkı Efendimizin yaptığı gibi toprağa şıp diye damladıkça rahmet ve bereket kokan bu damlacıkları tanrı misafiri gibi kabul etmeli, onların gelişini duaların kabul olabileceği an olarak değerlendirmeli ve rahmetin hakiki sahibinden gönlünden gelenleri talep etmelidir.

Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) su içtiğinde şöyle dua ederdi: “Bize rahmetiyle tatlı ve lezzetli suyu içiren ve günahlarımız yüzünden onu tuzlu ve acı yapmayan Allah’a hamd olsun.”⁵⁴

53 Nevevî, Şerhu Müslim 3/302

54 Beyhakî, Şuab 4/115; Ebû Nuaym, Hilye 8/137

Ne anlamlı bir duadır bu bir bilseniz. Prof. Dr. Atrhur Macomb der ki: “*Ne zaman şimşek çaksa, gök gürlese semadan yağmur yerine nitrik asit yağacak diye soluğum kesilir, rengim kaçar, sığınacak bir yer ararım; çünkü havada nitrik asit teşekkülü için bütün şartlar hazırdır.*”⁵⁵

Bediüzzaman’ın tatlı üslubuyla ifade edecek olursak “... Yağmurun şıptırları manasız bir ses olmadığının ve şimşek ile gök gürlemesi boş bir gürültü olmadığının kat’î delili” ise, atmosfere bir kimya laboratuvarı gibi vazife gördürülmesi ve burada sentezlenen moleküllerin asit olarak değil de rahmet damlaları olarak toprağa ulaştırılıp bitkilerin besin kaynaklarından biri olmasıdır. “Hâlî bir boşlukta o acâibi icâd etmek ve onlardan âb-ı hayat hükmündeki damlaları sağmak ve zemin yüzündeki muhtaç ve müştak zîhayatlara emzirmek gösteriyor ki, o şırıltı, o gürültü gayet mânidar ve hikmetdardır ki; bir Rabb-i Kerîm’in emriyle müştaklara o yağmur bağıyor ki, ‘Sizlere müjde, geliyoruz!’ manasını ifade ederler.”⁵⁶

Tabiatı bir merhamet korusu olarak dinleyen muhterem F. Gülen Hocaefendi de bu korodan işittiği sesleri şöyle tarif eder: “Gökler ötesinden gelen merhamet mesajlarıyla, yer, düzene kavuşmuş; sema tesviye görmüştür. Makro âlemden mikro âleme kadar her şey, hayranlık uyaran bu ahenge ve çelik çavak işleyişe merhamet sayesinde ermiştir.

...

55 Prof. Dr. Mustafa Mutlu, “Okyanusların Aside Dönüşmesi”, Sızıntı, sayı 317

56 33. Söz, 20. Pencere

Titreyen havanın letafetinde, raks eden suların kıvrılışında, burnumuzun dibine ve ayağımızın ucuna kadar gelen bu dasitanî rahmeti görmemek mümkün mü?

Bulut, merhametten kanatlarıyla başımızın üstünde dolaşır durur. Yağmur, kemer kuşanmış süvari gibi, onun döl-yatağından kopup imdadımıza gelir. Yıldırımlar, şimşekler binbir tarraka ile o gizli rahmetten muştular getirir. Ve âlem her şeyiyle “Rahmeti Sonsuz” adına bir gazelhan olur. Karalar ve denizler; ağaçlar ve otlar, yüz yüze ve diz dize, ayrı ayrı söz ve nağmeleriyle merhamet türküsü söyler durur.”⁵⁷

Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) rüzgâr estiğinde şöyle buyurmuştu:

“Rüzgâr, Allah’ın kullarına bir nimetidir. Bazen rahmet, bazan da azap getirir. Rüzgârı gördüğünüz zaman ona sövmeyiniz. Onun hayrını isteyiniz; şerrinden de Allah’a sığınınız.”⁵⁸

Âişe Annemiz ise Peygamberimizin (sallallahu aleyhi ve sellem), rüzgâr şiddetli estiğinde şöyle dua ettiğini haber veriyor:

“Allah’ım! Senden bu rüzgârın, onun içinde bulunanın ve onunla gönderilenin hayrını isterim. Bu rüzgârın şerrinden, içinde bulunanın ve onunla gönderilenin şerrinden sana sığınırım.”⁵⁹

Rüzgârın esmesi Kur’ân’da rahmet olarak adlandırılan yağmurun müjdecisi gibi aktarılsa da, o bazen fırtına ve kasırganın da habercisi olabilir. Her şey olduğu gibi rüzgâr

57 Fethullah Gülen, “Merhamet”, Sızıntı, sayı 22

58 Ebû Dâvûd, Edeb 104

59 Müslim, İstiskâ 15

da Allah'ın emrindedir. Bundan dolayı rüzgâra sövülmez, küfredilmez. Aksine, rüzgârların esmesi ve rahmetler getirmesi Allah'a hamd ve şükredilmesine, bazı kere felâketler getirmesi de Allah'a tövbe edilmesine ve ibret alınmasına vesile olmalıdır. Cenâb-ı Hak rüzgârlarla bulutları sevkeder ve o bulutlar yeryüzünün muhtelif mıntıklarına yağmur taşır; bazı meyveler ve bitkiler rüzgârların taşıdığı tohumcuklar ve aşılama maddeleri sayesinde yetişir veya meyve verir; havadaki kirleri ve zehirli maddeleri rüzgârlar alıp götürür; denizdeki gemilerin bir kısmı rüzgârlar sayesinde seyreder; bütün bunlar birer rahmettir. Bazı rüzgârlar fırtına ve kasırga şeklindedir; evleri yıkar, ağaçları söker, insanları önüne katıp sürükler veya helak eder; bu da bir azap ve cezalandırmadır. Hz. Âişe Annemiz yukarıdaki rivayetin devamında şöyle der: “Hava bulutlandığı vakit Hz. Peygamber'in yüzünün rengi değişir, yerinde duramayıp içeri girer, dışarı çıkar, öteye beriye gider, gelirdi. Yağmur yağdığı vakit ise rengi açılırdı. Ben bunu onun yüzünden anlardım. Kendisine sebebini sorduğumda:

‘Yâ Âişe! Belki bu bulut Âd kavminin dediği gibi bir azap olur.’ derdi.”

Hz. Hûd'un peygamber olarak görevlendirildiği Âd kavmi “sarsar” denilen rüzgâr ile helak olmuştu. Rivayetlerde bildirildiğine göre bu rüzgâr yedi gece sekiz gün aralıksız esmişti. Hûd (aleyhisselâm) ile kendisine iman edenler rüzgârın girmedığı bir kuytuya sığınmışlardı, kendilerine o rüzgârın ancak serinlik ve ferahlık verecek kadarı geliyordu.

Bir şey hem rahmet hem azap olur mu? demeyin. Allah Teâlâ, çeşitli şeyleri rahmetine ve azabına vesile kılar. Rüzgâr da bu vesilelerden biridir. Bazı kere zalim bir toplum için azap, mümin bir toplum için rahmet olur. Nitekim Cenâb-ı Hak, “Böylece zulmeden toplumun kökü kesildi. Hamd, âlemlerin Rabbi Allah’a mahsustur.” (En’âm Sûresi 6/45) buyurarak bazı kere ibret olmak üzere zalim bir toplumun, bir milletin veya bir ırkın kökünü kuruttuğunu beyan buyurur. Bunu gören başkaları onların hâlini ve başlarına geleni görerek kendilerinin kurtulmaları sebebiyle Allah’a hamd eder ve hâllerini düzeltirler.

MERHAMET ET Kİ MERHAMET GÖRESİN

Kalbi rahmetle yoğrulmuş ve rahmet hisleriyle dolu bir insan en değerli hazineye sahip demektir. Varlıklara şefkatle yaklaşır merhametle davranan insana kalbi çürümüş ve fenalığı tabiat hâline gelmiş canavar ruhlu insanlar ve şeytan dışında herkes sempati ile bakar, cana yakın bulur. Böyle bir insan bir gün kendisi de yardıma muhtaç duruma düştüğü zaman hem semadaki meleklerin hem de yeryüzündeki dostlarının imdada koştüğünü görür.

Resûlullah Efendimiz buyurdular ki: “Allah, merhametli olanlara rahmetle muamele eder. Öyleyse, sizler yeryüzündekilere karşı merhametli olun ki, semada bulunanlar da size rahmet etsinler...”⁶⁰

---

60 Tirmizî, Birr 16, ; Ebû Dâvûd, Edeb 66

Evet, gökten rahmet gelmesini bekliyorsak öncelikle bizim yeryüzündeki varlıklara karşı merhametli davranmamız gerekiyor. Annesine-babasına, ailesine, komşularına, akrabalarına, çevresine, hayvanlara ve tabiata merhamet etmeyen, şefkatle yaklaşmayan insanlar ilahî yardımdan, meleklerin imdadından mahrum kalabilirler.

Bir başka hadisinde ise Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: “Allah, insanlara merhamet etmeyene rahmet etmez.”⁶¹

Mümin olsun, kâfir olsun bütün insanlara karşı adil olmak ve merhamet hissi içinde davranmak, dinimizin bizden beklediği önemli bir davranıştır. Çünkü insan, Allah Teâlâ'nın en mükemmel ve en üstün yarattığı varlıktır. O, Allah'a iman etmekle yücelir, küfürde kalmakla kıymetini kaybeder. Ama her hâlükârda insana insanca muamele etmek gerekir. Müslüman, hiç kimseye karşı kin, nefret ve düşmanlık duygularıyla dolu olmaz. Herkese karşı adaletle muamele eder ve haksızlıktan uzak durur. Onu bu davranışa sevkeden imanı ve bu imanın kendisine kazandırdığı değerlerdir. İslâm'ın evrensel mesajını, insanlığa taşıırken en başta gelen özelliğimiz rahmet ve şefkat olmalıdır. Hem dünyada hem de ahirette ilahî rahmetten nasıpdar olmak isteyenler öncelikle insanlara rahmetle yaklaşmalı, onların gönül Kâbelerini yıkmamalı, tatlı dille, güler yüzle gönüllerini fethetmesini bilmelidirler.

61 Buhârî, Tevhid 2, Edeb 27; Müslim, Fedâil 66; Tirmizî, Birr 16

Bediüzzaman Hazretlerinin en has talebelerinden Zübeyir Gündüzalp Ağabey diyor ki:⁶²

“Rıfk ve merhametten mahrum olan kimse, bütün hayırlardan, iyiliklerden mahrum olabilir ve olur.”,

“Şefkatten daha hayırlı bir şey yoktur.”,

“Bağışlamak, affetmek ve müsamaha göstermek, başkalarının hatalarından ziyade kendi hatalarını aramak, bulmak ve kurtulmaya çalışmak, olgunluğun, kâmilliğin şîândır. Peygamber ahlâkıyla ahlâklanmaktır.”,

“Allah yumuşak huylu, din kardeşlerine şefkat ve merhamet eden kulu sever.”,

“Merhamet tohumunu eken, muhakkak huzur ve saadet meyvesini elde eder.”,

“Merhametsizlikten, münekkitlikten kurtulma yolunda ilerle ey kardeş! Aksi hâlde, ya yakında, ya uzakta, ya dünyada, ya Hak’tan ya halktan inmesin sana adem-i merhamet. Zira, Men dakika dukka; Eden bulur.”,

“Merhametsizlik etme, sonra merhametli dosttan dahi merhametsizlik görürsün. Ger görmezsen dünyada mukabil, ukbada görürsün muzaaf ceza, bunu bil.”,

“Şunu iyi bilmeli ki, affedilmenin yolu, affetmeden geçer. Bağışlayanlar affa mazhar olur. Bağışlamasını bilmeyen bağışlanmaz.”

---

62 www.zubeyirgunduzalp.com

MERHAMET ANCAK ŞAKÎNİN KALBİNDEN SÖKÜLÜP ALINIR

Merhamet ve şefkat Allah'tan korkan, yaptığı şeylerin hesabını vereceği şuurunda yaşayan insanlarda gösterir kendini. Allah'a inanmayan, her şeyi kendine düşman veya ezip geçeceği bir nesne olarak gören kişilerde merhametten izler bulmak zordur. Böylesi insanlar için Peygamber Efendimiz şöyle buyurmuştur: “Merhamet, ancak şakînin (ebedî hüsrana uğrayanın) kalbinden çıkarılabilir.”⁶³

Bir insanda varlıklara karşı merhamet ve şefkat hissinden eser yoksa o insan artık kalbi mühürlenmiş bir şakî hâline gelmiştir. Şakî, ebedi hüsrana uğrayan, ahiret saadetini kaybeden kişi demektir. Eşkıya kelimesi de şakî kelimesinin

---

63 Tirmizî, Birr 16; Ebû Dâvûd, Edeb 66

çoğuludur ve Türkçe’de masum insanlara zulmeden, merhamet yoksunu kişiler için kullanılır.

Merhamet hissi, kalbin rikkatinden, duygusallıktan kaynaklanır. Duygulardaki incelik o kalbin ölmediğine bir alâmettir. Kalbinde merhametten hisse olmayan kişi şakîdir ve bu durumdaki bir insan merhametsiz ve gaddar olarak isimlendirilir. Dünya tarihi böyle kalbsiz, duygusuz insanların zulüm örnekleriyle doludur. Eğer bir kalbde iman gibi bir ışık olmazsa o karanlık kalbden sadece karanlık ürer, zulüm ve taşkınlık ortaya çıkar.

İslâm dininin yeryüzüne gönderilmesinden önce Allah korkusundan mahrum insanlar kendi kız çocuklarını diri diri toprağa gömecek kadar canavar ruhlu iken, Peygamber Efendimizin kâinata bir rahmet güneşi olarak doğmasından sonra dersini iyi alan talebeler “Karınca basmaz efendi” olarak anılmaya başlamışlardır. Daha dün çocuklarını gömen bu insanlar artık yürürken böcek vb. haşereleri ezmek için ayaklarına halhal bağlamışlar, imanın gücüyle zulmün çukurlarından oksijen ve ışığı bol şefkat zirvelerine tırmanmışlardır.

Şayet bazı insanlarda şefkat belirtileri yok olmaya yüz tutmuş veya yok olmuşsa, bu onların kendi aslî tabiatlarını bozup bir deformasyona uğradıklarının işaretidir. Söz konusu nasipsizlerin aslî fitratları şefkat ve merhamet hamuruyla yoğrulmuş olmasına rağmen kendi suistimalleri neticesinde içlerindeki potansiyel şefkat pınarları kurumuş, sevgi ve merhamet duyguları pörsümüştür ve neticede acı-

masız birer tiran hâline gelmişlerdir. Öyle ki, kalbleri taş kesilen bu insan görünümlü azmanlar, kendi çocuklarına bile merhamet etmeyen canavarlar hâline gelmişlerdir. Kan koklayan ve kanla beslenen bu insan bozmalarının bir kısmı nesepsiz bazı sistemleri kabul ettirebilmek için kırk milyon cana kıymayı bile göze alabilmişlerdir.

Evet, çok uzaklara gitmeye gerek yok. Sadece son yüz yıldır kalblerinden merhamet duygusu sökülüp alınmış zalimlerin sebep olduğu savaşırlara, zulümlere, yıkımlara bir göz gezdirsek pek çok kalbsiz ve merhamet yoksunu şakî ruhlu insanla karşı karşıya geleceğiz.

Böylesi insan görünümlü canavarların zulümlerinden dolayı tir tir titriyor ve “Ey Rahmân ve Rahîm! Kalblerimizden merhamet duygusunu söküp alma. Kalblerinden şefkat hissi sökülenlere de en kısa zamanda hidayet ihsan eyle.” diye dua ediyoruz.

Merhametle aydınlanmış bir kalbe sahip olmanın dünyadaki en kıymetli hazinelere malik olmaktan daha zengin bir sermaye olduğunu unutmayalım.

ÇOCUK SEVGİSİNDE SAKLI MERHAMET

Merhamet hissi, sevginin ikiz kardeşidir. Bir çocuğun başını okşamak, onu öpmek kalbdeki mevcut merhamet ve sevgi hislerinin dışı vurmasıdır aslında. Âciz olan insanın âciz bir yavruyu kucağına aldığında hislenmesi, onu öpüp koklaması bir anlamda ilâhi rahmetin insanda yansıması gibidir. Bizlere acıyıp acimize ve fakrımıza merhamet eden o Yüce Sultan bizim de yaşaran gözlerimizi, kabaran rahmet hislerimizi müşahede ettikçe kendi zatına uygun olarak bundan mukaddes bir memnuniyet duyar ve mesrur olur.

Aslında sevmeyi ve çocuklara şefkat beslemeyi bize Peygamber Efendimiz öğretmiştir. Oğlu İbrâhim, Medine'nin kenar mahallesinde yaşayan bir sütanneye verilmişti. Oğlunu görmek için sık sık oraya gider, çocuğunu kucağına alır, öpüp severdi. Kızı Zeyneb'in küçük yavrusu Ümâme'yi omzuna bindirir, mescide götürür, çocuk omzunda olduğu hâlde namaza durur, rükûa varırken onu yere indirir, ayağa

kalkarken tekrar sırtına alırdı. Kureysli kadınları, yavrularına olan şefkatleri sebebiyle, “Arap kadınlarının en hayırlısı”⁶⁴ diye överdi.

Bir gün yoksul bir kadın Hz. Âişe’nin evine geldi. Sırtında iki çocuğu vardı.

Hz. Âişe Annemiz ona üç hurma verdi. Kadın çocuklarına birer hurma verip ötekini ağzına götürürken çocuklar onu da istedi. Annelik şefkatiyle elindeki hurmayı da onlara paylaştırdı.

Bu yoksul kadının merhametine hayran kalan Annemiz, gördüklerini Resûl-i Ekrem’e anlatınca Efendimiz şöyle buyurdu:

“Neden şaşırıyorsun ki, onun bu şefkati sebebiyle, Allah Teâlâ o kadına ya Cennet’i nasip etmiş ya da onu Cehennem’den azad etmiştir.”⁶⁵

Ebû Hüreyre (radıyallahu anh) rivayet ediyor:

“Nebi (sallallahu aleyhi ve sellem), torunu Hasan’ı öpmüştü. O sırada Akra İbn Hâbis de Peygamberimiz’in yanında bulunuyordu:

‘Benim on tane çocuğum var, onlardan hiçbirini öpmedim.’ dedi.

Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) ona hayretle bakıp:

64 Buhârî, Nikah 12, Enbiya 46; Müslim, Fedailu’s-sahabe 200

65 Müslim, Birr 148; İbn Mâce, Edeb 3

‘Merhamet etmeyen kimseye merhamet olunmaz.’⁶⁶ buyurdular.”

Peygamberimiz, kendi torunlarına ve bütün çocuklara karşı sevgi ve merhamet hisleriyle doluydu. Onları çok sever, öper, okşar ve bütün ashabına, ümmetine de çocukları sevmeyi, onlara şefkat ve merhametle muamele etmeyi tavsiye ederdi. Efendimiz, bu davranışı hiç ihmal etmez, ashabına da göstererek en güzel örneği sergilerdi. O sıralarda, Arap toplumu bu üstün insanî vasıflardan çoğunlukla mahrum bulunmaktaydı. Peygamberimiz, onları bu yönde eğitmeyi ve kendilerine bu yüksek insanî değerleri kazandırmaya çalıştı. Onlardan bazıları, Resûl-i Ekrem’in (sallallahu aleyhi ve sellem) bu davranışlarını hazmedemeyerek, duygu ve düşüncelerini açığa vurmaktaydı. Akra İbn Hâbis’in tepkisi, örneklerden sadece biriydi. Onun bu davranışı, katı kalbli oluşun, şefkat ve merhametten yoksun bulunuşun bir göstergesiydi. Çünkü bir insanın, sevgi, şefkat ve merhametinin en belirgin şekilde ortaya çıkacağı yer, yakın aile çevresidir. On çocuğa sahip olduğu hâlde, onlardan hiçbirini bir kere bile öpmediğini söyleyen insanın ciddi bir merhamet terbiyesine muhtaç olduğu âşikârdır.

Merhamet noktasında eksikleri olan kişileri Peygamber Efendimiz ikaz ederek dünyada başkalarına karşı sevgi, şefkat ve acıma hissi taşımayanlara, ahirette de Allah’ın acımayacağını bildirmiş ve söz konusu insanî değerlere sahip olunması üzerinde sürekli durmuştu.

66 Buhârî, Edeb 18; Müslim, Fezâil 65

Bir başka zaman çölde yaşayan bedevîlerden bir grup Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi ve sellem) huzuruna gelip:

“Siz çocuklarınızı öpüyor musunuz?” diye sordular. Peygamberimiz:

“Evet” karşılığını verdi. Onlar:

“Fakat biz, onları öpmüyoruz.” dediklerinde Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem):

“Allah sizin kalblerinizden merhamet duygusunu çıkarıp almışsa ben ne yapabilirim ki!”⁶⁷ diyerek sitemini ifade etmişti.

Ziyarete gelip Efendimiz'e bu soruyu soran insanlar bedevîlerdi. Bu insanlar çölde yaşayan ve medenî davranışlardan uzak, katı kalbli, kaba tavırlı kimseler olarak tanınırdı. Bunlar zaman zaman Efendimizin meclisine gelerek Müslüman olmuşlar ve İslâmîyet'in getirdiği yüce hakikatleri benimseyerek medenî bir hayata kavuşmuşlardı. Ancak bu değişim ve gelişim herkeste bir anda olmamıştı tabii ki. İnsanların alışık olduğu âdetlerden, edindiği huylardan ve tabiat hâline getirdiği davranışlardan bir anda vazgeçmesi kolay değildi. Efendimiz çocuk sevgisinin, Allah'ın kalblere, gönüllere koyduğu merhamet hissini bir tezâhürü olduğunu onlara hatırlatmış, bunun aksini düşünenlerde bu duygunun izleri olmadığını söylemiştir.

---

67 Buhârî, Edeb 18; Müslim, Fezâil 164

Allah Teâlâ bir yetim olan Allah Resûlüne “Yetimi sakin üzme!”⁶⁸ buyurduğu için O, yetimlere her zaman kol kanat gererdi. Kendi yetimini veya başkasına ait bir yetimi himaye eden kimseyle Cennet’te yan yana olacağını müjdelemişti.⁶⁹

Bir çocuğun sevgi ve merhamet hislerinin gelişmesinde en hayatî rolü ebeveyn paylaşır. Anne baba şefkat ve merhametle yoğurdukları yuvada zihnen ve hissen sağlam çocuklar yetiştirirler. Çocuğun ebeveyn şefkatinden mahrum kalmasının ne gibi felaketlere yol açacağı şu ifadelerde ne güzel dile getirilir: “Anne-baba şefkatinden mahrum büyüyen çocukların şuuraltları annesizliğe ve babasızlığa göre programlanır. Ebeveyn şefkatinden mahrum büyüyen çocuklar toplum için her zaman potansiyel problem karakterlerdir. Dünyayı ateşe veren zalimlerin ve tiranların şuuraltları veya çocukluk yılları incelendiğinde görülecektir ki bunlar anne ve baba şefkatinden mahrum büyümüşdür. Bu herkes için geçerli olmayabilir ve anne baba şefkatinden mahrum büyüdüğü hâlde iyi bir insan olarak yetişen insanlar da bulunabilir fakat genel olarak değerlendirildiğinde çocukluk yıllarında ebeveyn şefkatinden mahrum olan insanların ileriki yaşlarda çok ciddi yıkımlara sebep oldukları pek çok tecrübe ile sabittir.

Bundan dolayı çocukların toplum için anarşi değil, huzur kaynağı olmasının ilk şartı, her çocuğun sadece ailede

68 Duhâ Sûresi 93/9

69 Buhârî, Talak 25; Edeb 24; Müslim, Zühd 42

bulabileceği merhamet, sevgi ve şefkat atmosferinde büyümesini sağlamaktır. Kendi toplumumuzu, onun ahengini ve geleceğini büyük bir tehlikeden kurtarmanın en önemli vesilesi, her çocuğa bir şekilde ailenin sıcaklığını yaşatmak ve anne-baba sevgisini tattırmaktır. Anne ve babalar, çocuklarını ebeveynin hakiki sevgi, şefkat ve merhametinden mahrum etmemelidirler. Çocukların, toplumun şefkat ve merhametine de ihtiyaçları vardır; fakat bütün yavrular her şeyden daha ziyade anne-baba şefkatine muhtaçtırlar. Bunu düşünerek bütün anneler ve babalar kendi çocuklarına sahip çıkmalıdırlar.

Şayet, bir çocuğun anne ve babası ölmüşse ya da bir şekilde ondan ayrı yaşamak zorunda kalmışlarsa, o zaman anne-baba olma vazifesi mümkünse ağabey ya da ablaya; onlar için mümkün değilse dedeye ve nineye düşmektedir. Onlar da sahip çıkamayacaklarsa bu defa çocuğun en yakınları olarak amca, dayı, hala ve teyzeden birinin onu teslim alması, büyütüp yetiştirmesi en uygun olan yoldur. Çocuk, anne-babadan alacağını başka kimseden aynıyla alamasa bile, birinci ve ikinci dereceden akraba da ona lazım olan sevgi ve merhameti gösterebilir. İnanan bir amca veya dayının, Allah'tan korkan bir hala ya da teyzenin göstereceği alâka da çocuğun sevgi ve şefkat atmosferinde büyüme ihtiyacını giderebilir. Bizim dünyamızda, amcanın gösterdiği sevgi babaninkine denktir; teyzenin ortaya koyduğu şefkat anneninkini aratmayacak kadar derindir. İşte, çocuklar, hiç olmazsa, böyle

bir sevgi ve şefkat ikliminde yetiştirilmeli ve asla yabancı ellere terk edilmemelidir.”⁷⁰

İslâm Peygamberinin inceliğine bakın ki şefkatten mahrum kalmasın diye esir düşen anneyi bile yavrusundan ayırmamış, o yavruyu sahipsiz bırakmamıştır.⁷¹ Bugün binlerce masum yavruyu anasız babasız yetimler hâline dönüştüren zalimlerin kulakları çınlasın!

Burada Bediüzzaman Hazretlerinin talebesi Re’fet ağabeye yazdığı mektupta yeni doğan kız çocuğu ile ilgili olarak söylediği iltifat dolu cümleleri kaydederek konuyu hitama erdirelim:

“Âsım Bey gibi senin de bir kız evlâdının dünyaya gelmesi,⁷² meşrebimizde en mühim esas şefkat olduğu cihetiyle ve şefkat kahramanları kızlar olduğundan ve en sevimli mahlûk bulunduğundan, daha ziyade tebrike şâyansınız. Zannederim, bu zamanda erkek çocukların tehlikesi daha çok. Cenâb-ı Hak onu sizlere medar-ı teselli ve ünsiyet ve evinize küçük bir melâike hükmüne getirsin.

...

Kız, şefkat ve cemalin mazharı olduğundan, erkek çocuğundan daha ziyade sevilir. Özellikle bu zamanda ebeveyn hakkında kızlar daha mübarektir. Çünkü, dinî açıdan tehlikelere çok maruz olmuyorlar.”⁷³

70 <http://www.herkul.org/kiriktesti/> Kimsesiz Çocuklar ve Evlât Edinme

71 Tirmizî, Büyü’ 52; Siyer 17; Dârimi, Siyer 38; Ahmed İbn Hanbel, Müsned, 5/413

72 Üstad’ın ismini Zeyneb koyduğu bu annemiz Re’fet ağabey yaşlandığında kendisine bakmıştır.

73 Bediüzzaman Said Nursî, Kaynaklı-İndeksli-Lügatlı Risale-i Nur Külliyyatı s. 1552

GAZABI GEÇEN RAHMET

Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: “Allah mahlûkâtı yarattığı zaman nezdinde bulunan, Arş’ın üzerindeki kitaba şunu yazdı: “Rahmetim gazabıma kesinlikle galebe çalmıştır.”⁷⁴

İnancımıza göre Allah hem rahmet hem de gazab sahibidir. Rahmeti ile iyileri mükâfatlandırırken gazabı ile de kötülerini cezalandırır. Rahmetinin gereği Cennet’i yarattığı gibi, gazabının gereği olarak da Cehennem’i yaratmıştır. İyilerin mükâfatlandırılması, haksızlığa uğrayanlara haklarının iadesi ne kadar gerekli ve hoş ise, kötülerin mahrum bırakılması, zalimlerin zulümleri sebebiyle cezalandırılmaları da aynı şekilde gereklidir. İnsan olarak bizler bile dünya hayatında bu hususa riayet ederiz. İyileri ödüllendirirken kötüler için hapisaneler yaparız. Neti-

74 Buhârî, Tevhîd 15, 22, 28, 55, Bedü'l-Halk 1; Müslim, Tevbe 14.; Tirmizî, Deavat 109

cede zalimlere ceza takdir etmeyen bir sistem düşünmek mümkün değildir.

Rahmet mahlûkata, onlar buna hak kazanmadan da ulaşabilirken gazab, mutlaka istihkâktan sonra gelir. Rahmet, insanı daha henüz bir cenin veya yavru iken, süttten kesildiğinde, yani henüz Allah'a ibadet anlamında hiçbir fiilde bulunmadığı yaşlarda bile kuşatır. Gazap ise ancak günahlardan sonra gelir ve sahibini bulur. Allah itaatkâr kuluna sevap vermek dilerse buna rıza, âsi kuluna azap vermek dilerse buna da gazap denilir. Rahmetin gazaba galebe çalmasından maksat, Allah Teâlâ'nın kulları hakkında hayır, nimet ve sevap verme iradesinin; şer, intikam ve azap etme iradesinden daha çok ve daha öncelikli olmasıdır. Bu manayı bazıları "Rahmet, Allah Teâlâ'nın zâtının gereğidir, gazap ise, kulun kusuruna bağlıdır." diye açıklamışlardır.

Yukarıda zikrettiğimiz hadis-i şerif, "Rahmetim her şeyi kuşatmıştır"⁷⁵ âyetinde ifade buyurulduğu gibi Yüce Rabbimizin rahmetinin vüs'atini açıkça ifade eder. Bu da, bizim gibi günahkâr kullar için son derece büyük bir ümit kaynağıdır. O'nun engin rahmetini ummak için bundan daha güzel bir müjde mi olur?

---

75 A'râf Sûresi 7/156

YERYÜZÜ, YÜZDE BİRLİK RAHMETİN TECELLİ ALANI

Allah Ebû Hüreyre Efendimizden razı olsun. Rahmetle ilgili hadisleri genelde o rivayet ediyor ve içimize inşirah veren haberleri o müjdeliyor. İşte o hadislerden bir tanesi: “Resûlullah (aleyhisselâtu vesselâm) buyurdular ki: ‘Allah rahmeti yüz parçaya böldü. Bundan doksan dokuz parçayı kendine ayırdı. Geriye kalan bir cüzü de yeryüzüne indirdi. (Cin, insan ve hayvanlar arasında bu rahmeti taksim etti.) Bu tek cüzden nasibine düşen pay sebebiyledir ki mahlûkat birbirlerine karşı merhametli davranır. At, yavrusuna basmamak endişesiyle ayağını bunun için kaldırır.’⁷⁶

Selmânu’l-Fârisî (radiyallâhu anh) de benzer muhtevayı az bir farkla şöyle anlatıyor: “Allah’ın yüz rahmeti var. Bunlardan biriyle mahlûkat kendi aralarında birbirlerine

---

76 Buhârî, Edeb 19, Rikâk 19; Müslim 17; Tirmizî, Deavât 107-108

merhamet gösterirler. Kalan doksan dokuz rahmet de kıyamet günü tecelli edecektir.”⁷⁷

Bir başka rivayette de “Allah, arz ve semayı yarattığı gün, yüz rahmet yarattı. Her bir rahmet göklerle yer arasını dolduracak kadardır. O yüz rahmetten yeryüzüne tek bir rahmet indirmiştir. İşte anne, yavrusuna bunun için şefkat eder. Vahşi hayvanlar ve kuşlar da bunun için birbirlerine merhamet ederler. Kıyamet günü geldiği vakit Allah, rahmetine bu yüzde biri de ilave ederek (tekrar yüze) tamamlayacaktır.”⁷⁸ müjdesi vardır.

Farklı yollarla rivayet edilen yukarıdaki hadislerin ortak noktası hiç şüphesiz ki Cenâb-ı Hakk’ın rahmetinin sadece yüzde birinin içinde yaşadığımız gezegende câri olmasıdır. Demek ki hakiki rahmet ve şefkat ahirette ve hususiyle de Cennet’te tecelli edecek. Dünyada her şeyi kuşatan yüzde birlik rahmet böyle engin ve geniş olursa ahirette yüzde doksan dokuzluk bir rahmetin nasıl olacağını insan havsası tasavvur etmeye muktedir olamıyor.

Resûlullah’ın (aleyhisselâtu vesselâm) zikrettiğimiz hadislerin birincisinde atı örnek vermesi de son derece enteresan. Verilen bu örnekte ince bir nükte vardır. Çünkü at, evcil hayvanlar arasında, yavrusuna karşı en fazla itina gösteren hayvanlardan biridir. At koşarken veya yol alırken yavrusuna bir zarar vermemek için fevkalâde dikkatli hareket eden bir hayvandır.

---

77 Müslim, Tevbe 20

78 Müslim, Tevbe 21

Yeryüzünde varlıklar arasında gördüğümüz şefkat ve merhamet tezahürleri, Allah Teâlâ'nın nihayetsiz rahmetinin çok küçük bir bölümünün eseridir. O'nun sınırsız rahmetinin böyle yüz parçaya bölünmüş olduğunun bildirilmesi, bize konuya ait bir fikir verebilmek içindir. Dehşetli kıyamet gününde, ilahî rahmetin bütünüyle tecelli edeceği müjdesi, bizler için en büyük teselli kaynağıdır. Öylesine ki, Buhârî'deki bir başka rivayette, "Eğer kâfir, Allah'ın katındaki rahmeti kavrayabilse asla Cennet'ten ümidini kesmez."⁷⁹ buyrulmaktadır. Böylece ilahî rahmetten ümidin sınırları, daha doğru bir ifade ile, sınırsızlığı ifade edilmiş olmaktadır.

---

79 Buhârî, Rikak 19

ANNE ÇOCUĞUNU HİÇ ATEŞE ATAR MI?

Hz. Ömer (radiyallahu anh) gördüğü bir vakayı şöyle anlatıyor:

“Resûlullah’a (ayrı düştüğü) çocuğuna duyduğu özlemden dolayı rastladığı her çocuğu kucaklayan, göğsüne bastırıp emziren bir kadının da aralarında bulunduğu bir esir grubunu getirdiler. Resûl-i Ekrem çevresindekilere (o kadını işaretle):

‘Bu kadının çocuğunu ateşe atacağına ihtimal verir misiniz?’ diye sordu.

‘Asla, atmaz!’ dedik.

Bunun üzerine:

‘İşte Allah Teâlâ kullarına, bu kadının yavrusuna olan şefkatinden daha merhametlidir.’⁸⁰ buyurdu.”

---

80 Buhârî, Edeb 18; Müslim, Tevbe 22

Hevâzin kabilesi esirleri içinde bulunan emzikli bir annenin, ayrı düştüğü yavrusunu arayışı, rastladığı her çocuğu kucağına alıp bağrına basışı, en sonunda kendi çocuğunu bulup bir daha bırakmamacasına ona sarılışını Efendimiz ve bir grup sahabe müşahede etmişti. Her olayı ümmetinin eğitimi ve birtakım hakikatlerin öğretimi için fırsat bilen Sevgili Peygamberimiz, bu hâdiseyi de Allah'ın, kullarına olan merhametine bir misal olarak göstermişti.

Bir anne yavrusundan nasıl vazgeçmez, onu her şeye rağmen şefkatle kucaklarsa Allah Teâlâ da kullarına, bir anneden çok daha ileri derecede şefkat ve merhametle muamele eder. Annesinin himayesinde olduğunu bilen çocuğun duyduğu huzurdan daha büyük bir huzuru, merhameti sınırsız olan Rahmân'ın kulları duymalı değil midir?

UNUTULAN YERYÜZÜ KOMŞULARIMIZ

İnsanoğlu her ne kadar yaratılmışların en mükemmeli ve donanımlısı olsa da doğuştan başkalarına muhtaç bir şekilde yaratılmıştır. İnsanın ihtiyaç dairesi o kadar geniştir ki bu ihtiyaç onu hem bir bakteriye hem de güneşe muhtaç eder. Yüce Yaraticının kurduğu ekosistemin merkezinde insan vardır ve insan kâinattaki her şeyle bir açıdan ilgili ve ilişkilidir.

Hayvanlar ve özellikle evcil olanlar insanın, başta gıda, giyim ve ulaşım olmak üzere temel ihtiyaçlarını karşılayan canlılardır. Hayvanlar olmadan ne beşerî ne de medeni hayat söz konusu olabilir.

Daha önce zikrettiğimiz “Merhamet edene Allah da merhamet eder; yerdekilere merhamet edin ki göktekiler de size merhamet etsin”⁸¹ hadisini hatırlayacak olursak hayvanların

---

81 Ebü Dâvüd, Edeb 58

da yeryüzünde yaşayan canlılar olduğunun ve onların da bizim sevgi, merhamet ve şefkat dolu davranışlarımıza muhtaç olduklarının farkına varırız.

Kur’ân-ı Kerim, hayvanların da insanlar gibi birer ümmet olduklarını belirtir ve bize onlardan bahseder: “Yerde yürüyen hayvan ve iki kanadıyla uçan kuşlardan hepsi, ancak sizin gibi ümmetlerdir. Biz Kitap’ta hiçbir şeyi noksan bırakmadık. Sonra ancak Rabbine toplanıp getirilirler.”⁸²

Yine Kur’ân, beşer hayatında büyük rol oynayan deve, at, katır gibi bir kısım hayvanlara daha dikkat çekici ifadelerle yer vererek ehemmiyetlerine parmak basar: “Hem kendilerine binesiniz, hem de zînet olsun diye atları, katırları, merkebleri yarattı.”⁸³; (O kâfirler ibret gözüyle) bakmazlar mı deveye, nasıl yaratılmış?”⁸⁴; “Andolsun soyluyarak koşanlara (gazilerin atlarına), o tırnaklarıyla ateş çıkaranlara...”⁸⁵ vs.

Ayrıca hayvanlardan sinek (Hacc 73), sivrisinek (Bakara 22), örümcek (Ankebût 41), karınca (Neml 18), arı (Nahl 68), kurt (Yûsuf 13, 14, 17), eşek (Cum’a 5, Bakara 259, Nahl 8), öküz ve inek (Bakara 67-71, En’âm 144, 146, Yûsuf 43, 46), koyun (En’âm 146, Enbiyâ 78, Tâhâ 18), yılan (Tâhâ 20, A’râf 107 vs.) domuz (Bakara 173, Mâide 60 vs.), maymun (Bakara 65, Mâide 60), köpek (A’râf 176, Kehf 22) gibi pek çok vahşi ve evcil hayvanın ismi çeşitli vesilelerle Kur’ân-ı

82 En’âm Sûresi 6/ 38

83 Nahl Sûresi 16/ 8

84 Gâşîye Sûresi 88/17

85 Âdiyât Sûresi 100/1-2

Kerim’de zikredilmektedir. Bakara, Nahl, Ankebût ve Neml gibi bazı sûreler de isimlerini metinde zikri geçen bu hayvanlardan alır.

Resûlullah, devesine binen Hz. Âişe’ye hayvana güzel davranmasını tavsiye etmiş,⁸⁶ koyunları sağan kişilerin sağım sırasında hayvanların memelerini incitmemeleri için tırnaklarını kesmelerini istemiştir.⁸⁷ Ayrıca canlı hayvanın bağlanıp hedef hâline getirilmesini ve ona atış yapılmasını yasaklamış, hatta bazı rivayetlere göre böyle yapanları lanetlemiş,⁸⁸ bindiği deveye bedduada bulunan bir kadının hayvandan aşağı indirilmesini istemiş⁸⁹ ve hayvanlara hakaret edilmesini dahi hoş karşılamamış, onların özellikle başlarına vurularak dövülmelerini, yüzlerine damga basılmasını,⁹⁰ hayvanlar arasında güreş ve dövüş tertiplenmesini,⁹¹ etlerini yeme niyeti olmaksızın sırf zevk için avlanmalarını⁹² menetmiştir.

Bu arada Hz. Ömer’in, devesine gücünün üzerinde yük yükleyen bir kişiyi cezalandırdığı, bir devenin palan sürtmesinden meydana gelen yarasına elini sürüp, “Senin başına gelen şeyden de sorguya çekilmekten korkarım.” dediği, Ömer İbn Abdülaziz’in, hayvanlara ağır gem ve koşum takımı vurulmaması, nodulla dürtülmemesi, develere yak-

86 Müslim, Birr 79; Ebû Dâvûd, Edeb 10

87 Kettânî, 2/369

88 Buhârî, Zebâih 25; Müslim, Sayd 58-60

89 Müslim, Birr 80

90 Müslim, Libâs 106-112

91 Ebû Dâvûd, Cihâd 51; Tirmizî, Cihâd 30

92 Nesâî, Edâhi 42; İbn Hibbân, Sahih 7/557

laşık 230 kg. yükten fazla yük yüklenmemesi hususunda görevlilere talimat gönderdiği rivayet edilir.⁹³

Müslüman âlimler hayvanların canlarını acıtacak şekilde dövülmesini, aç bırakılmasını, güçlerinin üstündeki işlerde çalıştırılmasını suç kabul etmişler ve bunları yapanlara müdahale etmeyi ‘muhtesip’ olarak adlandırılan memurların görevleri arasında saymışlardır. Hayvanların hayatlarının devamını sağlamak Allah’a karşı yerine getirilmesi gereken bir görevdir. İnsanı sahibi bulunduğu hayvanın bakımından sorumlu tutan hukukçular bu konuda kusuru görülenlerin ikaz edileceğini, bunun etkili olmaması hâlinde kişinin hayvanı satmaya veya eti yenen türden ise kesmeye zorlanacağını söylerler. Hayvanın verimini kaybetmesi durumunda da aynı hüküm geçerli sayılmış, eti yemeyen türden ise sırf bu sebeple itlafı uygun görülmemiş sahibinin ona bakmakla yükümlü bulunduğu vurgulanmıştır. Sahibi belli olduğu hâlde kendisine ulaşılabilmesi durumunda hayvanın bakımı devletçe sağlanır ve yapılan harcamalar daha sonra sahibinden alınır. Sahipsiz ve güç durumda kalmış hayvanların bakımı ve beslenmesi için vakıflar kurulur.

Görüldüğü üzere her şeyi en ince detayına kadar düşünen ve her konuda prensipler vazeden dinimiz yeryüzünü beraber paylaştığımız hayvanlar hakkında da çok önemli ilkeler getirmiştir. İslâmiyet’in yeryüzüne inmeye başladığı zaman diliminde lokal de olsa bazı yerlerde insanların

---

93 Kettâni, 2/369

kendi öz çocuklarını gömdüklerini ve dünya coğrafyasında yaşanan ilkelikleri göz önüne alırsak dinimizin ne kadar müşfik ve ne kadar merhamet hazinesi bir sistem olduğunu fark ederiz.

Bir gün bir adam Resûlullah'ın huzuruna varıp şöyle bir soru sormuştu: “Ailemin ve kendimin istifade etmesi için bana ait bir havuzda su biriktiriyorum. Havuz dolduğunda başkasına ait develer gelip bu sudan içmek istiyorlar. Ben de onların su içmesine müsaade ediyorum. Bu yaptığım davranışla sevap kazanır mıyım?”

Rahmetin temsilcisi Efendimiz bu soruya şöyle cevap vermişti: “Susuzluktan ciğeri yanan herhangi bir hayvanı sulamanız size Allah nezdinde ecir olarak yazılır.”⁹⁴

Efendimiz günlük hayatında hayvanlara yer vermiş ve bazıları hakkında iltifatkâr ifadeler kullanmıştır. Mesele; koyunu Cennet hayvanlarından birisi olarak tarif etmiş ve Ümmü Hâni ismindeki sahabiye, “Koyun besleyin, zira onda bereket vardır.”⁹⁵ demiştir.

Dünyayı kendileriyle beraber paylaştığımız hayvanların tıpkı bizim gibi birtakım ihtiyaçları vardır. En başta gelen ihtiyaçları ise gıda gereksinimlerinin karşılanmasıdır. Yerinde işleneceği üzere susamış bir köpeği sulayan yolcunun, bir başka rivayette kötü yola düşmüş bir kadının Allah'ın rızasına mazhar olması ve bütün günahlarının af-

94 Ahmed İbn Hanbel, Müsned 2/222

95 Ahmed İbn Hanbel, Müsned 6/424

fedilmesi, hangi tür hayvan olursa olsun yapılan herhangi bir iyiliğin makbûl ve affı gerektiren güzel bir davranış olduğunu gösterir.

Yine Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm) yolculuk sırasında otu bol olan münbit bir yere uğrandığı vakit hayvana otlaması için fırsat tanınmasını, otsuz yerlerden de süratle geçilmesini tavsiye etmiştir.⁹⁶

Şunu hiçbir zaman unutmamalıyız ki hiçbir mazaret olmadan sorumlu olduğumuz bir hayvanın ölümüne sebep olmak ahirette hesabı sorulacak kötü bir davranıştır.

Peygamber Efendimiz hayvanların sadece gıdalarının temin edilmesi üzerinde durmamış, ayrıca onların temizlik ve bakımlarının da yapılmasını istemiştir. Bir aileye birkaç koyun bağışlamış ve anneye şu tavsiyede bulunmuştur: “Oğullarına söyle, tırnaklarını kessinler, böylece sağdıkları zaman hayvanları incitmemiş, memelerini kanatmamış olurlar. Ayrıca kuzuların gıdalarını ihmal etmemelerini tembih et.”⁹⁷

Abdullah İbn Amr’dan gelen bir rivayette Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) bir keçiyi sağmakta olan bir adama uğramıştı, ona: “Ey filan, sağınca, yavrusu için de süt bırak...”⁹⁸ demişti ve bununla hayvanların yavrularına karşı şefkat ve merhametle davranılmasını ve onların bakımının ihmal edilmemesini tembihlemiştir.

96 Müslim, İmâret 178

97 İbn Sa’d, Tabakât 7/18; İbn Hacer, İsâbe 3/221

98 Heysemî, Zevâid 8/196

Bundan başka, Hz. Peygamber'in (aleyhissalâtu vesselâm) kuş yuvalarının bozulmaması, yumurtalarının ve yavrularının alınmaması için emir verdiğiğine, alınmış olan yavru ve yumurtaları yerlerine iade ettirdiğine dair rivayetleri de göz önünde bulundurursak O'nun hayvan neslinin korunması konusunda da birtakım ikazlarda bulunduğunu görürüz. Ayrıca Peygamber Efendimiz asırlar önce Hz. İbrahim'in Mekke'nin belli bir bölgesini 'Harem' bölgesi ilan ederek oranın bitkilerinin koparılmaması, hayvanlarının öldürülmemesi prensiplerini koymasına paralel olarak Medine'nin etrafında belli bir bölgeyi 'Harem' bölgesi ilan etmiş ve buranın bitkilerinin koparılmasını, hayvanlarının da öldürülmesini yasaklamıştır.⁹⁹ Bu şekilde O, Medine'nin bu sınırlı bölgesinde tabiata hiçbir yabancı elin dokunmasına müsaade etmemiş ve orada canlıların güzel bir şekilde yaşama ve üreme imkânı bulmasına fırsat vermiştir. Günümüz çevrecilerinin Peygamber Efendimiz'den öğreneceği ne kadar da çok şey var...

Bir başka açıdan düşünüldüğünde hayvanların da bizim gibi etten ve kemikten yaratılmış canlılar oldukları gerçeğiyle karşı karşıya kalırız. Dolayısıyla bilhassa yük hayvanları için dikkat edilmesi gereken mühim bir husus, onlara vurulan yük miktarının kapasitelerini aşmamasıdır. Ebû'd-Derdâ, fazla yük vurulduğu için yerden kalkmakta zorluk çeken bir deveyi görünce fazlalıkları atarak Hz. Peygamberin: "Allah

99 Buhari, Fezailu'l-Medine 1, Cizye 10, 17, Feraiz 21, İ'tisam 5; Müslim, Hac 467; Ebû Dâvûd, Menasik 99

meramlarını anlatamayan bu dilsizler hakkında şefkatli olmanızı tavsiye etmektedir, onlara güçleri seviyesinde yük vurun.”¹⁰⁰ dediğini hatırlatır.

Hız. Âişe'nin bir rivayetine göre ise, Vedâ Haccı sırasında, Efendimizin eşlerinden Hız. Safiyye'nin yükü, Hız. Âişe'nin yükünden daha ağırdı ve Hız. Âişe'nin devesi, Safiyye'nin (radıyallâhu anhumâ) devesinden daha güçlü, kuvvetli di. Yolda durumu fark eden Peygamberimiz, Hız. Safiyye'nin yükünün Hız. Âişe'nin devesine, Hız. Âişe'nin yükünün de Hız. Safiyye'nin devesine aktarılmasını emir buyurmuşlardı.

Efendimiz'in (aleyhissalâtu vesselâm) özellikle evcil hayvanlarla ilgili olarak üzerinde durduğu önemli bir husus da, onları yaratılış gayelerine uygun düşmeyen işlerde kullanmaktan kaçınmaktır. Zira bu tür davranışlar, onlara her şeyden önce bir eziyet ve işkencedir.

Allah Resûlü bir gün sabah namazını kıldıktan sonra cemaate dönüp; “Adamın biri sığırını sürüyordu ki, bir ara sırtına bindi ve vurmaya başladı. Bunun üzerine hayvancağız (dile gelerek): ‘Biz bunun için yaratılmadık.’ diye konuştu.” demiş ve bu konuya dikkat çekmişti.”¹⁰¹

Evet; sığır sütü, yağı, derisi veya eti ile hizmetimize sunulmuş bir hayvandır. Onu bir at gibi kullanmaya çalışmak fıtrata ters davranmak demektir. Her hayvanı yaratılış istikametinde kullanıp o şekilde istifade etmemiz gerek.

100 Ebû Dâvûd, Cihad 44

101 Buhârî, Fedâilu's-sahâbe, 5; Enbiyâ, 54; Müslim, Fedâilu's-sahâbe, 13

Diğer taraftan hangi sebebe dayanırsa dayansın hayvanlara işkence etmek ancak merhametsiz bir karakterin ortaya koyabileceği alçak bir davranıştır. Efendimiz (aleyhissalâtu vesselâm) hayvanlara işkence yapanlara lanet ederek¹⁰² böylesi çirkin bir fiile karşı ümmetini uyarmıştır.

Bir defasında Hz. Âişe, binmiş olduğu deve huysuzluk yapınca onu dövmeye başlamış, Peygamberimiz (aleyhissalâtu vesselâm) onu görünce: “Ey Âişe! Hayvana karşı müşfik ol, zira şefkat bir şeye girdi mi onu gerçekten güzelleştirir, bir şeyden de çıktı mı onu muhakkak çirkinleştirir.”¹⁰³ diyerek ikaz etmiştir.

Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm) Medine’ye hicret ettiği zaman, Medinelilerin devenin hörgücü ile koyunun kuyruğunu, hayvanlar henüz boğazlanmamışken kesip koparmak gibi bir âdetleri vardı. Bundan haberdar olan Resûlullah, “Sağ iken hayvandan koparılan şey ölmüş hayvan hükmündedir (haramdır).”¹⁰⁴ diyerek bu geleneği yasaklamıştır.

Harp sırasında bile, düşman eline geçecek endişesiyle hangi çeşitten olursa olsun, hayvan öldürmeyi, “Zira can taşıyorlar, kendilerine yapılandan elem duyarlar, onların ise hiçbir kabahati yok.”, diyerek reddeden İmâm-ı Şâfiî, hükmüne delil olarak şu hadisi zikreder: “Haksız yere bir serçe veya daha küçük bir hayvan öldüren den Allah hesap soracaktır.”¹⁰⁵

102 Buhârî, Zebâih 25; Müslim, Sayd 58-60

103 Müslim, Birr 78; Ebû Dâvûd, Cihad 1

104 Tirmizi, Et’ime 4; Ebû Dâvûd, Sayd 3; İbn Mâce, Sayd 8

105 Nesâî, Sayd 34.

Diğer taraftan hayvanları rahatsız etmemek de biz insanların düşünmesi gereken önemli bir inceliklerdir. Resûlullah (aleyhissalâtü vesselâm) gece vaktinde yol üzerine konaklamayı, küçük ya da büyük abdest bozmayı yasaklamış ve yolların, sürüngen ve böceklerin sığınağı¹⁰⁶ olduğunu belirtmiştir.

Evrensel rahmet olan Peygamberimizle gelen şefkat hayvana sadece maddî eziyeti yasaklamakla kalmamış, manevî eziyeti, sözle yapılacak hakareti de çirkin bulmuştur. Rivayete göre, bir yolculuk sırasında Peygamberimiz lanet okuyan birinin sesini işitir: “Bu da ne?” diye sorar. Bir kadının, bindiği hayvana lanet okuduğu haberini alınca da kadının ve eşyaların hayvandan indirilmesini ve bir daha kullanılmamak üzere hayvanın serbest bırakılmasını emreder.¹⁰⁷ Ayrıca horoz gibi hayvanlara da lanet okumayı yasaklamış ve onun insanları gecenin karanlığından sabah namazının aydınlığına çağırdığını bildirmiştir.¹⁰⁸

Şimdi yukarıdan beri üzerinde durduğumuz hayvanlara merhamet etme konusunda müşahhas örneklerle geçelim:

Bir Köpeğe Su Vermek Kurtuluş Reçetesi

İlahî merhamet ve şefkatin bütün varlığı kucakladığı güneş gibi âşikâr. Umumi bu rahmetin yanında bazen olur ki

106 Müslim, İmâret 178; Tirmizî, Edeb 75; Ebû Dâvûd, Cihâd 63

107 Müslim, Birr 80-81

108 Ahmed İbn Hanbel, Müsned 5/192; Taberânî, el-Mu'cemü'l-Evsat 4/64

hoşa giden, yürek kıpırdatan bir hadiseden sonra da ilahî rahmet ihtizaza gelir ve yağmur yüklü bir bulut gibi bereket getirir, bağışlanmaya vesile olur. Evet, insan bazen saçı başı dökülmüş bir insana yapacağı iyilikle ekstra rahmet avanslarına nail olabileceği gibi, bazen de herhangi bir canlıya yardımda bulunarak kurtuluşunu elde edebilir. Bu açıdan insan eşya ve varlık ile olan ilişkisinde her zaman rahmeti esas almalı ki mağfiret havuzunda günahlarından arınabilme fırsatı yakalayabilsin.

Bu konuda Resûlullah (aleyhissalâtü vesselâm) Efendimiz şöyle bir örnek veriyorlar: “Bir adam yolda yürürken susadı ve gittikçe de susuzluğu arttı. Derken bir kuyuya rastladı. İçine inip kana kana su içti. Çıkınca susuzluktan soluyup toprağı yalamakta olan bir köpekle karşılaştı. Adam, kendi kendine: ‘Bu köpek de tıpkı benim gibi susamış.’ deyip tekrar kuyuya indi ve çarığını su ile doldurup ağızıyla tutarak dışarı çıktı. Ardından köpeğe su verdi. Allah onun bu davranışından öylesine memnun kaldı ki onun günahlarını affetti.”¹⁰⁹

Bir köpeğe su vermek bile mağfiret kapısını aralayabiliyorsa Allah’ın en güzel sanatı ve en mükerrem varlığı olan insanın maddî-manevî susuzluğunu gidermek, onun ihtiyaçlarını karşılamak Hak nazarında kim bilir ne kadar makbul ve hoş bir davranıştır. Büyüklerimiz su içtikten sonra suyu getiren kişilere “Su gibi aziz ol.” diye dua ederler.

109 Buhârî, Şırb 9, Vudû 33, Mezâlim 23, Edeb 27; Müslim, Selâm 153; Muvatta, Sıfatu'n Nebi 23; Ebû Dâvûd, Cihâd 47

İnsanların susuzluğunu gidermek, onları suya kandırmak şüphesiz çok önemli. Bu yüzden olmalı ki ecdadımız pek çok yere ‘Sebil’ tarzında çeşmeler yaptırmış, mezarlıklara kuş vb. canlıların su içebilmesi için su hazneleri inşa etmiş ve tabiata rahmetle muamele etmeyi bizlere bir vasiyet olarak bırakmışlardır.

Yukarıda zikrettiğimiz hadise benzeyen bir başka hadis daha var. Fakat bu hadiste köpeğin susuzluğunu gideren kişi meçhul bir adam değil, günaha boğulmuş, namusunu ayaklar altına almış bir kadın. Bu kadın, sıcak bir günde, bir kuyunun etrafında dönen ve susuzluktan dilini çıkarıp soluyan bir köpek görmüştü. Kadıncağız çarığını çıkararak onunla su çekip köpeği suladı ve bu merhametli davranışı sebebiyle de mağfiret olundu.”¹¹⁰

Bir kadının namusunu başkalarına şu veya bu şekilde helal kılması sıradan sayılabilecek bir günah değildir. Fakat bu durumdaki bir kadının suya muhtaç bir köpeğe yardım etmesi günah tünelinden çıkmasına ve temizlenmesine vesile oluyorsa kadının yaptığı bu davranışta çok önemli bir hakikat var demektir. Evet, bu olaydan çıkardığımız sonuç; ilahî rahmetin, kalbinde şefkatten izler taşıyan herkese bunun karşılığını birgün muhakkak verecek olmasıdır. O hâlde insan şunu düşünmeli: Canlılara nasıl yardım etmeliyim ki Hak rızasına nail olayım?

---

110 Müslim, Tevbe 155

Rahmete Engel Olan, Merhametten Mahrum Kalır

Bir canlıyı ölümden kurtarmak ilahî af ve mağfiretin kapısını açtığı gibi masum bir hayvanı haksız yere öldürmek, onun ölümüne seyirci kalmak da Allah'ın azap ve gazabına sebep olabilir.

Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) şöyle bir misal verir bu konuda bizlere: “Bir kadın, eve hapsettiği bir kedi yüzünden Cehennem'e gitti. Hem kediyi hapsederek yiyecek vermemiş, hem de onun kendi imkânlarıyla beslenmesine fırsat tanımamıştı.”¹¹¹

Masum bir ev hayvanı olan kediyi rızkından mahrum edip onu ölüme terk etmek kalb katılığının, katı yürekliliğin göstergesidir. Böylesi bir kalb kasveti insanın Cehennem'den baş aşağı yuvarlanıp ilahî rahmetten kovulmasına sebep olabilir. Dolayısıyla insan kendini sürekli sorgulamalı, acaba kalbim katılaştı mı, insanlara ve canlılara karşı davranışlarım Rahmâni mi yoksa şeytanî mi demeli ve her vesileyi Allah'ın rahmetine nail olabilmek için değerlendirmesini bilmelidir.

Sahibini Resûlullah'a Şikâyet Eden Deve

Bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Ensâr'dan birinin bahçesine girdi ve orada bir deve olduğunu fark etti. Deve

---

111 Buhârî, Bed'ü'l-Halk 17, Şîrb 9, Enbiya 50; Müslim, Birr 151

Peygamber Efendimizi görünce inlemeye başladı ve devenin gözleri yaşardı. Efendimiz hayvanın yanına gitti, hörgücünü ve kulaklarını şefkatle okşadı. Bunun üzerine deve inmesini kesip sakinleşti. Peygamberimiz:

“Bu devenin sahibi kimdir?” diye sordu. Medinelilerden bir delikanlı:

“Bu deve benimdir, Ey Allah’ın Resûlü!” dedi. Resûlullah Efendimiz de:

“Sahibi olduğun şu hayvan hakkında Allah’tan korkmuyor musun? O, senin kendisini aç bıraktığını ve çok yordüğünü bana şikâyet ediyor.”¹¹² buyurdu.

Ne garip değil mi? Çaresiz bir deve bile çare arayacağı adresi doğru tespit etmişken bugün milyarlarca insan kimden yardım isteyeceği ve kime el açacağını farkında bile değil.

Yine bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) karnı sırtına yapışmış, böğürleri göçmüş bir devenin yanından geçti ve:

“Dertlerini size anlatamayan bu hayvanlar hakkında Allah’tan korkun! Onlara besili olarak binin, besili olarak kesip yiyin!”¹¹³ buyurdu.

Efendimizin yukarıda zikrettiğimiz davranışlarında evrensel rahmetin cüzi tecellilerine şahit oluyoruz. Her şeyle rahmet olan bir Peygamber tıpkı bir baba gibi hiçbir varlıktan şefkatini esirgemiyor. Müminlerin borçlarını

112 Ebû Dâvûd, Cihâd 47

113 Ebû Dâvûd, Cihâd 44

üzerine alan, imanlı bir gönül hüznünlendiği zaman onunla dertlenen, ağlayan ve çareler araştıran bir rahmet duruyor karşımızda. Adı Muhammed, varlığı kâinata rahmet. Bir deve bile O'nun şefkatinden medet bekliyor. Katı yürekli sahibini şikâyet ediyor refet ve rahmet timsali o güzel insana. O da olan bitene ilgisiz kalmıyor. Bir deveye yapılmış olsa bile yapılan haksızlığa tahammül edemiyor ve ortadaki çarpıklığa çekidüzen vermenin gerekliliğini bizlere ders veriyor.

İnsan bir emanetçi ve mülkün hakiki sahibi değil. Kısa bir süreliğine eşya onun hizmetine tahsis edilmiş. Bakalım, kendisine emaneten verilen bu şeylere karşı nasıl davranacak, hor kullanıp nankörlük mü edecek, yoksa her şeyin sahibi olan Allah'a saygısından ötürü yaratıklarına karşı da saygılı mı olacak diye imtihan sürecine sevk edilmiş durumda. Onun hizmetine tahsis edilen canlı varlıklardan bir kısmı da hayvanlar ve onlar can taşıyan ruh sahibi birer varlık. Yorulan, susayan, aşırı yüklenme durumunda bitap düşen etten ve kemikten yaratılmış birer mahlûk. Buna binaen onları altından kalkamayacakları yükler altına sokmaktan uzak durmalı ve onlara zulmetmemeliyiz. Müminin hayvanlara bakış açısı ve davranışları merhamet eksenli olmalı. O içinde taşıdığı rahmet elini bütün varlığa karşı uzatmalı, nerede çaresiz bir varlık görse onu kucaklamalı ve şefkat eliyle teselli etmeli, ihtiyaçlarını karşılamalı.

Ey rahmeti sürekli gazabının önünde bulunan Hazreti Rahmân! Bizleri önce senin o kuşatıcı rahmetinden sonra

da âlemlere rahmet diye gönderdiğin kutlu elçinin merhamet hamuruyla yoğrulmuş mesajlarından mahrum etme. Bizi hem bu dünyada hem de sonsuzluk ülkesinde rahmetinle kucakla. Bizi ilahî terbiyenle şekillendir ve senin rahmetinin temsilcileri olarak yaşat. Amin!

Hayvanların Sırtı Sohbet Mekânı Değildir

Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: “Hayvanlarınızın sırtını minberler yerine koymayın. Şüphesiz ki tek başınıza güçlkle gidebileceğiniz bir yere sizi götürmeleri için Allah onları sizlere hizmetçi kıldı. Yeryüzünü de sizin ikametgâhınız yaptı, öyleyse ihtiyaçlarınızı duran hayvanın sırtında değil toprak üzerinde görün.”¹¹⁴

Efendimiz, bu ikazıyla hayvana binmiş vaziyette iken durdurup uzun müddet onun üzerinde gereksiz yere konuşmayı yasaklıyor. Çünkü hayvanın sırtı mescitlerde konuşma yapmak üzere çıkılan minber veya kürsü değildir. Durmuş hâlde olan hayvanın üzerinden inmemek ve üzerinde konuşmaya dalmak onu yorar ve dolayısıyla hayvana işkence edilmiş olur.

Hayvanlara nasıl davranılacağı konusunda bir başka örneği ise Enes (radiyallahu anh) haber veriyor:

“Biz, bir yerde konakladığımız zaman develerin yüklerini çözüp onları rahatlatmadan namaza durmazdık.”¹¹⁵

114 Ebû Dâvûd, Cihâd 61

115 Ebû Dâvûd, Cihâd 44

Hız. Peygamber'in terbiyesinde büyümüş olan Enes İbn Mâlik hazretleri, yolculuk sırasında bir yerde konakladıkları zaman, namaz gibi çok önemli bir ibadete başlamadan önce develerin yüklerini çözdüklerini, kendi istirahatlerinden önce hayvanların istirahatini düşündüklerini söylüyor.

Bu hadiste dile getirilen namaz, farz namazı değil nafîle namazdır. Nafîle namazlara son derece önem veren sahabilerin, yolculuk sırasında, hayvanları rahatlatmaya ondan daha fazla dikkat ettiklerini görüyoruz. Ashab-ı kiramın ibadetle ilgili bu tür davranışları kendiliklerinden yapamayacakları, bunu Efendimiz'den öğrendikleri muhakkaktır. Bu da, hayvanlara acımanın ve şefkat göstermenin nafîle namaz kılmaktan daha makbul bir davranış olduğunu gösterir. Ayrıca hayvanların istirahatini sağlamak, namazda zihnin rahatlığını da temin eder. Bu bakımdan da insanlar için gayet faydalıdır.

Bu Kuşun Yavrusunu Kim Aldı?

Abdurrahman İbn Abdullah diyor ki: "Biz bir seferde Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) ile beraber idik. Resûlullah bir ara yanımızdan ayrıldı. O sırada kaya kuşu denilen ve başı kızılca olup serçeye benzeyen hummara adında bir kuş gördük, iki tane de yavrusu vardı. Kuş kaçtı, biz de yavrularını aldık. Kuşçağız etrafımızda çırpınmaya, inip kalkmaya başladı. Efendimiz gelince:

‘Kim bu zavallının yavrusunu alıp onu ızdıraba attı? Yavrusunu geri verin!’ diye emretti. Bu arada, ateşe verdiğimiz bir karınca yuvasını gördü.

‘Kim yaktı bunu?’ diye sordu.

‘Biz!’ dedik.

‘Ateşle azap vermek sadece ateşin Rabbine mahsustur.’¹¹⁶ buyurdu ve bizleri ikaz etti.”

Yavrularından ayrı bırakılan bir kuşun çırpınışlarına gönlü dayanamayan Allah Resûlü, bu duruma müdahale etmiş ve onların yuvalarına geri bırakılmasını emretmişti. Ayrıca karınca yuvasını ateşe verip o masum hayvanların yakılmasını doğru bulmamış, insanın ateşle hiçbir canlıya işkence etmemesi gerektiğini belirtmişti.

Günümüzde bazı çiftçiler ürünlerini hasat ettikten sonra tarlalarını ateşe vermekte ve bu sırada pek çok canlı da maalesef telef olmakta. Efendimizin tavsiyeleri doğrultusunda daha insancıl projeler geliştirmek, üzerimize düşen ayrı bir mükellefiyettir.

Yukarıda bahsi geçen hadisin bir başka rivayetinde şu bilgilere rastlıyoruz:

“... Biz bu şekilde Resûlullah’ın (aleyhissalâtü vesselâm) yanında otururken bir adam, elinde -üzeri sarılı- bir şey olduğu hâlde geldi ve:

---

116 Buhârî, Cihâd 152, Bed’ü’l-halk 14; Müslim, Selâm 148; Ebû Dâvûd, Cihâd 122, Edeb 176

‘Ey Allah’ın Resûlü! Gelirken bir ağaç kümesinin yanından geçiyordum ki kulağıma kuş yavrularının sesleri geldi. Hemen onları alıp elbisemin içine koydum. Derken anneleri gelip başımın üstünde dönmeye başladı. Ben de yavrularının üzerini annelerine açtım, kuş gelip üzerlerine konmaz mı! Ben de elbisemi tekrar üstlerine kapayıverdim. Şimdi onlar işte burada benimle beraberler.’ dedi. Resûlullah (aleyhissalâtü vesselâm):

‘Onları hemen bırak!’ diye emretti. O da hemen bıraktı. Ama anneleri yavrularını terk etmedi. Bunun üzerine Resûlullah (aleyhissalâtü vesselâm) ashabına sordu:

‘Şu yavruların annesindeki şefkate hayran mısınız?’

Ashab, ‘Evet!’ dediler.

Bunun üzerine Resûlullah:

‘Beni hak ile gönderen Zât u Zülcelâl’e yemin olsun ki Allah’ın kullarına karşı rahmeti, bu annenin yavrularına karşı taşıdığı şefkatten daha fazladır. Onları götür, aldığın yere koy, anneleri de beraber olsun!’ dedi. Adam da onları tekrar geri götürdü.”¹¹⁷

Rivayete göre Hz. Süleyman (aleyhisselam) ashabıyla birlikte yağmur duasına çıkmıştı. Giderken de çoluk çocuk kim varsa hepsini yanında götürmüştü. Ayrıca herkes evindeki davar ve hayvanlarını da yanlarına almışlardı. Herkes yalvaracak, koyun ve kuzular meleşecek ve herkes Cenâb-ı Hakk’ın rahmetini celbetmek için kendi diliyle tazarru ve niyazda bulunacaktı.

117 Ebû Dâvûd, Cihad 112, Edeb 164; Ahmed İbn Hanbel, Müsned 1/404

Hız. Süleyman ve yanındakiler yolda giderken, bir manzara Nebi'nin dikkatini çekti: Sırtüstü yatmış, büyükçe bir karınca, antenlerini el gibi kullanarak havaya kaldırmış ve kendi diliyle birşeyler söylüyordu. Hız. Süleyman dikkat kesildi ve karıncanın şu şekilde dua etmekte olduğunu duydu: "Allah'ım, ben senin mahlukatından bir mahlukum. Senin vereceğin rızıktan müstağni olamam. Eğer bize su gönderirsen sulanırız, rızka mazhar oluruz. Gayrı ne diyeyim. Bundan böyle ya su gönderir bizi yaşatırsın ya da biz böyle helak olur, gideriz."

Hız. Süleyman, karıncanın bu içli feryadını duyunca etrafındakilere şöyle dedi: "Artık geriye dönün. Şuracıkta bir karıncanın yaptığı dua kabul olmuştur ve onun duası sebebiyle Allah sizlere yağmur ihsan edecektir."¹¹⁸

Yine rivayete göre, ashabdan Adıyy İbn Hâtım (radıyallâhu anh), ekmeğ ufalayarak karıncalara atar ve şöyle derdi: "Bu mahluklar komşularımızdır, üzerimizde hakları vardır."

Bediüzzaman Hazretleri ilimle meşgul olduğu talebelik yıllarında türbeye kapandığı bir vakitte, küçük biraderi Mehmet kendisine yemeğini getirirdi. Yemeğin içindeki taneleri, kubbenin etrafında bulunan karıncalara verir kendisi ekmeğini yemeğin suyuna batırarak kanaat ederdi.

"Niçin taneleri karıncalara veriyorsun?" denildiğinde "Bunlarda sosyal hayata sahip çıkma ve fevkalâde vazifesinaslık, çalışma aşkı bulunduğunu müşahade ettiğim için,

118 Abdurrezzak, Musannef 3/95-96; Hâkim, Müstedrek 1/473

cumhuriyetperverliklerine mükâfat olarak kendilerine yardım etmek istiyorum.” diye cevap vermişti.¹¹⁹

Bir başka zaman cismen küçük oldukları hâlde tabiatta ifa ettikleri vazife itibarıyla önemli işler yapan bu küçük canlılardan şöyle bahsetmişti Üstad Hazretleri: “Hem küçücük hayvanların cenazelerini, nimetin küçücük parçalarını ve tanelerini toplamak vazifesiyle karıncaları temizlik memurları olarak, hem ilahî nimetlerin küçücük parçalarını teleften, çiğnemekten, ezilmekten ve abesiyetten korumakla, sıhhiye memurları gibi görevlendirilmişler.”¹²⁰

Onu Kaç Kez Öldürmek İstiyorsun?

Değişik örnekleriyle işlemeye çalıştığımız hayvanlara şefkatle muamele ve insanlarla havyanlar arasındaki yakın ilişki konusu her yıl Kurban Bayramı vesilesiyle ayrıca gündeme gelir.

Kurban ibadeti insanı Allah’a yakınlığa taşıyan bir ibadettir. Kurban kesen kişinin öncelikli gayesi hayvanın etini yemek değildir. Bu ibadet hakikatte sembolik bir anlam taşır. O da kulun gerektiğinde Allah için her türlü fedakârlığa katlanabilmesi ve bunu sırf O’nun rızası için yapmasıdır.

Ülkemizde her yıl Kurban Bayramı öncesinde bazı insancıl(!) ve hayvancıl(!) kesimler tarafından bir hayvan sevgisi kampanyası organize edilir. Onlara göre Kurban

119 Bediüzzaman Said Nursi, Kaynaklı-İndeksli-Lügatlı Risale-i Nur Külliyyatı s. 2126

120 Bediüzzaman Said Nursi, Kaynaklı-İndeksli-Lügatlı Risale-i Nur Külliyyatı s. 728

Bayramı'nda kesilen hayvanlara yapılanlar bir işkencedir ve Kurban Bayramı -hâşâ- bir hayvan katliamıdır. Öncelikle bu tür düşüncelere sahip olan insanlara şunu sormak sanırım hakkımız: Acaba siz hayatınızda et ve et ürünleri yemediniz mi? Bu soruya hayır diyecek bir insanın çıkabileceğine pek ihtimal veremiyorum. Çünkü et, insanın temel gıda maddelerinden biridir. Ayrıca Kurban Bayramında kesilen bu hayvanlar acaba kesilmese ve hayatta bırakılsalar sonuçta bir gün ölmeyecekler mi?

Bu açıdan burada tartışmamız gereken konu kurban ibadetinin kendisi değil, kurbanın nasıl ve hangi şartlarda kesildiği ve kurbanlık hayvana nasıl muamele edildiğidir. Evet, kurbanlık hayvan kesilerek öldürülür, fakat burada önemli olan; söz konusu hayvanlara işkence etmemek, zarar vermemek ve onları ürkütmemektir. O hayvanlar insana hizmet için yaratılmışsa ve kurban bir ibadet olarak bize gerekli kılınmışsa bizim söz konusu ibadetin kendisine itirazımız düşünülemez. Ancak kurbanlık da olsa hayvanlara kaba ve sert davranma, şiddet uygulama gibi bir tavsiyeyi ne Peygamber Efendimizin hayatında ne kutsal kitabımız Kur'ân'da ne de dinimizin genel prensipleri içinde bulmak mümkündür. Dolayısıyla kurban kesmekle mükellef olan her Müslüman kurban olarak aldığı hayvana çok dikkatli bir şekilde davranmak zorundadır. Onun gıdasını ihmal etmemeli, bakımını, temizliğini yapmalı, ürkütmemeli, gözleri önünde onu korkutacak davranışlardan kaçınmalıdır.

Bu konuda Peygamber Efendimiz bizlere önemli tavsiyelerde bulunuyor ve diyor ki: “Hayvanı boğazlayacak olsanız bile ona merhametli davranın. Zira bu vesileyle kıyamet gününde Allah da size merhamet eder.”¹²¹

Bu konuda bir başka örneği ise Peygamberimizin amcasının oğlu Abdullah (radıyallahu anh) anlatıyor: Allah Resûlü'yle bir yere gidiyorduk. Birisi, kesmek üzere bir koyunu bağlamış, koyunun gözü önünde bıçağını biliyordu. Allah Resûlü o şahsa, “Onu defalarca öldürmek mi istiyorsun?”¹²² diyerek ikaz etmişti.

Evet kurban günlerinde veya sair günlerde kesilen hayvana merhametle davranmalı, vurmamalı, ürkütmemeli, bilhassa bıçak bilenerek keskinleştirilmeli, hayvandan saklanmalı ve hayvana eziyet vermeden usta bir el tarafından hayvan kesilmelidir.

---

121 Taberânî, el-Mu'cemü'l-Kebîr 7/267

122 Abdurrezzak, Musannef 4/493; Hâkim, Müstedrek 4/257; Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübrâ, 9/280

ACZ BİR MERHAMET ÇAĞRISIDIR

İnsanoğlu çoğu zaman “Dağları ben yarattım.” havasındadır. Arzu ettiği her şeyi ele geçirebileceğini zanneder veya ona boyun eğip hizmet eden canlıların kendisinden korktuğunu ve daha güçsüz oldukları için böyle davrandıklarını düşünür. Oysa ki durum hiç de insanın zannettiği gibi değildir. Çünkü ilahî rahmetin inmesi ile insanın güç, kibir ve gurur gösterisi arasında ters orantı vardır. İnsan ne kadar kendine güvenirse bir yıldız böceği gibi sadece kendi ışığıyla yetinmek zorunda kalır. Fakat bir günebakan çiçeği gibi boynunu büker ve rahmet güneşinden kendisine ışıkların aksetmesini beklerse çok daha bereketli ve semereli ürünler ortaya koyabilir.

Bediüzzaman’ın dediği gibi “İnsan, nazik, nazenin bir çocuğa benzer. Zaafında büyük bir kuvvet, aczinde büyük bir kudret vardır. Eğer zaafını anlayıp dua etse, aczini bilip

yardım istese, arzularına öyle muvaffak olur ve maksatları ona öyle hizmetkâr olur ki, kendi iktidarıyla, yüzde birine muvaffak olamaz. Nasıl ki, nazdar bir çocuğun ağlamasıyla arzusuna öyle muvaffak olur ve öyle güçlüler ona hizmetçi olurlar ki, bin defa kendi kuvvetçığıyle onlara yetişemez. Demek ki, insanın saltanatı ve hükümranlığı, celb ve gasp etmekle ve galip olmakla değildir. Belki insana bu derece hizmetin sebebi, şefkat ve rahmet ve Yaratıcı'nın hikmetidir ki, eşyayı insana musahhar etmiş. Bir gözsüz akrep ve bir ayaksız yılan gibi haşerelere mağlûp olan insana, bir kurttan ipeği giydiren ve bir böcekten balı yediren, zaafının semeresi olan teshir-i Rabbânîdir. Yoksa netice-i iktidarı değildir.”¹²³

Bu minvalde Efendimiz şöyle buyururlar: “Eğer süt emen çocuklar, beli bükük yaşlılar, otlayan hayvanlar olmasaydı, üzerinize azap sel gibi gelirdi.”¹²⁴

O masum ve âciz yavrular, beli bükülmüş ve yeniden çocukluk yıllarına geri dönmüş ihtiyarlar, çayırlarda, otlaklarda otlayan hayvanlar olmasaydı belki de kendine güvenen, alımlı, çalımlı ve her şeyi elde edebileceği iddiasıyla şımarmış küstah insanlardan oluşan topluluğa Allah haddini bildirecek ve onlara rahmetiyle değil azabıyla muamele edecekti.

Zayıflar, fakirler, garipler, kimsesizler, yetimler; sevgiye, şefkate, ilgiye en çok muhtaç insanlardır. Merhamet duy-

123 Bediüzzaman Said Nursî, Kaynaklı-İndeksli-Lügatlı Risale-i Nur Külliyyatı s. 1386

124 Ebû Ya'lâ, Müsned 11/287; Taberânî, el-Mu'cemü'l-Kebîr 22/309

gusunun var olmasının en önemli hikmetlerinden biri de böyle kimseler üzerine eğilmek, onların sorunlarıyla ilgilenmek, dertlerine derman olmaktır.

Gerek Kur'ân gerekse Efendimizin sünneti içinde zayıfları öven, onları baştaçı eden pek çok ifade bulunmaktadır. Böyle insanlar kâinatın manevî çekim gücü gibi rahmeti yeryüzüne çekerler. Cenâb-ı Hak o masum ve zayıf çocuklara ebeveynini hizmetkâr yapar. Yırtıcı kaplan elde ettiği rızkını kendi yemez, yavrusuna yedirir. Beli bükülmüş ihtiyar büyükanne ve büyükbabalar bolluk ve bereket vesilesi olurlar Hazreti Allah'ın hikmet kitabında. Onların yüzü suyu hürmetine Cenâb-ı Hak aileye rahatlık, kolaylık ve huzur bahşeder. O zayıflardan Allah'ın rızası uğrunda saçını, sakalını ağartmış niceleri vardır ki, Hazreti Rahmân onları azaplandırmaya haya eder. Eli, ayağı tutmayan, nice hasta ve özürlü kimseler, evlerinde bereket sebebi olarak yaşarlar.

Madem ki Rabbimiz zayıflara bu derece önem vermekte, onlar sayesinde rızıklanacağımızı, nimetlere eriştiğimizi bildirmektedir; öyleyse hiçbir zayıf, âciz canlı hor ve hakir görülmemeli, gereken sevgi ve hürmet gösterilmelidir.

Unutmayalım Peygamber Efendimizin dediği gibi “Biz ancak zayıflarımız hürmetine rızıklandırılıyor ve yardım görüyoruz.”¹²⁵

---

125 Buhârî, Cihad 76; Timizi, Cihad 24

YETİMİN BAŞINI OKŞA Kİ, RAHMETE MAZHAR OLASIN

Babası veya ebeveyni ölmüş çocuklara yetim denir. Peygamber Efendimiz bir yetimdir. Çünkü babası kendisinin doğumundan birkaç ay önce vefat etmiş, annesi Âmine Hatun da Efendimiz altı yaşlarında iken dünyaya gözlerini yummuştur. Peygamberimizin çocukluğu, önce dedesi Abdülmuttalib'in evinde, daha sonra da amcası Ebû Tâlib'in yanında geçmiştir. Ebû Tâlib'in eşi ve Hz. Ali'nin annesi Fâtıma (radiyallahu anhâ) Peygamber Efendimize kendi çocuğu gibi bakmış, kendi öz çocuklarından önce Küçük Muhammed'le ilgilenmiştir. Onun bu ilgisinden ötürü bu hanım sahabînin vefatından sonra Peygamber Efendimiz kendisi için "O benim annemdi." demiş ve onu mezarına kendisi yerleştirmiş ve gömleğini kefen yapmıştır.

Bir yetim olan Peygamber Efendimiz'e Duha sûresinde Cenâb-ı Hak "Seni yetim bulup barındırmadı mı?" diyerek minnetini hatırlatmış ve ardından "Öyle ise, sakın yetimi güçsüz bulup hakkını yeme, sakın onu küçümseyip üzme." ikazını yapmıştır. Bundan dolayı Peygamberimiz hayatı boyunca yetimlere özel ilgi göstermiş ve onlara sahip çıkanlara özel iltifatlar etmiştir.

Beşir (Bişr) İbn Akrebe'nin yaşadığı tecrübe bunun en canlı örneklerinden biridir: "Babam Akrebe, Uhud'da şehit olmuştu. Ben oturmuş ağlıyordum. Peygamber (aleyhisselâm) yanıma geldi ve bana: 'Ağlama! Arzu eder misin ben senin baban olayım, Âişe de annen olsun.' buyurdu.

'Çok memnun olurum yâ Resûlallah!' dedim.

Sonra başımı okşadı. (İlerleyen yaşında başımın saçları ağardığı hâlde, O'nun mübarek elinin değdiği yerlerin saçları siyah kaldı ve hiç ağarmadı. Dilimde pelteklik vardı. Resûlullah ağzıma püskürünce, o rahatsızlığım da geçti.)

Bana:

'Senin adın ne?' diye sordu.

'Bişr!' dedim.

Benim bu cevabımdan sonra:

'Hayır! Sen, bundan böyle Beşir'sin!' buyurdu."¹²⁶

Yetimlere ilgi konusunda hangi insan bir yetim olarak büyüyen Peygamber Efendimiz'den daha müşfik ve duyarlı olabilir ki? O, baba şefkati ile hiç tanışmamış ve anne

126 M. Âsım Köksal, İslâm Tarihi 2/584

şefkatinden de çocuk yaşlarından itibaren ayrı kalmıştı. Küçük bir çocuğun baba veya anne eliyle başının okşanmasının değerini O'ndan daha iyi kim takdir edebilirdi ki? Yetimliği iliklerine kadar hissetmiş olarak büyüyen Efendimiz, bizlere bu konuda çok önemli tavsiyelerde bulunmuş ve yetime sahip çıkılmasının, onun başının okşanmasının kalbi yumuşatacağını ve ilahî rahmete davetiye çıkaracağını müjdelemiştir.

İnsan bazen olur ki çok nankörleşir ve çok katı davranışlar ortaya koyar. Kalbi katılaştır, davranışları kabalaştır, etrafındaki insanları kırar, içinde bulunduğu nimetlerin farkında olmaz ve şükürsüzlüğe girebilir. Böylesi durumlarda insanlar duygularını gözden geçirmeye, kalblerinin balans ayarını yapmaya ihtiyaç duyarlar. Bu tür durumlarda ya bir hasta ziyareti yapmalı, ya bir yetimhaneyi ziyaret edip oradaki çocukların dünyasına girmeli ya da bir huzurevine gidip yaşlı ve yalnız insanların durumlarını hatırlamalıdır. Böylelikle insan içinde bulunduğu lütufların farkına varır ve yetimlere, muhtaçlara sahip çıkar. Onların başını okşayıp ihtiyaçlarını karşılamasıyla da inşaallah Allah'ın rahmet ve mağfiretini kendine celbeder.

Nitekim Peygamber Efendimiz bu hususla ilgili bize şu tavsiyede bulunur: “Kalbinin yumuşamasını ve emeline kavuşmayı arzu ediyorsan; yetime merhamet et, başını okşa, sofranı ona aç.”¹²⁷

127 Ma'mer İbn Râşid, Câmi' 2/262

Bunun yanında Efendimiz yetimlere sahip çıkıp onları himaye edenlerle Cennet'te komşu olacağının müjdesini vermiştir ümmetine.

Bir insan ve bir Müslüman olarak bütün varlığa merhametle yaklaşmak bizde bulunması gereken temel özelliklerden bir tanesi. Ancak özellikle merhamet ve şefkate muhtaç olan kimsesiz yavrulara sahip çıkmak, onların dertlerini paylaşmak öncelikli sorumluluğumuz olmalı.

HAKKI ARAYAN İHTİLAF, RAHMETTİR

Konu başlığı yaptığımız “Ümmetimin ihtilafı rahmettir.”¹²⁸ sözü Peygamber Efendimize ait bir söz olarak rivayet edilir. İhtilaf; anlaşmazlık, uyuşmazlık, farklılık, başka olma demek. Peki sürekli birliği, beraberliği, kardeşliği, dayanışmayı emreden dinimiz bu hadisle ihtilafa nasıl müsaade etmekte, hatta bunu nasıl “rahmet” olarak görmektedir?

İslâm âlimleri bu hadisteki söz konusu ihtilafı, hakkâniyetli olmak şartıyla farklı düşünme ve farklı görüşlere sahip olma manasında anlamışlar ve bunu İslâm’ın akla, düşünmeye ve farklı fikirlerin dile getirilmesine verdiği önemin delillerinden birisi olarak saymışlardır. Bu ihtilaf, sünnet-i seniyye dairesi içerisinde, bidatlerden uzak durarak ve kalb kırmadanmedenice ortaya koyulan ihtilaf olursa makbuldur.

---

128 Nevevî, Şerhu Müslim 11/91

Eskiler “Müsâdeme-i efkârdan bârika-i hakikat doğar.” derlerdi. Yani fikirlerin çarpışmasından, özgürce ifade edilmesinden hakikat şimşeği çıkar ve hakikatin ortaya çıkmasına vesile teşkil eder. Dolayısıyla konuşmaktan ve medenice müzakere yapmaktan çekinmemeli. Herkes fikrini uygun bir üslupla ifade etmeli ki istişare kavramı hayata geçirilebilsin ve neticede doğru olan sonuç ortaya çıksın.

Dinimizdeki mezhep farklılıkları da aslında bizim için bir rahmet kapısıdır. Çünkü her bir mezhep imamı, âyet ve hadîslerdeki muhtemel ve hak manalardan birini tercih etmiş, içtihadını ona göre yapmıştır. Nasıl ki bir suyun bazen bir hastaya şifa vermesi ve bazen de bir başka hastaya zararlı olabilmesi akla uygunsa mezheplerdeki farklı, hatta birbirine ters gibi gözükten içtihadlar de gayet yerindedir ve bizim için dinin uygulanabilirliği noktasında bir rahmettir.

İslâm’a hizmet maksadıyla ortaya çıkan bütün samimi ve hak toplulukları, kalbi inkişaf ettirmeyi ve sünnet-i seniyyeyi esas alan bütün hak tarikatleri de aynı çerçeve içerisinde mütalâa edebiliriz. Bu ihtilaflar müsbet dairede kaldığı ve birbirlerinin hizmetine mani olmaya çalışmadıkları, düşmanca tavırlar içerisine girmedikleri müddetçe faydalıdır. Bediüzzaman Hazretlerinin Mektûbât adlı eserinde belirtildiği gibi her bir meslek ve grup kendi mesleğinin muhabbeti uğruna başkalarının tahrip ve iptaline çalışmamalı, bir taraftan kendi mesleğinin tamir ve revacına çalışırken, diğer taraftan da başkalarının ikmal ve ıslahına gayret göstermelidir. Tâ ki müsbet dairede kalabilsin. Garazkârâne,

düşmancasına birbirlerinin tahribine çalıştıkları zaman ise menfî bir ihtilaf sergilemiş olurlar. Birbirleriyle boğuştukları için müsbet hareket edemezler. Böyle bir durum ise rahmet değil azaptır, kaostur, anarşi ve kavgadır.¹²⁹

Sonuç olarak Peygamber Efendimizin bu hadisini doğru anlamalı, hak ve hakikat caddesinde olduktan sonra her türlü düşünceye hoşgörü ile yaklaşmalıyız. Çünkü herkesin ve her topluluğun kendince güzel kabul ettiği şeyleri vardır. Herkes kendi içinde bulunduğu camianın güzellikleri ile mutlu olur. Ama sonuçta herkesin Allah'ı bir, Peygamberi bir, Kitabı bir, bayrağı bir ve ülküsü birdir. Farklılıklar ve detaylar ise Hz. Muhammed ümmeti için birer rahmettir ve birer realitedir.

---

129 Bediüzzaman Said Nursî, Kaynaklı-İndeksli-Lügatlı Risale-i Nur Külliyyatı s. 472

ALLAH MÜŞFİK VE MAHZUNLARI SEVER

Allah'ın sevgisi, merhameti ve şefkati katı kalbli, göz pınarlarından yaş damlamayan ve sinesi gayz ve nefretle dolu insanlara değil; yüreği merhametle kıpır kıpır atan, nerede bir kırıklık ve burukluk görse merhamet hisleri coşan ve bütün bir insanlığın derdini kendine yük yapan insanlarda tecelli eder.

İlâhi rahmetten azami derecede istifade etmenin birinci ve en önemli şartı merhametli bir kalbe sahip olmak ve Allah korkusundan dolayı titremek, O'nun adı anıldığında kalbe ait saygıyı gösterebilmektir.

Bir yerde bir düşkünle karşılaşmış onun elini sıkarak, karnını doyuran, hâlini merak eden, ihtiyaçlarını karşılayan insanı Allah sevmez mi? Allah korkusuyla yaşayan bir göz varlığa merhametle muamele etmez mi? Böylesi bir kulu da Hazreti Rahman rahmet ve muhabbet deryasına atmaz mı?

Allah'ın o engin rahmet ve sevgisinden kana kana içecek olanlar kalpleri güvercin kalbi gibi titrek; sararmış bir yaprağın dalından kopup yere düşmesinden etkilenecek kadar şefkatli, duygulu ve içli insanlardır. Böylesi insanlara Şefkat Peygamberi bir müjde veriyor: “Allah, şefkatinden ve Allah korkusundan mahzun olan her kalbi sever.”¹³⁰

Süfyân İbn Uyeyne: “Allah bazen, mahzun bir kalbin ağlamasıyla bütün bir ümmete merhamet buyurur.”¹³¹ der. Zira hüznün, her zaman kalbin samimiyet yamaçlarında gösterir ve insanı Allah'a yaklaştıran davranışlar arasında, hüznün kadar riyakârlığa kapalı bir başka davranış yok gibidir. Mahzun ve müşfik bir kalbin duaları en temiz, en safi ve en Rahmânî dualardır.

---

130 Hâkim, Müstedrek 4/351; Beyhakî, Şuab 1/515

131 Kuşeyrî, er-Risâletü'l-Kuşeyriyye s. 231

NE OLURDU HÂLİMİZ GÖZYAŞI OLMASAYDI

Merhum Necip Fazıl Kısakürek:

Yaradan, rahmetini kahrından üstün saydı;

Ne olurdu hâlimiz, gözyaşı olmasaydı?

diyerek göz pınarlarımızdan akan rahmet katrelerinin ne kadar temiz, ne kadar içli bir dua olduğunu ve onlara ilahî rahmeti celbeden, musibetlere paratonerlik yapan küçük damlacıklar olarak bakmamız gerektiğini anlatıyor.

Bizde “Erkekler ağlamaz.” diye bir söz vardır. Ağlamanın kadınsı bir yönünün olduğuna ve zaaf anlamı taşıdığına inanılır. Oysa ki biz yeri ve zamanı geldiğinde ağlayabilen bir Peygamberin ümmetiyiz. Ağlamak bir zaaf işareti değil, kalb inceliğinin, duygu saffetinin varlığının habercisidir. Ağlamayan, gözü yaşarmayan ve kalbi rikkatle atmayan insanlardan uzak durmak gerekir. Evet, erkekler de ağlar ve ağlayabilen erkekler daha hassas ve daha duyarlıdırlar.

Cüneyd-i Bağdâdî (kuddise sirruhu) bir gün yolda giderken gökten meleklerin indiğini ve yerden bir şeyler kapıştıklarını görür. Onlardan birine: “Kapıştığınız şey de nedir?” diye sorar. Melek cevap verir:

“Bir Allah dostu buradan geçerken iştîyâkla bir “Ââh!..” çekti ve ağladı. O vesîle ile Hakk’ın rahmet ve mağfiretine nâil olalım diye o damlaları kapışıyoruz.”

Yüreklere kopup da gözlerde rahmet bulutlarına dönüştürülen katreler en masum damlacıklar hâlinde düşerler göz pınarlarından. Hele o gözyaşları Allah’ın sevgili kullarından birine aitse artık onların değeri Cennet’in Kevser’inden bile daha değerli hâle gelir. Akan her bir damla gözyaşıyla birlikte Allah’a açılan eller hüsnükabul görür, o dakikalar icabet zamanlarına dönüşür.

Bizler akıttığımız her bir damla gözyaşının ilahî kaza ve kadere teslim olmanın ötesinde çok kıymetli anlamlar taşıdıklarını gözü yaşlı Efendimiz’den öğrendik. O, bize ağlamayı yasaklamadı. Aksine ağlamanın merhamete ulaşma vesilelerinden biri olduğunu hatırlattı. En büyük kızı Zeyneb’in çocuğu ölümcül bir hastalığa yakalanınca, Peygamber Efendimize:

“Oğlum ölmek üzeredir, lütfen bize kadar geliniz.” diye haber gönderdi. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem):

“Hayatı bağışlayan da geri alan da Allah’tır. O’na göre her şeyin belli bir vakti vardır. Sabretsin ve ecrini Allah’tan beklesin.” buyurarak kızına selâm gönderdi ve Allah’ın

takdiri karşısında teslim olmaktan başka çarenin olamayacağı, sabretmek gerektiğini vurguladı.

Bunun üzerine Hz. Zeyneb tekrar;

“Ne olur, mutlaka gelsin.” diye haber yolladı.

Efendimiz yanında Sa’d İbn Ubâde, Muâz İbn Cebel, Übeyy İbn Kâ’b, Zeyd İbn Sâbit ve başka sahabîler olduğu hâlde kalkıp kızının yanına gitti. Çocuğu Hz. Peygamber’in kucağına verdiler. Yavrucağ son nefeslerini alıp vermekteydi. Bu sırada Resûlullah’ın gözlerinden yaşlar boşanıyordu.

Sa’d İbn Ubâde ağlayan bir Peygamberi görünce:

“Ya Resûlallah! Ağlıyorsunuz!” dedi. Nebi (sallallahu aleyhi ve sellem) de:

“Evet ağlıyorum. Çünkü ağlama duygusu, Allah’ın, kulunun kalbine koymuş olduğu bir merhamet duygusudur.” buyurdu.

Bir başka rivayette ise “Bu duygu, dilediği kulunun kalbine Allah’ın koyduğu bir rahmettir. Hem zaten Allah ancak, merhametli kullarına rahmet eder.”¹³² buyurdu.

Yine bir hüzünlü günde Efendimiz oğlu İbrahim ruhunu teslim etmek üzere iken çocuğu kucağına almış ve gözlerinden yaşlar boşanmıştı. Bunun üzerine Abdurrahman İbn Avf:

“Ey Allah’ın Resûlü! Ağlıyorsunuz!” diyerek hayretini ifade etmişti:

132 Buhârî, Cenâiz 33; Müslim, Cenâiz, 9, 11

“Yâ Abdurrahman! Bu gördüğün gözyaşları rahmet ve şefkatin eseridir.” cevabını verdi. Sonra da şunları ilave etti:

“Göz yaşarır, kalb hüzünlenir. Biz ancak Rabbimiz’in razı olacağı sözleri söyleriz. Ey İbrahim! Seni kaybetmekten dolayı gerçekten çok üzgünüz.”¹³³

Göz yaşarır, kalb mahzun olur. Bunlar insan iradesinin söz geçiremediği özel durumlardır. O bunlara mani olamaz, fakat ağlarken çığlık atarak, yaka-paça yırtarak, yüksek sesle ah-vah ederek ağlamayabilir, kendisini bu konuda frenleyebilir. Maalesef ölüm gibi felâketler karşısında birçok kimsenin, ağızından çıkanı kulağının duymadığına çok şahit olmuşsunuzdur. O anda söylediği sözlerin, üzüntüsünü ifade etmekten öte pek tehlikeli noktalara uzandığını, hatta imana dokunan manalar taşıdığını kestiremeyen insanlar pek çoktur. İşte Efendimiz, kendisini örnek almayı hayat tarzı olarak benimsemiş yakın dostlarına, ağızdan çıkacak sözleri dolayısıyla azap veya rahmet gelebileceği gerçeğini hatırlatmaktadır.

Kadere taş atmadan, Allah’a isyan etmeden dökülen gözyaşları zararsız ve rahmet yüklü damlalardır. Yürekten gelen ve samimane dökülen her bir gözyaşı aslında rahmeti çağıran ve azabı geri çeviren zerre ağırlığında, fakat atom bombası tesirinde küçük bir katreciktir. Gözlerinden yaş akabilen insan merhametli olduğu gibi insan olmanın

---

133 Buhârî, Cenâiz 43; Müslim, Fedâil 62

en bariz özelliklerinden biri olan şefkat ve rahmet hisleriyle mücehhezdir. Gözünden yaş akıtan insan içlidir, hassastır, başkalarının acılarını, kederlerini ve sevinçlerini paylaşabilen insandır. Gözyaşı bazen olur binlerce duacı elin kaldıramadığı dua yükünü taşır semaya ve ilahî huzurun önüne koyar arzuhâlini. Bazen olur, kara bulutlar hâlinde gelen azabı geri püskürtür nedamet çığlıklarıyla. Bazen olur, sahibini Cennet'e uçuran bir Burak vazifesi görür. Bazen olur bütün bir ümmete umumi rahmetin inmesine vesile olur. Gözyaşı birleri bin eden sihirli bir iksir gibidir.

Gözyaşından bahis açmışken hayatı gözyaşı ile özdeşleşmiş incelerden ince bir insanın bu rahmet damlalarını nasıl tarif ettiğine bir göz atalım:

“Hak rahmetinin insan gözünde damla damla olmasıdır gözyaşları.

Dilin, duygunun ve gönlün el ele, yüz yüze birleştiği, iç içe girdiği ânın çiçekleşmesi üzerinde jâledir gözyaşları...

Cennet hûrilerinin kulaklarındaki küpeler, göz damlalarının yanında toprak kadar aşağı ve değersiz kalır..!

Heybet, korku, saygı ve sevgi gibi insanı duygulandıran, gönül tasını yakan ve kalbden sefil arzuları sıyırıp atan, ulvî hislerin çepeçevre ruhu sardığı ânın beyânıdır gözyaşları...

Bulut bulut yükselip, Hak rahmetinin eteklerinde dudak gezdiren, bu fani âlemin bekâya mazhar pırlantalarıdır gözyaşları...

...

Annenin ağlaması içten içedir; riyâsız, âri ve durudur. Onun her iniltisinde binlerce ney feryadı gizlidir. Yavru da ağlar. Hem de dünyaya gelir gelmez... İyi güne ereceğine, saadet göreceğine, yahut başına geleceklere, ihmâl edilmesine belki de atalarının günahına ve çevresinin körlüğüne...

Ak alınlı, ak duvaklı geline, ananın en kıymetli hediyesi ayrılık gözyaşlarıdır. İnce gelin, hayatının sonuna kadar, o saflardan saf, inci danesi gözyaşlarını unutamaz. Onları unuttuğu gün, anayı da unuttur, atayı da...

Bir düşünün, gözü dolu bulut ana, üzerimize ağlamasa, nice olur hâlimiz? Ya o da denizler gibi cimri olsaydı; güneş vurmadan incelmese, buharlaşmasa ve yukarı uçmasaydı! Ya o, öyle mi? Yaz demez, kış demez; bahar demez, güz demez daima ağlar...

Nebisinin diliyle Hak; millet haysiyetini, memleket namusunu görüp gözeten göze denk tutar ağlayan gözü. Zaten 'Ağlamayan gözden sana sığınırım' dememiş miydi...? Tıpkı şeytanın hilelerinden, hasis duyguların ezip geçmesinden Allah'a sığındığı gibi...

Ermişin nazarında gözyaşları, Cennet pınarlarından daha değerlidir. Zira o damlalar, Cehennem'i söndürecek bir iksir sayılır Rahmet-i Sonsuz'un katında...

Hakk'ın sâfi Nebisi Âdem (aleyhisselam), saadet kâsesini gözyaşları ile doldurup içmedi mi?..

Dertli Nebi tûfan Peygamberi (aleyhisselam) o katrelerle âlemi sele vermedi mi? Yaratılış esrarına ilk dokunan

Mevlâ'nın Halîl'i 'Hasbî, Hasbî' diyerek gözyaşlarıyla ateşi 'berd ü selâm' etmedi mi?

O incelerden ince, Hak esrarının merkezleştiği, Faraklit müjdecisi Ruhullah'ın hâli hep ağlamak değil miydi?

Masum Resûl Dâvut'un (aleyhisselam) ağlamalı feryadı değil miydi ki, insan derûnunda lâhûfî ahenk ve sızlanışın adı olan Zebur'u tilâvet ederken, en ince gönül telleri üzerinde yüzlerce mızrabın âhı duyulurdu...

Ve, son durakta, en doğru yolun başında, yaratılışın özü aziz Ruh Efendimiz, kördüğümü çözer gibi bu esrarı gözyaşlarıyla çözmedi mi? Tâ ana kucağında bin niyaz ile: 'Ümmetim, Ümmetim...' dediği andan, ba'sü badelmekte ve ötesine kadar hep aynı şey için inlemedi mi?

Şâir İkbâl, bir yüksek toplulukta, ruhların huzurunda, Nebiler Sultanı'na: 'En muteber hediye' deyip, bir bardak şehit kanı takdim etmişti. Ben gökler ötesi o âlî meclise çağırılsaydım, günahına ağlamış kimselerin gözyaşlarını alır götürürdüm.

*'Ağla ey gözlerim, gülmesem ayruk,
Dost iline varup, gelmesem ayruk.'*

Kavuşmak için ağlamak ve kavuşmuş olmaktan ötürü ağlamak...

Bu ağlayış, bir yetimin, bir ümitsizin ağlayışı da değil... Bu ağlayış tam bilemeden, öze eremeden veya visâlin neşesinden, huzurun heybetinden doğup gelen bir ağlayıştır. Sonunda rahmetin tebessümü olduğu için de, tatlıdır. Ve

yine bu ağlayış, bulup bildiğini buldurma ve bildirme yolunda olduğu için de hüsransızdır.

*‘Sular gibi çağlasan, Eyyûb gibi ağlasan,
Ciğergâhı dağlasan ahvalini sormaz mı?’*

Anadolu insanı bu manâda ağladı. Kurduğu umranların çamurunu hep böyle gözyaşlarıyla yoğurdu.

Gözyaşları ruh inceliğinin şahitleridir. İnce insan, yüzünü gözyaşları ile yıkayan insandır. İçi sızlamayanlar, kirpiği islanmayanlar kem talih hoyratlardır. Bu incelik bir havârî inceliği de değildir. Şecaat ve cesaret arz edeceği yerde, o birden bire tunçlaşır, demirleşir; aşılmaz ve bükülmez hâle gelir. İşte o en büyük devlet adamı Ömer, Peygamber hâlesinde en büyük devlet adamı... Şiddeti, öfkesi ve nefretiyle beraber, bir kalbi kırığın yanında, bir ‘yerdeki yüz’ karşısında çocuk gibi hiçkırâ hiçkırâ ağlar ve etrafını da ağlatırdı.

O manzumede daha niceleri vardır ki, haykırışı arslanın ödünü koparmış, ormanı velveleye vermiş; harp meydanlarında bir haykırışla bin hânümânı harap etmiştir. Fakat, Hakk’ın huzurunda, muhasebe ânında öylesine incelerden ince bir hâl almıştır ki, ancak Cennet hûrîleri o kadar incelikten haberdar olabilirdi.

Uzun senelerden beri ne kadar hasretiz gözyaşlarına..! Onu, bu memleketin taşına, toprağına, evine, mâbedine sormalı. Sormalı şu dağlara, taşlara ve üzerinde uçuşan kuşlara... Ve bütün bir mâziye sormalı, bağına kaç damla gözyaşı düştüğünü. Sonra mabetlerdeki sütunlara, geniş kubbelere ve çevredeki cidarlara da sormalı, ne zamandan

beri hıçkırığa hasret olduklarını. Seccadelere de sormalı, kaç defa gözyaşlarıyla ısladıklarını. Bu kadar içten uzaklaşan, bu kadar gönüle yad kalınan ikinci bir devir gösterilebilir mi...?

Şimdi gelin; şu çıkmazın başında durup asırlık gamsızlığımıza bir son vererek beraber ağlayalım! Cehaletimize ağlayalım! Kaybettiğimiz şeylerden habersizliğimize ağlayalım! Kusurdan bir heykel hâline gelmiş mahiyetimize, duygularımızın dumura uğrayışına ve hoyratlaşan gönlümüze ağlayalım! Bu vaziyette öleceğimize, öldüğümüz gibi dirileceğimize, tasmalı ve prangalı büyük imtihanda, en büyük merasimde fevç fevç geçecek olan mazinin şanlıları arasında yer bulamayacağımıza ağlayalım! Daldan kopan bir meyve gibi, yalnız düşüşümüze, ayaklar altında ezilişimize, rahmetten cüdâ kalışımıza ağlayalım..!

Yukarılara doğru güvercinler gibi kanat çırpalım ve çok yükseklerde öyle bir 'ÂH' edelim ki, ünümüz, gözyaşlarından meydana gelen bulutları harekete getirsin. Sonra ateşimizi söndürecek o damlalar, yağmurlar gibi başımızdan aşağıya insin ve ateşimizi söndürsün! Kin ve nefret ateşini. Bütün dünya ve ukbâ ateşini...

Allah'ım! Sen'den diliyor ve dileniyoruz: Gözlerimize yaş ver ve bizi ağlat! Merhamet etmen için. Sen'den uzak kalış hasretini duyamayışımıza ağlat! Gönlün şâk şâk oluşuna, ağyar ateşine yanışına, öyle ağlat ki, sineler kebab olsun; ondan bir bir feryat çıksın, meleği ve feleği velveleye versin.

Allah'ım! Bizim uzaklığımız itibarıyla değil, Sen'in yakınlığın hürmetine kalbimize rikkat ver ve öyle ağlat ki, kendimizi kaybedelim, yolunda ar ve haysiyetten geçelim.”¹³⁴

---

134 M. Fethullah Gülen, “Gözyaşları “(az bir tasarrufla), Sızıntı, yıl: 1979, sayı: 8

ALLAH'IN RAHMET HAZİNELERİ TÜKENMEZ

İnsan ölümlü bir varlık. O, kaynakları sınırlı bir dünyada yaşadığından dolayı sahip olduğu varlıkların tükeneceği endişesiyle cimrilik yapar, uzun yıllar yaşayacağı düşünceyle mal biriktirir ve başkasının bu mallara göz dikmesinden dolayı da rahatsız olur. Ancak varlığın anlam şifrelerini çözebilmiş müstesna insanlar ölümün içinde ölümsüzlüğü, sınırlı olanın içinde sonsuzluğu yakalayabiliyor. Böyle bir devlet de herkese nasip olmuyor maalesef.

İnsan yukarıda anlattığımız düşüncelere sahip olduğundan ötürü yanlış bir kanaatle kendisini yaratan Kudret-i Sonsuz'un da imkânlarının sınırlı, hazinelerinin kısıtlı olduğu düşüncesine kapılabiliyor. Oysa ki bizi yaratan Yüce Rabbimizin gücü her şeye yeter, hazineleri tükenmez, binlerce yıl bize nimet verse onun rahmet okyanusundan bir damla dahi eksilmiş olmaz. Bitme, tükenme bizim için

söz konusu. Allah için ise sonsuzluk, devamlılık ve ebediyet geçerli.

Allah'tan isterken el açıp yalvarırken, O'nun rahmet hazinelerini sadece belli kimselere tahsis edip sonsuz rahmeti sınırlamaya çalışmamalı. Hz. Hâcer Annemiz gibi yapmamalı. O kuş uçmaz, kervan geçmez topraklarda aç ve susuz bir şekilde Safa-Merve tepeleri arasında koştururken oğlu İsmail'in yakınında bir suyun topraktan fışkırdığını fark eder. Yalnızlığın, açlığın ve susuzluğun verdiği çaresizlikle suyun yanına koşar kana kana içer, evladına içirir, sonra da suyu biriktirmek ve etrafa boşuna akmasını önlemek için onu çevirmeye çalışır. Allah'ın rahmetini sınırlamaya kalkar. Bu tabloyu sahabîlerine aktaran Allah Resûlü 'Allah, Hâcer'e merhamet etsin. Eğer suyun etrafını çevirmiş olmasaydı su bir nehir gibi akacaktı.'¹³⁵ der.

Bu yaşanmış örnekten yola çıkarak şunu diyebiliriz ki Allah'tan geleni sınırlamaya çalışmamalı ve rahmetten herkesin istifadesi için dua etmeli ki bereket kaçmasın, rahmet umumi olsun.

Cüdebe İbn Abdullah el-Becelî rivayet ediyor: "Bir bedevî¹³⁶ geldi, devesini çöktürdü ve onu bağladı. Sonra Resûlullah Efendimizin arkasında namaz kıldı. Namazını bitirince devesinin yanına gitti, bağını çözdü. Ona bindi ve sonra şöyle dua etti:

---

135 Buhârî, Enbiyâ 8

136 Bedevî: Köylü, taşralı, okuma yazması olmayan, kaba ve sert mizaçlı insanlar için kullanılır.

‘Ey Allah’ım, sadece bana ve Muhammed’e merhamet et, merhametinde bize kimseyi ortak kılma.’”

Bu sözler üzerine Peygamberimiz sahabeye dönerek, ‘Ne dersiniz, şu adam mı şaşırды yoksa devesi mi? Söylediğini duydunuz mu?’ dedi. Sahabe efendilerimiz ‘Evet duyduk ey Allah’ın Resûlü’ dediler.

Peygamberimiz adama dönüp, ‘Sen Allah’ın rahmetini hapsettin.’ buyurdu. Sonra ‘Allah’ın rahmeti geniştir. Allah yüz rahmet yaratmıştır. Yüz rahmetten birini mahlukata indirmiştir. Bu rahmet vesilesiyle bütün canlılar birbirine şefkatli davranırlar. Allah indinde doksan dokuz rahmet vardır. Bana söyler misiniz? Bu adam mı şaşırды yoksa devesi mi?’¹³⁷ buyurdu.”

Böylece Resûl-i Ekrem Efendimiz hem sahabeye hem de bizlere şöyle demek istemişti: Allah’tan isterken sadece kendinize veya birtakım insanlara değil herkese hatta bütün canlılar için isteyin. Zira O’nun rahmet hazineleri hiçbir zaman tükenmez.

---

137 Rabi İbn Habib, Müsned 3/87

CENNET HZ. RAHİM'İN ŞEFKAT OTAĞI

Önce insan sonra da Müslüman olarak bizler Allah'ın sayılamayacak kadar çok nimetleriyle serfirâzız. Her şey O'nun olmasına rağmen yine de bize merhamet edip bizi ödüllendiriyor. Biz yoktuk, O var etti, varlığından haberdar etti. Bize en güzel şekli verdi. Göz, kulak, ağız ve bütün uzuvlarımızı eksiksiz ve güzel bir şekilde yerleştirdi. Bunları yaparken bizim hiçbir dahlimiz olmadı ve olamazdı da. Malzeme O'nun, sanat O'nun, varlık adına her şey O'nun. Bize ait hiçbir şey yokken ve her şey O'nun iken O bize bir de sonsuzluk ülkesinde ebedî nimetlerden istifade etme imkânı verdi. Cennet'ini ve ebedi saadeti lütuf ve keremiyle ihsan etti. Oysa biz yaptıklarımızla ve ettiğimiz ibadetlerle O'nun bugüne kadar bize vermiş olduğu nimetlerin bile karşılığını vermekten âciziz.

Allah karşısında Yaratan-Yaratılan açısından konumuz bu iken daima O'nun rahmet ve keremine iltica etmeli,

O'na güvenmeli ve şu ilahî fermanın ikazını hiçbir zaman unutmamalıyız: “De ki: Allah’ın lütfuyla, rahmetiyle, evet sadece bununla sevinin! Çünkü bu, insanların dünya malı olarak topladıkları bütün şeylerden daha hayırlıdır.”¹³⁸

Hz. Ebû Hüreyre rivayet ediyor:

“İşlerinizde orta yolu tutunuz, dosdoğru olunuz. Biliniz ki, hiçbiriniz ameli sayesinde kurtuluşa eremez.” Dediler ki:

“Sen de mi kurtulamazsın, ey Allah’ın elçisi?”

“Evet, ben de kurtulamam. Şu kadar var ki Allah rahmet ve keremi ile beni bağışlamış olursa, o başka!”¹³⁹

Dindarlık gayretiyle de olsa, aşırılığa kaçmamak gerekir. Çünkü ne kadar iyilik ve ibadet yapılırsa yapılsın, bir insan kendi yaptıklarıyla kurtuluşa eremez. Kurtuluş yalnızca Allah Teâlâ’nın lütfu ilemdir. Efendimiz gibi bütün hayatını ibadetle örgüleyen bir insan bile ibadetlerine güvenmeyip Allah’ın merhamet ve lütfuna işaret ediyorsa bizler gibi pürkudur, ömrü hatalarla dolu insanlar daha çok Hazreti Rahmân’ın dergâhına iltica etmeli, O’nun rahmet ve ihsanına talip olmalı, ibadetlerine de güvenmemelidir. Çünkü yaptıklarımızla Allah’ın verdikleri arasında bir mukayese yaptığımızda çok az şeye karşılık yüklü miktarda ücret aldığımızı görüyoruz. O zaman şunu itiraf etmeliyiz ki biz Cennet’i hak ettiğimiz için veya Allah’ın adaletinin gereği değil, lütfunun ve ihsanının bir tecellisi olarak elde ediyoruz.

138 Yûnus Sûresi 10/58

139 Müslim, Münâfikîn 76, 78. Ayrıca bkz. Buhârî, Rikak 18, Merdâ 19; İbn Mâce, Zühd 20

Şunu unutmamalıyız ki yaptığımız ameller, kurtuluşumuzun bir bedeli değil, bahanesidir. Amele muvaffak kılan da, onları kabul eden de Allah'tır. O hâlde neresinden bakılırsa bakılsın, kurtuluşumuz Allah'ın lütuf ve keremi iledir.

İbn Mes'ûd Hazretlerinden rivayet edildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu:

“Ben Cehennem'den en son çıkacak (veya Cennet'e en son girecek) kimseyi biliyorum. O adam Cehennem'den emekleye emekleye çıkar. Allah Teâlâ ona:

‘Haydi git, Cennet'e gir.’ buyurur. Adam Cennet'e gider, fakat ona Cennet doluymuş gibi gelir. Geri dönüp Allah Teâlâ'ya:

‘Yâ Rabbî! Cennet ağzına kadar dolmuş!’ der. Allah Teâlâ ona:

‘Git, Cennet'e gir.’ buyurur. Tekrar oraya gider, yine Cennet'in dolu olduğunu zanneder. Bir daha geri dönüp Allah Teâlâ'ya:

‘Yâ Rabbî! Orası dopdolu!’ der. Allah Teâlâ ona yine:

‘Git, Cennet'e gir, orada senin dünya kadar ve dünyanın on misli (veya dünyanın on misli büyüklüğünde) yerin var.’ buyurur. O adam:

‘Yâ Rabbî! Sen kâinâtın hükümdarı olduğun hâlde benimle alay mı ediyorsun? (veya benim hâlime mi gülüyorsun?) der.’

Resûlullah Efendimiz bu hadisi anlatırken arka dişleri belirinceye kadar tebessüm etmişti. Sonra şöyle buyurdu:

“İşte Cennetliklerin en aşağı seviyesinde bulunan adamın derecesi budur.”¹⁴⁰

Cenâb-ı Mevlâ'nın rahmetinin okyanusu gibi dalgalandı-
ğı şu hadis-i şerifi işitince ümitvar olmamak ve merhame-
tini takdir etmemek mümkün mü? Cennetliklerin sonun-
cusu bu kadar büyük nimete kavuşursa ondan daha önce
Cennet'e girenlerin, hele Cehennem'e hiç uğramayanların
kazanacağı dereceler, elde edeceği nimetler kim bilir ne ka-
dar muhteşemdir. Bir de Cenâb-ı Hakk'ın kulları arasından
seçtiği ve onlara lütfedeceği nimetleri kudret eliyle bizzat
hazırladığı kimseler var ki, onlar ne kadar bahtiyar insan-
lardır!..

Şimdi Cehennem'den en son çıkıp Cennet'e en son gi-
recek adamın hikâyesine tekrar dönelim. Bu zât kâh yürü-
yerek kâh yüz üstü düşerek kâh yüzünü ateş yalayarak Ce-
hennem'den çıkınca, geri dönüp bakacak ve Cehennem'e
“Beni senden kurtaran Allah yücelerden yücedir. Yemin
ederim ki Allah, gelmiş geçmiş insanlardan hiç kimseye
vermediğini bana verdi.” diyecek. Arkadan gelen bahtiyar-
lardan biri olduğunu bilmeyen bu adam, çekmiş olduğu
azaptan kurtulmanın aşırı sevinciyle kendisini en bahtiyar
adam zannedecek. İleride bir ağaç görüp onun altına götü-
rülmesini niyaz edecek. Allah Teâlâ ona, bu isteğini yerine
getirirse bir şey daha isteyebileceğini hatırlatınca başka bir
şey istemeyeceğine dair kesin söz verecek.

---

140 Buhârî, Rikak 51, Tevhid 36; Müslim, İmân 308

Fakat daha sonra, çok daha güzel bir ağaç görüp onun altına gitmeyi isteyecek. Yine Allah Teâlâ ile aralarında buna benzer konuşma geçecek ve üçüncü defa görüp altında dinlenmeyi istediği ve sonunda kavuştuğu ağaç, Cennet kapısının yakınında bulunacak. Bu defa Cennetliklerin şen şakrak seslerini duyunca “Yâ Rabbi! Beni oraya koy!” diye yalvaracak. Cenâb-ı Mevlâ ona, “Acaba sana dünya kadar, hatta bir o kadar daha yer versem, bu tükenmeyen isteklerin son bulur mu?” deyince Cennet’te herkesin yerini tuttuğunu, kendisine bu kadar geniş bir mekân kalmadığını düşünen adam, bu baş döndürücü teklif karşısında aklını kaçırarak gibi olacak ve Allah Teâlâ’nın kendisiyle alay ettiğini sanacaktır. Olayın gerisi yukarıda anlattığımız gibidir.

Bu hadisin yanında Cehennem’den son olarak çıkan kimselerle ilgili olarak insana sevinç göz yaşları döktürecek başka hadisler de vardır. Bütün bu rivayetler, Yüce Rabbinin kullarına olan sevgisinin ve merhametinin büyüklüğünü, onları sevindirmekten pek hoşlandığını ortaya koymaktadır. Bu hadislerden biri özetle şöyledir:

Kıyamet gününde Allah Teâlâ, meleklerine; “Cehennem’den en son çıkan kuluma küçük günahlarını gösterin, ama büyük günahlarını göstermeyin.” buyuracak. Melekler ona “Sen falan zaman şu, şu, şu işleri yaptın. Filan gün de şunları, şunları yaptın.” diyecekler. O zât yaptıklarını inkâr edemeyip hepsini kabul etmek zorunda kalacak. “Ya büyük günahlarım da ortaya dökülecek olursa ben ne yaparım?” diye korkacak. Fakat ona, Allah Teâlâ tarafından

bağışlandığı, ayrıca yaptığı her bir kötülüğe karşılık bir sevap verildiği söylenince hiç ummadığı bu mükâfat karşısında hudutsuz bir sevince kapılan adam: “Yâ Rabbi! Ben birtakım şeyler daha yaptım ki, onları burada göremiyorum.” diyecek.

Bu hadisi, Resûlullah Efendimiz’in ağzından bizzat dinleyen Ebû Zer (radıyallahu anh), Peygamber-i Zîşân Efendimiz’in, yukarıdaki hadisteki gibi, o zaman da arka dişleri görününceye kadar güldüğünü söylemektedir.¹⁴¹

Bir başka ümit dolu, rahmet dolu hadisi Ubâde İbn Sâmit (radıyallahu anh) rivayet ediyor:

“Kim, Allah’tan başka ilâh yoktur, yalnız Allah vardır, şeriki yoktur; Muhammed, Allah’ın kulu ve resûlüdür. İsa da Allah’ın kulu ve elçisi, Meryem’e bıraktığı kelimesi ve Allah tarafından hayat verilen bir ruhtur. Cennet, haktır ve gerçektir, Cehennem de haktır ve gerçektir.” diye şehâdet ederse Allah o kimseyi, ameli ne olursa olsun, Cennet’e koyar.”¹⁴²

Müslim diye bilinen hadis kitabındaki rivayette bu hadisin sonunda “*Sekiz Cennet kapısından hangisini isterse ondan Cennet’e koyar.*” ifadesi bulunmaktadır.

İmâm Müslim’in rivayet ettiği bu hadisin, güzel bir hatırası da vardır. Hadisin râvilerinden Sunâbihî diyor ki: “Kendisi ölüm döşeğinde iken Ubâde İbn Sâmit’i ziyarete

141 Müslim, İmân 313

142 Buhârî, Enbiyâ 47; Müslim, İmân 46

gittim. Durumunu görünce üzüntümden ağlamaya başladım. Bunun üzerine bana:

'Neden ağlıyorsun? Vallahi, ahirette benden şahitlik yapmam istenirse senin lehinde şehâdet ederim. Bana şefaât yetkisi verilirse sana şefaât ederim. Gücüm yeterse mutlaka sana yardımcı olmaya çalışırım.' dedi ve şunları ilave etti: 'Yemin ederim ki, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi ve sellem) işittiğim, içinde sizin için müjde bulunan bütün hadisleri -biri hâriç- size rivayet etmişim. O bir tek hadisi de son demlerimi yaşadığım bugün şimdi söyleyeceğim. Ben Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi ve sellem):

'Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed Allah'ın resûlüdür diye şehâdet eden kimseye Allah Cehennem'i haram kılar.' buyururken işittim."

Ubâde İbn Sâmit hazretleri son demlerini yaşarken, gerçekten büyük bir ümit içinde bulunuyor ve Allah'ın huzuruna çıkacağını düşünerek ağlamaya başlayan Sunâbihî'yi de Resûlullah'tan öğrendiği bir müjde ile teselli ediyordu.

Bir başka ümit dolu kudsî hadisi de Ebû Zer (radiyallahu anh) rivayet ediyor:

"Kim bir iyilik yaparsa, ona on misli veya daha fazla sevap takdir ederim. Kim de bir kötülük işlerse ona ya misliyle karşılık verir ya da onu tamamen affederim. Kim Bana bir karış yaklaşır Ben ona bir arşın¹⁴³ yaklaşırım; kim Bana

---

143 68 cm'ye eşit olan uzunluk ölçüsü

bir arşın yaklaşırsa Ben ona bir kulaç¹⁴⁴ yaklaşıyorum. Kim Bana yürüyerek gelirse Ben ona koşarak varırım. Kim Bana hiçbir şeyi ortak koşmamak şartıyla dünya dolusu günahla gelirse, Ben onu bir o kadar mağfiretle karşılarım.”¹⁴⁵

Her ne kadar bu kudsi hadiste karış, arşın ve kulaç gibi mesafe ve uzaklık ölçülerini ifade eden kelimeler geçse de maksat, Allah Teâlâ'nın, kulların güzel gayretlerine süratle mukabele edeceğini ve ibadetlerini kat kat sevapla karşılayacağını anlatmaktır. Allah'ın kuluna süratle karşılık vereceğini, rahmetinin pek geniş olduğunu mecazen ifade etmektedir. Yoksa Allah her türlü mesafeden ve mekândan münezzeh ve uzaktır.

H. Enes'ten (radiyallahu anh) rivayet edildiğine göre ise Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), bir sefer esnasında terkesine aldığı Muâz'a hitaben üç defa:

“Ey Muâz!” diye seslenmiş, o da her defasında:

“Emret, ya Resûlallah!” diye cevap vermiştir. Bunun üzerine Hz. Peygamber:

“Kim Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in, O'nun kulu ve peygamberi olduğuna içinden gelerek şehâdet ederse Allah onu Cehennem'e haram kılar.” buyurmuştur. Muâz:

“Bu müjdeyi diğer Müslümanlara haber vereyim de sevinirler, ey Allah'ın Resûlü?” diye izin istemiş; Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) de:

144 Gerilerek açılmış iki kolun parmak uçları arasındaki uzaklık

145 Müslim, Zikir 22

“O zaman onlar buna güvenir, hayırlı işler yapmakta tembel davranırlar.” buyurmuştur.

Muâz İbn Cebel bu bilgiyi gizleme günahından kurtulabilmek için onu vefatına yakın bir zamanda başkalarına da haber vermiştir.¹⁴⁶

Yine Ebû Hüreyre'den (radiyallahu anh) rivayet edildiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem), Allah Tebâreke ve Teâlâ'dan naklederek şöyle buyurmuştur:

Bir kul günah işleyip de “Allah'ım, günahımı bağışla.” dedi mi, Cenab-ı Allah:

“Kulum bir günah işledi ve (fakat) günahı bağışlayacak veya bu hatası sebebiyle kendisini sorgulayacak bir Rabbi olduğunu bildi.” der.

Sonra kul tekrar günah işledi de “ Rabbim, günahımı bağışla.” dedi mi, Allah Tebâreke ve Teâlâ:

“Kulum bir günah işledi ve (fakat) günahı bağışlayacak veya bu yüzden kendisini sorgulayacak bir Rabbi olduğunu bildi.” der.

Sonra kul tekrar günah işledi de “Rabbim, günahımı bağışla.” dedi mi Allah Teâlâ:

“Kulum bir günah işledi fakat günahını bağışlayacak veya bu yüzden kendisini sorgulayacak bir Rabbi olduğunu bildi. Ben bu kulumu affettim...”¹⁴⁷ buyurur.

146 Buhârî, İlim 49; Müslim, İmân 53

147 Buhârî, Tevhîd 35; Müslim, Tevbe 29

Herkesin kabul ettiği bir hakikat şu ki, insan kusursuz olamaz. Beşer şaşar. Peygamber Efendimiz'in beyanlarından anlaşıldığına göre günahın tekrar tekrar işlenmesi samimiyetle yapılacak tövbenin kabulüne mani değildir. O, bu gerçeği, tam üç kez tekrarlayarak ifade buyurmuştur. Zaten yüce kitabımızda, günah işledikten veya kendi nefislerine haksızlık ettikten sonra, Allah'ı hatırlayıp günahlarının bağışlanmasını dilemek, Allah saygısıyla dopdolu müttakî kulların vasıflarından biri olarak sayılmıştır.¹⁴⁸

Enes (radıyallahu anh), “Ben Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyururken dinledim.” der:

“Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

Ey âdemoğlu! Sen bana dua ettiğin ve benden affını umduğun sürece, işlediğin günahlar ne kadar çok olursa olsun onların büyüklüğüne bakmadan seni bağışlarım.

Ey âdemoğlu! Günahların gökleri dolduracak kadar olsa, sen benden bağışlanmanı dilerse, günahlarını affederim.

Ey âdemoğlu! Sen yeryüzünü dolduracak kadar günahla huzuruma gelsen, fakat bana hiçbir şeyi ortak tutmamış, şirke bulaşmamış olsan, ben de seni yeryüzü dolusu mağfiretle karşılarım.”¹⁴⁹

148 Â-i İmrân Sûresi 3/135

149 Tirmizî, Deavât 98

MAZİDE KALAN ŞEFKATLİ HATIRALAR

İslâm'la yoğrulmuş şanlı tarihimizde binlerce rahmet yürekli insan yetişmiş ve arkalarında tatlı birer hatıra olarak nice şefkat tabloları bırakıp gitmişlerdir. Medeniyet tarihimizin mimarı Efendimiz başta olmak üzere günümüze kadar bu altın sistem binlerce yufka yürekli, merhametkâr ve müşfik insan yetiştirmiştir. Onlar merhametsizliğin bir şakî vasfı olduğunu yakinen bildikleri için eşya ve tabiata sürekli merhametli nazarlarla bakmışlar, kâinatı bir kardeşlik ülkesi gibi algılamışlar ve zararı söz konusu olmadıkça hiçbir canlıyı rahatsız etmemeye özen göstermişlerdir. Efendimizin rahle-i tedrisinden geçen yüksek karakterli şahsiyetler aldıkları terbiyenin sevkiyle artık 'karınca basmaz efendiler' olarak çağrılır olmuşlardır.

Meseleyi somutlaştırmak için bahsi geçen bu şefkat kahramanlarının örnek hayatlarından birkaç misal verelim:

Önce Bediüzzaman hazretlerinden başlayalım dilerse-
niz. Üstad Bediüzzaman Hazretleri yirminci yüzyılda yaşa-
mış sıra dışı bir insandır. Zaten sıra dışı bir insan olmasın-
dan dolayı Bediüzzaman lâkabıyla anılır olmuş. Celadet ve
cesareti yanında son derece müşfik ve merhametli bir kal-
be sahip olan Üstad Hazretleri bereketli ömrünün ardından
geriye pek çok rahmet ve şefkat hatırası bırakmıştır. Be-
diüzzaman gibi insanlar eşya ve tabiatı gafletle değil ibret
kulağıyla dinlerler. Bütün varlığı bir nabız gibi “Hak, Hak”
diye atan ve Allah’a secde eden bir sâcid gibi algılar, ka-
rınca gibi küçük canlılarla meşgul olurken bile nice dersler
çıkırırlar. Şefkati yolunun bir esası olarak belirleyen Üstad
hazretlerinin hayatındaki merhamet ve şefkat örneklerine
bir göz atalım dilerseniz. Üstadımız diyor ki:

“Birgün kedilere baktım. Yalnız yemeklerini yediler, oy-
nadılar, yattılar. Hatırıma geldi: “Nasıl bu vazifesiz cana-
varcıklara mübarek denilir?” Sonra gece yatmak için uzan-
dım. Baktım, o kedilerden birisi geldi, yastığıma dayandı,
ağzını kulağıma getirdi, sarıh bir surette “Yâ Rahîm, yâ
Rahîm, yâ Rahîm, yâ Rahîm” diyerek, güya hatırıma gelen
itirazı ve tahkiri, taifesi namına reddedip yüzüme çarptı.
Aklıma geldi: “Acaba şu zikir sadece şu kediye mi mahsus-
tur, yoksa bütün kedilerde de var mıdır? Ve şu zikri işitmek
yalnız benim gibi haksız bir şekilde itiraz edene mi mün-
hasırdır, yoksa herkes dikkat etse bir derece işitebilir mi?”
Sonra, sabahleyin başka kedileri dinledim. Gerçi onun gibi
açık ve sarıh değil; fakat farklı derecelerde aynı zikir tekrar

ediyorlar. Başlangıçta hırhırları arkasında “Yâ Rahîm” fark edilir. Git gide hırhırları, mırmırları aynı “Yâ Rahîm” olur; mahreçsiz, fasih bir zikr-i hazîn olur. Ağzını kapar, güzel “Yâ Rahîm” çeker. Yanıma gelen kardeşlere hikâyeye ettim. Onlar dahi dikkat ettiler, “Bir derece işitiyoruz.” dediler. Sonra kalbime geldi: “Acaba Rahîm isminin kedilere özellikle tahsis edilmesinin sırrı nedir? Ve niçin insan gibi zikrederler, hayvan lisanıyla etmiyorlar?”

Kalbime geldi: Şu hayvanlar çocuk gibi çok nazdar, nazik ve insanlara arkadaş gibi olduklarından, çok şefkat ve merhamete muhtaçtırlar. Okşandığı vakit, hoşlarına giden iltifatları gördükleri zaman, o nimete bir hamd olarak, köpeğin aksine sebepleri bırakıp, yalnız kendi Hâlık-ı Rahîminin rahmetini kendi âleminde ilân ile, gaflet uykusunda olan insanları ikaz ve “Yâ Rahîm” nidâsıyla, kimden medet gelir ve kimden rahmet beklenir, esbapperestlere hatırlatıyorlar.”¹⁵⁰

Görüldüğü gibi Üstadımız bir kedinin hırhırları ve mırmırları arasında bile Allah’ın Rahîm isminin zikrini duyuyor ve bizlere ders niteliğinde hikmetler çıkarıyor.

Müşfik ve merhametli Üstadımız kendisine zulmeden, hayatı ona zehir edenler için ise bakın neler düşünüyor:

“Benim ve Risale-i Nur’un mesleğinin esası ve otuz seneden beri bir düstur-u hayatım olan şefkat itibarıyla, bir masuma zarar gelmemek için, bana zulmeden canlılere, değil ilişmek, belki beddua ile de mukabele edemiyorum.

150 Bediüzzaman Said Nursî, Kaynaklı-İndeksli-Lügatlı Risale-i Nur Külliyyatı s. 143

Hatta en şiddetli bir garazla bana zulmeden bazı fâsık, belki dinsiz zalimlere hiddet ettiğim hâlde, değil maddî, belki beddua ile de mukabeleden beni o şefkat men ediyor. Çünkü o zalim gaddarın, ya peder ve validesi gibi ihtiyar biçarelere veya evladı gibi masumlara maddî zarar gelmemek için, o dört beş masumların hatırına binaen o zalim gaddara ilişmiyorum. Bazan da hakkımı helal ediyorum.”¹⁵¹

1997’de bir trafik kazasında rahmet-i Rahmân’a kavuşan Merhum Bayram Yüksel Ağabey Üstad’ın şefkatini şöyle dile getirir:

“Üstadımız kırları gezerken kitâb-ı kebir dediğimiz kâinatı mütalaa ederdi. Bizlere de arabada giderken ve gelirken ‘Keçeli, keçeli siz de şu kitab-ı kebir-i kâinatı okuyun’ derdi. Bütün mahlûklarla bir bağı vardı. Ağaçlara, taşlara ve hayvanlara çok acîb şefkat ederdi. Hattâ yollarda köpek görse bize; ‘Bunlar çok sadık hayvanlardır. Bunların koşmaları, ulumaları sadakatlarının iktizasıdır.’ derdi. Kırlarda gezerken kaplumbağa görürse onunla ciddi şekilde ilgilenir, ‘Maşaallah, bârekallah ne güzel yapılmış, şundaki sanatı sizlerden geri görmüyorum.’ diyerek hayretini ifade ederdi.

Bazen karıncaları görse veyahut bizler bir taşı kaldırdığımızda altından karınca çıksa, taşları gelip koydurur, ‘Hayvancıkların rahatını bozmayın.’ derdi. Kırlarda avcılarını gördüğünde, ‘Tavşanları ve keklikleri vurmayın.’, ‘Diğer

151 Bediüzzaman Said Nursî, Kaynaklı-İndeksli-Lügatlı Risale-i Nur Külliyyatı s. 1034

hayvanları incitmeyin.’ der ve nasihatte bulunurdu. Hatta pek çok kişiyi avcılıktan menetmişti.

Kırlarda çobanlara rast geldiğinde onları çağırır, konuşurdu. ‘Beş vakit namazınızı kıldığınız zaman, sizin her vakit saatiniz ibadet yerine geçer. Bu da beşeriyete hizmettir. Bundan hâsıl olan eti, yünü, sütü, yoğurdu her kim yerse yesin, size sadaka hükmüne geçer. Bu hayvancıkları incitmeyin.’ diye çobanlarla çok şefkatli konuşurdu.

Çam Dağı’nda iken bazen ağaç lazım olurdu. Bu ağaçları, Karaağaç köşkündeki menzilin tamiri için kullanırdık. Üstadımız rastgele ağaçları kesmemize mani olur, ‘Ağaçları kesmeyin, onlar da zikrediyor.’ derdi.

Muallimler kendisini ziyarete geldiklerinde onlarla çok fazla meşgul olurdu. ‘Şu zamanın dindar bir muallimine eski zamanın velileri nazarı ile bakıyorum, çünkü eski zamanda dinî terbiye ebeveynere verilmişti, bu zamanda o vazife muallimlere verilmiş. Masum çocuklar muallimlerine çok dikkat ederler, âdeta mıknaş gibi hocalarından ne görürse iyiyi de fenayı da çekerler. .. Eğer vaktim olsa, hergün dindar bir muallime on altın lira veririm. Çünkü dünyada benim çocuğum olmadığından, bütün dünyadaki çocuklara şefkat cihetiyle alâkadam.’ derdi.”¹⁵²

Molla Hamit Ekinci de Erek dağında Üstad Hazretleri ile geçirdiği bir yaz mevsiminde gördüğü merhamet tablolarını şöyle aktarıyor:

---

152 Necmettin Şahiner, Son Şahitler 3/31

Dağlarda bol miktarda yaban elmalarına rastlardık. Biz bu elmalardan koparıp yemek istediğimiz zaman, Üstad mani olurdu.

“Bizim hissemiz bağlarda ve bahçelerdedir. Bizim rız-kımızı Cenâb-ı Hak oralarda tayin etmiştir. Bu yabani meyveler, yabani hayvanların rızkıdır. Onların kısmetine dokunmamamız lazımdır.” derdi.

Yine bir gün cami odasının kapısını açık bırakmıştık. Arkadaşların küpte sakladıkları kavurması vardı. İçeri giren bir köpek, küpe kafasını sokup kavurmayı yemiş. Sonra da kafasını çıkaramayınca küpü kırıp kaçmıştı.

Arkadaşların canı çok sıkılmıştı. Bir yolunu bularak kö-peği yakalayacaklar, sopadan geçireceklerdi. Üstad hadi-seyi öğrendi ve onları bu düşüncelerinden vazgeçirmek istedi. Molla Resul: “Üstadım, biraz kavurmamız vardı. Biz onu yemeye kıyamıyorduk. Bu köpek gelmiş, hem kavur-mayı yemiş, hem de küpü kırmış. Bize çok zarar verdi. Ona nasıl ceza vermeyelim.” dedi.

Üstad: “Molla Resul senden soruyorum. Vicdanen söy-le. Sen aç kalsan, paran da olmasa, bir şey almaya da gü-cün yetmese, açık bir yerde bir et bulsan; yer misin, yemez misin? Oysa aklın var, düşünüyorsun ki bu etin sahibi var. Ne yaparsın?”

Molla Resul biraz düşündükten sonra, “Evet, yerim.” dedi.

Üstad tekrar dedi ki, “Bu hayvandır. Aklı yok, hara-mı, helali bilmez. Hayrı ve şerri tanımaz. Sahibinin ken-

disini döveceğini bilmez. Elbette açık kapıdan girmiş ve kavurmalarınızı yemiştir. Bundan dolayı cezayı, hak etmiş midir? Sizden soruyorum. Elinizi vicdanınıza koyarak cevap verin?”

Sonunda Molla Resul ve arkadaşları, köpeğin suçsuz olduğuna karar verdiler.

Daha sonra Üstad onlara şöyle dedi: “Madem hayvan masumdur, o hâlde bu hayvanın gıybetini yapmayın ve helal edin.”

Molla Resul Üstad ile tekellüfsüz konuşurdu. Gülerek şöyle dedi:

“Üstadım, içimizden gelmiyor ki helal edelim. Fakat, siz helallemeye bizi ikna ettiniz.”

Molla Hamid anlatmaya devam ediyor:

“Üstad bir gün bize, “Ben tesbihat ve dua ile meşgul olacağım. Siz gidin biraz dolaşın.” demişti.

Bu gezinti sırasında bir taşın üstünde bir kertenkeleyi vurup öldürmüştüm. Dönüşte Üstad ne yaptığımızı, nerele gittiğimizi sordu. Ben de gezdiğimiz yerleri anlattım. Bir kertenkeleyi öldürdüğümü söyleyince, çok üzüldü ve bana dönerek:

“Evini harap etmişsin.” dedi.

Ben de, “Bizde 7 kertenkele öldürenin bir hac sevabı kazanacağını söylerler.” dedim.

Bu defa Üstad, “Otur da ‘Kim haklı kim haksız?’ bir konuşalım.” dedi. Sonra da bana sormaya başladı:

Kertenkele sana saldırdı mı?”

“Hayır!”

“Elinden bir şeyini aldı mı?”

“Hayır!”

“Peki, o hayvanın rızkını sen mi veriyorsun?”

“Hayır!”

“Hayvan senin mülkünde mi, arazinde mi geziyordu?”

“Hayır!”

“O hayvanı sen mi yarattın?”

“Hayır!”

“Bu hayvanların niçin yaratıldığını biliyor musun?”

“Hayır!”

“Bu hayvanı yaratan Allah, senin öldürmen için mi yarattı? Sana kim ‘öldür’ dedi. Bu hayvanların yaratılışında binlerce fayda ve hikmet var. Onu öldürmekle hata etmişsin.” dedi ve beni bir hayli hırpaladı.

Üstadımız o kadar merhametli idi ki bir karıncayı bile incitmek istemezdi. Molla Hamid’in yaşadıkları bunun canlı bir misali idi:

Erek Dağı’nda havalar iyice soğuyuncaya kadar kalmıştık. Artık neredeyse kar yağmaya başlayacaktı. Kaldığımız yer bayırdı. Buraya bir kulübe yapmamızı istedi. Biz de hemen çalışmaya koyulduk. Başladık kazmaya.

Kazı yaparken bir karınca yuvası çıktı. Üstad karınca yuvasını gördü. Kazıyı durdurmamızı istedi. Sebebini sorduk:

“Bir ev yıkıp bir ev yapmak olur mu? Bu hayvanların yuvasını dağıtmayın. Başka bir yeri kazın.” dedi.

Biz başka bir yeri kazmaya başladık. Oradan da karınca yuvası çıktı. Bana yardım eden bir arkadaş vardı. O, “Böyle olur mu hiç?” diye bana sordu. “Üstad gelir gelmez, karıncaların üzerine toprak atalım. Yok eğer böyle giderse bu kulübeyi yapamayız.” dedi.

Sonunda oraya bir kulübecik yaptık.

Üstad karınca yuvalarının yanına gelince, ekmek, bulgur ve şeker koyardı. Kendisine şekeri niçin koyduğumuzu sorduğumuzda şöyle demişti:

“Bu da onların çayı olsun.”

Üstad’ın merhametine bir iki örnek de Tahsin Aydın veriyor:

“... Üstad’ın evi tahtaydı. Bazen evindeki bir deliğin ağzına fare gelirdi. “Bak, yemek istiyor.” diye ne yiyorsa, ondan bir parça da farenin deliğinin yanına kordu, fare onları yedi. Ne yerse fareye de ikram ederdi. ‘Bu hayvan bana ders veriyor.’ derdi.”¹⁵³

“... Fareler için, komşu dükkânın çatısındaki kuşlar ve kediler için, ulaşabilecekleri yerlere ekmek parçaları koyardı. Fareler de kediler de ondan rızıklanırdı.”¹⁵⁴

“İki kedisi vardı. Yemek vakti gelince bunlara yemek verirdi, kendisi daha sonra yedi.”¹⁵⁵

153 Necmettin Şahiner, Son Şahitler 2/149

154 Necmettin Şahiner, Son Şahitler 3/141

155 Necmettin Şahiner, Son Şahitler 3/126

Bediüzzaman'ı sürgün yeri olarak tespit edilen Barla'ya götürülen jandarma erinin ifadeleri ise şöyledir: "Eğirdir pazarından bir gün sonra sabahleyin, beni belediyeden çağırdılar. Gittim orada kaymakam, jandarma kumandanı, belediye encümeni azaları bir de 40 yaşlarında, başında sarığı, sırtında cübbesi olan, bakışları heybetli bir zat vardı. Jandarma kumandanı bana hitaben: "Bak oğlum bu Hocaefendi'yi alıp Barla'ya götüreceksin. Bu zat meşhur Bediüzzaman Said Nursi Efendi'dir. Vazifen çok mühimdir. Oraya karakola teslim edince, evrakları imzalatır, durumu da buraya bildirirsin." dedi. "Baş üstüne!" diye vazifeyi aldım. Ve oradan Hocaefendi ile çıktım. Yolda "Hocam sen benim büyüğümün, kusura bakma ne yapalım, vazifedir." dedim. İskeleye geldik. Orada bir kayıkçıyla anlaştık. Elli kuruşa götürmeyi kabul etti. Kayık parasını Bediüzzaman çıkardı, verdi. Sonra 10 kuruş vererek, bir kilo çekirdeksiz kuru üzüm aldırdı. Kayığa binerken eşya olarak elinde bir sepeti, sepetin içinde çay demliği ve birkaç bardak, bir tane seccade, diğer elinde uzun bir sopa ile buzları kırarak, yelkenli kayığa yol açıyordu. Hocaefendi yolda bize birer parça kuru üzüm ve pestil ikram etti. Dikkatle hâline bakıyordum, son derece sakin ve mutedil idi. Etraftaki dağları ve gölü seyrediyordu. Parmakları ince ve uzun idi. Sanki içinde elektrik yanıyor gibi pırl pırl parlıyordu. Taşlı bir gümüş yüzüğü, sırtında kıymetli kumaştan elbisesi vardı."

"Günler kısa olduğu için hemen ikinci namazının vakti girmişti. Kayıkta namaz kılmak istedi. Kayığın yönünü

kıbleye çevirdik. "Allahu ekber" diye bir seda duydum. Ömrümde bu şekilde heybetli ve haşmetli bir tekbir alışığı ilk defa ondan işittim. Öyle bir tekbir ile namaza durdu ki hepimiz ürperdik. Hâli, hiçbir hocanın hâline benzemiyordu. Biz kayığı kıbleden ayırmamağa çalışıyorduk. Namazı bitirip selam verdi. Bize dönerek "Beli kardeşim, zahmet ettiniz." dedi.

Çok nazik ve efendi bir adamdı. İki saatlik yolculuktan sonra Barla iskelesine çıktık. İskelede korucu Burhan dolaşuyordu. Ona seslendim "Hey, oğlum buraya gel." Hemen geldi. Hocanın sepetini, pöstekisini elinden alıp, merkebe yükledi. Bu arada gemici Mehmet tüfeğini alarak korudaki keklükleri avlamak istedi. Fakat Bediüzzaman mani oldu. "Şimdi bahar yakındır. Bunların yavrulama mevsimidir, yazıktır. İsterseniz vazgeçin bu işten." diye ateş etmelerine mani oldu. Keklikler de havalandı. Başımızın üstünden bizi takibe başladılar.

Ben tüfeğimi sol omzuma astım. Hocaefendi'nin sol koluna girdim. Yavaş yavaş bayıra çıkarak bir saat kadar yürüdüktan sonra Barla'ya geldik. Sahilden kalkan keklükler, Barla'ya kadar üzerimizden ayrılmadılar. Üzerimizde dönüp durdular."¹⁵⁶

Bediüzzaman Hazretlerinin talebelerinden biri olan Dr. Sadullah Nutku'nun başından geçen bir olayı Merhum Ali Tayyar anlatıyor:

---

156 <http://www.forumankebut.net>

“Konya’da bazı tutuklamalar oluyordu. Dr. Sadullah Nutku Ağabey, Bekir Berk Ağabey ve birçok kimse sabah namazını Konya Kapı Camii’nde kılıp birlikte ders yapıyorlardı. Ben de her on beş günde bir bu derslere iştirak ederdim. Konya valisi, bir gün Dr. Sadullah Ağabeyi keyfi olarak evinden aldırıp karakolda insanlık dışı muamelelerle bayıltıncaya kadar dövmüştü. Su dökülüp ayıldığında, o şefkat ve merhamet sembolü ağabeyimiz, ‘Beddua edeceğimi mi bekliyordunuz, hayır’ diyerek, ellerini Yaratana açıp ‘Ya Rabbi! Bu kardeşlerimize hakikatleri öğret. Bunlar hakikatleri bilmiyorlar. Bunları affet.’ diyor, kendisini bayıltıncaya kadar dövenlerin ıslahı için dua ediyordu. Böylece Habib-i Zîşan Efendimizin, Taif’te maruz kaldığı hâdisе karşısında yaptığı duaya canlı bir misal oluyordu.¹⁵⁷

Her varlığa karşı sevgi dolu, “Sonbaharda bir yaprağın dalından kopup düştüğünü görsem, kolum kopmuş kadar acı duyarım.” diyen, bir çukura düşmüş karıncayı çıkarmak için yarım saat uğraştığını söyleyen, namaz esnasında İlahî huzurla tam konsantre olduğu esnada bile bir çocuğun ağlamasını işitse, içine bayılma gelecek derecede şefkat ve merhamet sahibi Fethullah Gülen Hocaefendi de bir hatırasını şöyle anlatır: “Benim çok kıymetli bir arkadaşım bir yılanın belini kırmıştı. İlahîyat mezunu bir vaizdi. Yaptığı bu yanlış davranışından dolayı bir ay konuşmadım onunla. ‘Yılanın yaşama hakkı var tabiatta. Sen ne hakla belini kırdın?’ dedim.”

---

157 Necmettin Şahiner, Son Şahitler 4/202

13. asrın ilim ve irfan güneşi Hazreti Mevlânâ da tıpkı diğer Hak dostları gibi, Allah Teâlânın yarattığı bütün mahlûkâta karşı merhamet gösterirdi. Bir gün Nefisüddîn Sivâsî'ye para verip ekmeğe aldırdı. Ekmeği eline alıp bir vi-raneye gitti. Nefisüddîn de gizlice onu takip etti. Sonunda, Mevlânâ'nın o ekmeği yeni yavrulmuş bir köpeğe kendi elleriyle yedirdiğini gördü. Mevlânâ dönüşünde, Nefisüddîn'in kendisini takip ettiğini anlayıp; "Bu hayvan yedi gündür aç olduğu hâlde yavrularına şefkatle bakmış ve hiç yanlarından ayrılmamıştır. Resûlullah Efendimiz bir hadis-i şeriflerinde; "Merhametlilerin en büyüğü olan Allahü te-âlâ, kullarından merhametli olanlara merhamet eder. Ey ümmet ve ashabım! Siz de O'nun yarattıklarına merhamet ediniz ki, size de sema ehli merhamet etsin" buyurdu. Nefisüddîn bu sözler üzerine ağlayarak Mevlânâ'nın ellerini öptü ve "Hayvanlara bile bu kadar merhametli olan siz, tabiatıyla ahabb ve dostlarınıza da merhamet edersiniz." dedi. Bunun üzerine Mevlânâ; "Evliyâullahın merhameti pek çoktur; bütün mahlûkâta ve ahabblarına da şüphesiz merhamet eder."¹⁵⁸ buyurdu.

---

158 <http://www.sufism.20m.com>

HİÇ KİMSE ALLAH'TAN DAHA FAZLA MERHAMETLİ OLAMAZ

İnsanoğlu hareket alanı sınırlı olan bir canlı. Onun mutali olduğu şeyler Allah'ın ilmi yanında hiçbir şey. Peygamberler ve bazı büyük veliler gibi vahye ve ilhama açık insanların dışındaki bütün insanlar bilgi kaynaklarının izafi ve sınırlı olmasından ötürü hadiseleri yorumlamada, olayların neden-sonuç ilişkisini kurmada zorlanır ve akibetin ne şekilde tecelliği edeceğini çoğu zaman kestiremezler.

Öncelikle şunu kabul etmeli ki varlık âleminde olan her şey ya bizzat güzeldir veya neticeleri itibarıyla güzelliklere açıktır. Merhum İbrahim Hakkı ne güzel söyler:

*Dime şu niçün şöyle,
Yerindedir ol öyle,
Bak sonuna sabreyle,
Mevlâ görelim neyler.
Neylerse güzel eyler.*

*Hep rumuz ve işarettir,
Hep gâmız ve bişârettir,
Hep ayn-ı inâyettir,
Mevlâ görelim neyler.
Neyleyse güzel eyler.*

*Vallah güzel etmiş,
Billah güzel etmiş,
Tallah güzel etmiş,
Allah görelim n'etmiş.
N'etmişse güzel etmiş.*

Şiir diliyle çok güzel bir şekilde ifade edildiği gibi hakikatini ancak Alîm olan Rabbimizin bilebileceği zahiren çirkin görünen şeylerin arkasındaki güzellikleri duyup görebilmek için öncelikle tabiata tefekkür gözlüğü ile bakmamız ve gözlerimizdeki ülfet perdelerini çıkarmamız gerekmektedir. Her işini, ölçü, plân, program, ahenk, sistem, düzen, hassasiyet, incelik, gaye ve hikmet gözeterek icra eden Zât-ı Vâcibü'l- Vücûd'un, kendisi abesiyetten ve çirkinlikten münezzehtir olduğu için, abes ve çirkin bir şey yaratması da söz konusu olamaz.

Evet, Mevlâ'nın yaptığı her şey güzeldir. Onun hikmetine ve kaderine râim olanlar hem dünyada hem de ahirette gönül dünyaları itminana ermiş bir şekilde yaşarlar. Kitabımızın başından beri pek çok örneğini verdiğimiz ilahî

rahmet, merhamet, şefkat ve re'fet misallerinden sonra insanın dar aklıyla, sınırlı imkânlarıyla bazı olayları, bazı icratları ilâhi rahmete ters görmesi onun aklının sınırlılığından ve hadiselerin arka planına muttali olamamasından kaynaklanmaktadır.

Mesela cephede halis bir niyetle Allah için düşmanla çarpışıp hayatını kaybeden bir asker zahiren ölse de hakikatte diridir ve yepyeni bir hayata merhaba demiştir. Merhamet hislerinin galeyana geldiği bu tablo karşısında arkada kalan insanlar ağlarken ölüm şarabını içmiş bu nefer, şehadet mertebesini elde etmiş olarak kendisi için gözyaşı dökenlere belki de tebessüm ediyordur. Şüphe yok ki bizler Allah'ın rahmetinden daha fazla rahmete sahip değiliz. Bizdeki rahmet, merhamet ve şefkat duyguları Allah'ın içimize attığı çekirdek duygulardır. O'nun bize verdiği cüzî duygularla sonsuz rahmeti sorgulamak bir nevi nankörlüktür ve hiç kimsenin böyle bir nankörlüğü işleme cüretine kalkışmaması gerekir.

Bu konuda Bediüzzaman Hazretlerinin ve F. Gülen Hocamızın düşüncelerine kulak verelim bir de isterseniz. Önce Üstad Hazretlerinden başlayalım:

“Allah'ın rahmetinden fazla rahmet edilmez. Allah'ın gazabından fazla gazap edilmez.

Öyle ise işi bırak o Âdil-i Rahîme. Fazla şefkat elemdir; fazla gazap zemîme (zemmedilecek nitelikte olan kötü davranış, kötü hâl)”¹⁵⁹,

159 Bediüzzaman Said Nursî, Kaynaklı-İndeksli-Lügatlı Risale-i Nur Külliyyatı s. 331

“İnsandaki şefkat, ilahî merhametin bir cilvesi olduğundan, elbette rahmetin derecesini aşmamalı ve rahmeten li'l-âlemîn olan Efendimizin (sallallahu aleyhi ve sellem) şefkat mertebesinden aşırı olmamalıdır. Eğer aşsa ve taşsa, o şefkat, elbette merhamet ve şefkat değildir; belki dalâlete ve ilhada sirayet eden bir ruhî hastalık ve çarpıklıktır.

Meselâ, kâfir ve münafıkların Cehennem’de yanmalarını ve azap ve cihad gibi hadiseleri kendi şefkatine sığdırmamak ve teville sapmak, Kur’ân’ın ve semavî dinlerin büyük bir kısmını inkâr ve yalanlama olduğu gibi, büyük bir zulüm ve ileri derecede bir merhametsizliktir.

Çünkü masum hayvanları parçalayan canavarları hi-maye edip şefkat etmek, o biçare hayvanlara şiddetli bir gadr ve vahşi bir vicdansızlıktır. Ayrıca binlerce Müslümanın ebedî hayatını mahveden ve yüzlerce mümini kötü akıbete düşüren, müthiş günahlara sevk eden adamlara şefkatkârâne taraftar olmak ve merhametkârâne cezadan kurtulmalarına dua etmek, elbette o mazlum ehl-i imana dehşetli bir merhametsizlik ve şenî bir gadirdir.

Risale-i Nur’da katiyetle ispat edilmiş ki, küfür ve dalâlet, kâinata büyük bir tahkir ve mevcudata büyük bir zulümdür ve rahmetin kalkması ve âfetlerin inmesine vesiledir. Hatta, deniz dibinde balıklar, cânilerden şikâyet edip, “İstirahatimizin kaçmasına sebep oldular.” derler.

O hâlde kâfirin azap çekmesine acıyıp şefkat eden adam, şefkate layık hadsiz masumlara acımıyor ve şefkat

etmeyip hadsiz merhametsizlik ediyor demektir. Yalnız şu da var ki, müstehaklara bela ve musibetler geldiği zaman masumlar da yanarlar; onlara acımamak olmuyor. Fakat, cânilerin cezalarından zarar gören mazlumların hakkında gizli bir merhamet var.

Bir zaman, Birinci Dünya Savaşı'nda, düşmanların Müslümanlara ve bilhassa çoluk ve çocuklara ettikleri zulümlerden pek çok müteallim oluyordum. Fıtratımda şefkat ve rikkat ziyade olduğundan, tahammülüm haricinde azap çekerdim.

Birden kalbime geldi ki, o maktul masumlar şehîd olup veli olurlar; fâni hayatları, bâki bir hayata dönüştürülür. Ve zâyî olan malları sadaka hükmünde olup bâki bir malla mübadele olur. Hatta o mazlumlar kâfir de olsa, ahirette kendilerine göre o dünyevî musibetlerden çektikleri belalara mukabil ilahî rahmetin hazinesinden öyle mükâfatları var ki, eğer gayb perdesi açılrsa, o mazlumlar haklarında büyük bir rahmetin tezahür ettiğini görüp, “Ya Rabbi, şükür elhamdülillâh” diyeceklerini bildim ve kesin bir şekilde kanaat getirdim. Ve aşırı şefkatten gelen şiddetli teessür ve elemenden kurtuldum.”¹⁶⁰

Hocaefendi ise bu hakikati şöyle dile getirir:

“...Merhamet duygusunun, ölçüsüz kullanılması ve sui-istimâl edilmesi vardır ki, o da, merhametsizlik kadar, belki daha fazla sevimsiz ve zararlıdır.”

---

160 Bediüzzaman Said Nursî, Kaynaklı-İndeksli-Lügatlı Risale-i Nur Külliyyatı s. 1599

Yerinde kullanılan merhamet, bir âb-ı hayat, bir iksir ise, onun suiistimâl edilmesi de bir zehir, bir zakkumdur. Ve asıl olan da, işte bu terkibi kavramaktır. Oksijen ve hidrojen, belli nispetleriyle terkibe girince, en hayatî bir unsuru meydana getirirler. Nispet bozulduğu ve ayrı ayrı kaldıkları anda ise yanıcı ve yakıcı hüviyetlerine dönerler. Bunun gibi merhametin de hem dozu, hem de kime karşı yapılacağı çok mühimdir. “Canavara karşı merhamet göstermek iştahını açar, sonra döner dişinin kirasını ister.” Azgına merhamet, onu iyice saldırgan yapar ve başkalarına tecavüze teşvik eder. Yılan gibi zehirlemekten lezzet alana merhamet edilmez. Ona merhamet, dünyanın idaresini kobralara bırakmak demektir...

Eli kanlı, yüzü kanlı; gönlü kanlı, gözü kanlı; hâsılı, hem deli hem de kanlıya merhamet, bütün mağdurlara, bütün mazlumlara karşı en korkunç bir merhametsizliktir. Böyle bir tutum ise, kurda acıyıp da, kuzuların hukukunu kâle almama gibi bir şeye benzer ki; kurtları güldürse bile, bütün âsumânı âh u efgâna getirir.”¹⁶¹

---

161 Fethullah Gülen, “Merhamet”, Sızıntı, sayı 22

ŞEFKAT UFUKLU NUR YOLU

Bilindiği gibi 1878'de Bitlis'in Hizan ilçesinin Nurs köyünde Said isminde bir çocuk doğdu. Onun doğumundan önce Allah dostları doğuda bir nur zuhur etmesinin yakın olacağı müjdesini vermekte idiler. Said'in doğumu bir anlamda şarktan beklenen nurun parlamasıydı. Sıra dışı zekâsı, cesareti ve yiğitliğiyle çocukluk yıllarından itibaren hep farklı olan Said, akan hayat nehri içinde yaşadığı olağanüstü tecrübeler ve olağanüstü zekâsıyla 'Bediüzzaman' yani 'zamanın harikası, diğer insanlardan çok farklı meziyetleri olan' anlamında haklı bir lâkaba liyakat kesbetmişti.

Bediüzzaman gerek kısa süren tahsil hayatında, gerekse milli mücadele içinde aktif olarak gösterdiği performansta hep farklı idi. Civa gibi yerinde duramayan, sürekli etrafa müsbet hareket telkin eden aksiyoner bir ruhu vardı. Ne Rus kumandanından, ne de Anadoludaki firavun ve nem-

rutların ölüm tehditlerinden korkardı. Tek başına idi, ama sanki bir milleti arkasında sürüklüyordu. Şaşmamak elde değildi Bediüzzaman tek bir insan iken neden bu kadar sıkı takip ediliyor, arkasında koca bir ordu varmış gibi muamele görüyordu. Zahiren yalnızdı, fakat kalbi sürekli Allah'la beraberdi ve bu İslâm kahramanı milletin gönlünde ebediyen silinemeyecek derin izler bırakmış, milletin sevgisini kazanmıştı.

Bediüzzaman sıradan bir insan değildi. Tarihteki büyüklerin altın halkasından geliyordu. Ondan önce İmam-ı Rabbaniler, Şah-ı Nakşibendiler, Mevlânalar gelip geçmişti ama onun gelişi diğerlerinden farklı idi. Zira o kışta gelmişti. Kışta gelenin donanımı da hepsinden daha farklı olmalıydı. Bu kıvamda olan bir insanın da yalnız yaşayıp yalnız ölmesi beklenemezdi. Haksızlıklara, yanlışlara gözünü kapayıp şahsî füyuzat peşinde koşamazdı. Himmeti milleti olan bu aziz insan ruhundaki hizmet aşkını kaleme döktü, güvercinlerin kanadında ruhunun ilhamlarını gönderdi muhtaç yuvalara. İmam-ı Rabbanî, Hasen-i Şazeli ve niceleri nasıl Allah'a giden yollar inşa etmişler ve insanları Hakka ulaştırmada rehberlik etmişlerse o da kendi bulunduğu çağa ve şartlara göre bir hizmet metodu ve Hakk'a giden bir yol açmıştı Allah'ın tevfiğ ve inayetiyle. Onun yolu dolambaçlı değildi. Bir Burak gibi hedefe ulaştırıcı pratik ve bereketli bir yoldu. Bu yolun adı Risale-i Nur caddesi idi. O bu yolda giderken yolda kalanlardan olmamak için edinilmesi gereken azıkları da haber vermişti. Bu azıklar acz, fakr, tefekkür

ve şefkat idi. Risale-i Nur dairesinde olduğunu iddia edenler sık sık bu çeşmelerden beslenmeli ve onlardan aldıkları güç ve kuvvetle yollarına devam edip kâinata bir kardeşlik beşiği gibi bakabilmeliydiler.

Evet, Üstad'ın yolunda acz, fakr, tefekkür ve şefkat belirleyici kavramlardı. Biz diğer üçünün detayına girmeden konumuz olan şefkat prensibi üzerinde durmak istiyoruz. İnandığı Rabbi Rahmân ve Rahim olan, ittiba ettiği Peygamber âlemlere rahmet olarak gönderilen bir büyük âlim ve mütefekkirin şefkatten hissesiz olması düşünülemezdi. O, şefkate bütün hayatı boyunca yürekte inandı, hayata taşıdı. Kendi çorbasındaki taneleri ayırıp, karıncalara yediren, kendisine zulmedenler için beddua etmek niyetiyle ellerini kaldırdığında mezkur şahısların ailesi gözünün önünde canlanıp ellerini indiren bir şefkat âbidesiydi. Onun yolunun mayası ve meşrebi şefkatti ve o bu şefkatiyle Hz. İbrahim'in hususi meşrebini temsil ediyordu. Şefkat aşktan da öte Rahim ismine götüren geniş bir cadde idi. Seksen küsur yıllık ömrü içinde nice zulümler, nice haksızlıklara şahit olmuştu. Dünyanın başına bela iki cihan harbine tanıklık etmişti. Milyonlarca insanın, masum yavruların bir hiç uğruna hayatlarını kaybettiklerini acı acı seyretmişti. Bundan dolayı insanlığı merhamete, diyaloga, şefkate ve kardeşliğe çağırmanın elzem olduğunu düşünüyordu. Bunu hem kendi yaşadığı dönem için hem de istikbalin nesilleri için tek çare olarak görüyordu. Onun için etrafında hâlenen nur dairesinin mektuplarını 'Rahmet-i âlem, cilve-i

rahmet-i âlem, misal-i rahmet-i âlem, şule-i rahmet-i âlem, ziya-i rahmet-i âlem, derdlilere rahmet-i âlem, muhtaçlara rahmet-i âlem, ehl-i Kur'ân'a rahmet-i âlem, seyf-i rahmet-i âlem, eczane-i rahmet-i âlem, âyine-i rahmet-i âlem, bizlere rahmet-i âlem' gibi tariflerle tanımlamıştı.

Üstad'ın şefkatli ders halkasında ders gören talihli çıkarlar kendi yavrularına gösterdikleri şefkatin dar dairesinde bütün yavruların da şefkate muhtaç olduklarını düşünüp evrensel şefkate sıçrarlar. Böylelikle Allah'ın Rahmân ve Rahim isimlerine aynalık ederler. Rahmeti Sonsuz Yaratıcımız merhametinden kimseyi cüda kılmayıp herkese rahmet elini uzattığı gibi; Nur sofrasından beslenmiş münevverler de içinde taşıdıkları şefkati çevrelerine yansıtır, herkese merhamet ederler. Yavrulara, mazlumlara, gariplere, miskinlere ve hatta Allah'ı bilmeyenlere bile şefkatle yaklaşırlar. Onlara acır ve bir an önce buldukları karanlıklardan kurtulup nurla tanışmaları için duacı olurlar. Tıpkı Üstadları gibi insanların yanıp tutuşan imanları karşısında gözlerinde ne Cennet sevdası ne de Cehennem korkusu olur. Rahîm isminin şefkat burcunda dolaşırken yerde merhamet dağıtarak göklerin merhametine mazhar olma vesilelerini ararlar.

Evet, şefkat mesleğinin bakış açısına göre Hazret-i Yakub'a oğlu Yusuf (aleyhimesseleâm) için kanlı yaşlar döktüren hissiyat, muhabbet ve aşk değil, şefkattir. Çünkü, şefkat, aşk ve muhabbetten çok keskin, parlak, ulvî ve nezihtir ve peygamberlik makamına daha lâyıktır. Kur'ân-ı Hakîm'in parlak

bir surette gösterdiği ve Rahîm ismine ulaştıran Hz. Yakub'un hissiyatı, yüksek bir şefkat mertebesidir. İsm-i Vedûd'a götüren aşk, Züleyhâ'nın Yusuf'a (aleyhisselâm) karşı olan muhabbeti iken bir peygamber şefkati şeklinde tecelli eden Hz. Yakub'un Yusuf'a (aleyhimeselâm) duyduğu hissiyat ise Züleyhâ'nın hissiyatından çok çok yüksek mertebededir.

Şefkat bütün tezahürleriyle lâtif ve nezihtir. Kuşatıcıdır, onda egoizm ve kendini düşünme yoktur. Şefkat yolu rahmet yoludur. O objektiftir. hem hâlistir, mukabele istemez, sâfi ve karşılıksızdır. Hatta en âdi mertebede olan hayvanların yavrularına karşı fedakârâne, beklentisiz şefkatleri buna delildir.

Rahmet-i İlâhiyenin en lâtif, en güzel, en hoş, en şirin cilvelerinden olan şefkat, Cenâb-ı Hakk'a çabuk vusule vesile olur. Nasıl mecazî ve dünyevî aşk, pek çok sıkıntıdan sonra hakikî aşka dönüşür, Cenâb-ı Hakk'ı bulur. Öyle de, şefkat, müşkülâtsiz, daha kısa, daha safi bir tarzda, kalbi Cenâb-ı Hakk'a bağlar.¹⁶²

---

162 bkz. Bediüzzaman Said Nursî, Kaynaklı-İndeksli-Lügatlı Risale-i Nur Külliyyatı s. 358-359

İMDADA YETİŞ ENGİN ŞEFKATİNLE

*“Müminlere imdada yetiş merhametinle,
Mülhidlere lakin daha çok merhamet eyle.”*

M. Akif Ersoy

Cenâb-ı Hakk'ın nazarında çok önemli bir yer işgal eden tebliğ vazifesini yapanlar öncelikle sinelerini şefkat ve merhametle donatmalıdırlar. Çünkü kaba kuvvet kullanılarak hakkı kabul ettirme gibi bir düşünce çıkmaz bir sokaktır ve bu yoldan hiçbir netice elde edilemez. Dinin güzelliklerine çağrı yapan insanlar şefkat ve merhamet dolu yürekleri ile, kalb ve gönülleri eritip muhataplarının gönlünü Allah ve Resûlü'nü kabule hazır hâle getirmelidirler.

Tebliğ insanı, muhatabını ikna ederek inandırır, şefkatiyle kucaklar ve faziletleriyle kendine cezbeder. Korkutulan kitleler, meseleleri despot bir hava içinde sergileyenlerin

şahsında, onların tebliğ etmek istedikleri hakikatlerden de ürkerler. Tebliğ edilen hakikatler, ne kadar sıcak ne kadar can alıcı da olsa, anlatanlardaki soğukluk ve kasvet dinleyenler üzerinde olumsuz bir tesir icra eder ve böyle bir davranış fayda değil, sadece zarar getirir. Hiç kimsenin insanları kendi hatalarından dolayı dinin yüksek hakikatlerinden soğutmaya ve ürkütmeye de hakkı yoktur.

Her şeyde olduğu gibi şefkate en büyük rehberimiz Efendimizdir. O, büyük davasını şefkat gibi önemli bir esas üzerine oturtmuş ve tebliğini hep şefkatin ılık atmosferi içinde yapmıştır. “Benimle sizin arasında olan ilişki bir babanın evlatlarıyla arasındaki ilişki gibidir.”¹⁶³ diyen sıcak ve candan bir peygamberin varisleri olarak bizler insanlara bir baba şefkatinde, bir anne sıcaklığında yaklaşabilmeliyiz.

Şefkatin var olmadığı bir yerde, sevgi ve hürmetten de söz etmek mümkün değildir. Şefkat en paslı kilitleri açar, en aşılmaz tepeleri aşmaya vesile olur. Şefkatin sıcaklığında erimeyen buz, başka hiçbir şeyle erimez. O hâlde, bir sevgi hâlesi oluşturmak istiyor ve insanların bizim rahmet iklimimize gelmelerini diliyorsak şefkatle eğilip, gönüllerini kazanmamız gerekmektedir.

İnsanların hata ve kusurlarını affetmeden ve onlara şefkatle rehberlik yapmadan problemlerimizi tam olarak çözemeyiz. Eğer bizler, günümüz insanının kalbine şef-

---

163 Ebû Dâvûd, Taharet, 4; Nesâî, Taharet, 35

katle eğilebilirsek onlara uzattığımız şefkat eli vesilesiyle, aradıkları çıkış yolunu gösterebiliriz. Şefkatle yaklaştığımız bir insan, söylediklerimizi o anda kabullenmese bile, hem bize hem de anlattığımız hakikatlere sıcak yaklaşacaktır. Bu şefkatli yaklaşım muhakkak bir gün meyvesini verecektir. Hiç beklemediğimiz insanların beklenmedik bir zamanda hidayete ulaşmaları, defalarca tecrübe ettiğimiz bir gerçektir. Şefkatle yaklaşılan insanlar bu vesileyle bütün bir ömür boyu bize karşı şükran hisleriyle dolup taşacak ve yaptığı bütün salih amellerin bir misli de bizim hasene defterimize kaydolacaktır inşallah.

Evet, sonsuz hayatı netice verecek bir iman çekirdeğini kalbinde taşımayan insanların, içinde buldukları karanlıklardan çıkarılması öfkeyi değil, şefkati, merhameti ve sabrı gerektirir. Yunus'un felsefesiyle "Dövene elsiz, sövene dilsiz, kırana gönülsüz" bir şekilde imana ait güzellikleri anlatmak şiarımız olmalı. İnsanları hakka çağıran gönül eri, sevgi ve muhabbet fedâisi olarak yaşmalıdır. Efendimiz insanlara bir kere "Lâ ilâhe illallah" dedirtebilmek için nelere katlanmadı ki! Uhud'da kendisini hınçla linç etmek isteyenlere, mübarek dişini kıranlara bile beddua etmemiş "Allah'ım! Kavmimi doğru yola ilet, çünkü onlar hakikati bilmiyorlar."¹⁶⁴ demişti. O kendisine zulmeden insanların hep hidayetlerini istemiş ve düşmanlarının bile Cennet'e gitmelerini arzu etmişti.

---

164 Buhârî, Enbiyâ 54; Müslim, Cihad 104-105

Hakk'a hizmet ettiğine inanan herkes temsil ettiği hakikatleri başkalarına ulaştırırken çok sabırlı, şefkatli ve müsamahalı olmalıdır. Şiddet ve nefretin kolaycılığına kaçmadan sabır, şefkat ve merhamet dairesinde hareket edilerek zor ama kalıcı olana talip olunmalıdır. Kur'ân-ı Kerim'de Hz. Musa'ya, Firavun karşısında bile yumuşak sözlü olması emredilir.¹⁶⁵ Efendimiz'e de, Uhud Savaşı'nın ardından inen âyette, "Allah'ın rahmeti sebebiyledir ki, Sen onlara yumuşak davrandın. Eğer kaba, katı yürekli olsaydın etrafından dağılır giderlerdi."¹⁶⁶ denilmiş ve insanları irşadın mevzu bahis olduğu pek çok yerde Kur'ân'ın üslûbu hep aynı olmuştur.

Müminlere ve gönülleri kazanılmaya müsait olanlara mülayim, müsamahalı ve mürüvvetkârâne davranmak, kâfire ve katı kalbli kişilere ise mantikî ve insanca yaklaşım idare etmeyi bilmek çok mühimdir. Her durumda dikkat edilecek yegâne husus, mutlaka herkese hak ve hakikati intikal ettirilebilecek bir menfez ve açık pencerenin bulundurulmasıdır. Düşüncesinden dolayı şahsen münasebet imkânı bulamadığımız Hakk'a kapalı insanlara kalben taraftar olmamanın yanında, her zaman diyalog kapılarını açık bırakmamız gerektiğini unutmamalıyız.

---

165 Tâhâ Sûresi 20/44

166 Âl-i İmrân Sûresi 3/159

SONSUZLUK VADEDEN İLAHÎ RAHMET

Hazreti Rahmân akıl verip binbir özellikle donattığı insanı boş yere yaratmadığını, kurduğu bu nizamın bir gün gelip değiştirileceğini ve yepyeni bir hayat sayfası açılacağını müjdeleme sadedinde şöyle seslenir akıl ve vicdan sahiplerine: “İşte bak, Allah’ın rahmetinin eserlerine! Ölmüş toprağa nasıl hayat veriyor! İşte bunları yapan kim ise, ölüleri de O diriltecektir. O, her şeye hakkıyla kadirdir.”¹⁶⁷

Evet, bizler toprağın bağına bir tohum gibi düştükten sonra tıpkı anne karnındaki cansız cesetlerin hayata mazhar olması misali bir gün gelecek, ölmek üzere bir kez daha dirileceğiz. Vicdanı bozulmamış hangi insana “Yok olmak mı istersin yoksa çileyle dolu olsa da sonsuz hayatı mı?” diye sorsanız her biri ruhundaki sesi dinleyerek sonsuzluğu

---

167 Rûm Sûresi 30/50

arzu ettiğini itiraf edecektir. Zira bunca nimete, rahmete ve lütfâ mazhar olduktan sonra bunları hiç yaşamamış gibi dirilmemek üzere yokluğa mahkûm olmak insana yapılabilecek en büyük kötülüktür. Bu, tıpkı bir kimseye bal kavanozunun dışındaki sızıntıyı yalamaya izin verip o kişi balın tadını aldıktan sonra kavanozu kimsenin ulaşamayacağı bir yere atmak gibi abes bir durumdur. Veya ikinci bir misalle izah edecek olursak; bir baba düşünün. Çocuklarının çikolata, sakız gibi isteklerine olumlu cevap versin ve onları hiç kırmayın. Böylesine ince ve hassas bir baba çocukları ölümcül bir hastalığa yakalandığında onlarla ilgilenmez, onları ölüme terk ederse ne büyük bir çelişki olur değil mi? Aynen öyle de en basit bir ihtiyaca son derece itinalı bir şekilde cevap verip umulmayan bir tarzda yardım eden, lisan-ı hâl ve kâl ile istenilen her şeye icabet eden nihayetsiz bir şefkat ve merhamet sahibi Rabbimizin, insanın en büyük isteği ve arzusu olan ebediyet ve sonsuzluğu yaratmayıp bunca yaptıklarını boşa çıkarması ve insanın en hayati isteğini duymazdan gelmesi düşünülemez.

Zira yeryüzündeki zayıf hayvanların ve yavruların rızık ve terbiyeleri hususunda görünen lütuf ve kolaylık bizlere gösteriyor ki, şu kâinatın Mâliki, nihayetsiz bir rahmetle her şeyi terbiye eder. Rububiyetinde bu derece rahîmâne davranan bir şefkat sahibi, mahlûkatın en eşrefi olan insanın sonsuzluk ve Cennet isteyen dualarını cevapsız bırakabilir mi? Hâşâ, yüz bin defa hâşâ. En cüz'î, en ehemmiyetsiz arzuları, sesleri ehemmiyetle işitip ifa eden, yerine getiren;

en ehemmiyetli, lüzumlu arzuları ehemmiyetsiz görüp işitmesin, anlamasın ve yapmasın demek Zat-ı Zülcelal'e karşı en büyük bir saygısızlıktır.

Evet, Rahmân ve Rahîm olan Sâni-i Hakîm'in rahmeti, rahmetlerin en büyüğü olan saadet-i ebediyenin geleceğini müjdeliyor. Zira rahmet, ancak saadet-i ebediye ile rahmet olur. Ve nimet, ancak o saadetle nimet olur.

En ehemmiyetsiz gibi görünen canlıların imdadına şefkati ile karşılık veren Cenâb-ı Hak'ın, o şefkate çok muhtaç bekâ arzusuyla yanıp tutuşan insanın arzusunu yerine getirmemesi mümkün müdür? İnsanı dünyada bu kadar nimetlerle perverde etsin de sonra insanı idam-ı ebedî ile yok etsin, kabirle insanın hayatını ve varlığını sona erdirmesin, ona ebedî bahçeler, Cennetler açmasın, ebedî nimetlerle serfiraz kılmasın mümkün müdür?

Bizler yeryüzünde cereyan eden bütün şefkat tablolarından yola çıkarak şu neticeye varıyoruz: Zerrelere küreye, hücrelerden en kompleks organizmalara kadar her tarafta şefkat ufuklarını açmış olan Allah (celle celâluhu) ahireti açacak, insanları yeniden diriltecek, bu dünyada çeşitli nimetleriyle perverde etmiş olduğu insanı, ahirette de o bitmek tükenmek bilmeyen nimetleriyle donatacaktır. Çünkü Cenâb-ı Hak umum kâinatta son derece geniş bir ihsan ve kerem sahibidir ve O, daima ikram ve ihsan etmek ister. Bunun yanında ikram ve ihsan edeceklerinin de varlıklarının devam etmesini arzu eder. Madem ki bu dünyada âciz, zayıf ve aynı zamanda fâni insanlara bu kadar ikram ve

ihşanda bulunuyor; öyle ise rahmet ve keremi bu ikramlarının devamını istilzam eder. Hâlbuki insan burada yediği bir üzüm tanesine mukabil bin tokat yiyor. Tadıyor, fakat doymuyor. Ağzında tat, kalbinde feryat ü figân meydana geliyor. Ona zevk veren şeyler, veda dahi etmeden ve hiç sormadan çekip gidiyorlar. Gençlik, güç, kuvvet ve daha nice zâil olan nimetler gibi... Öyleyse burada insana bu kadar ihşanda bulunan Cenâb-ı Hak ihşan ve nimetlerini kesivermekle, nimeti nikmete, lezzeti azaba ve muhabbeti düşmanlığa çevirmeyecektir. Aksi hâlde bunlar ebedî olmazsa, nimet nikmet olur. Lezzet azap olur. Ve sevgi düşmanlığa dönüşür. Öyleyse, bu nimet ve ihşanların devam edeceği bir ebedî âlem vardır ve mutlaka olacaktır.

RAHMET VE ŞEFKAT TÜTEN OCAKLAR

Vakıf, “Bir malı, menfaati ammeye ait olmak üzere herkesin faydalanması için Allah’ın mülkü hükmüne koyarak üstündeki mülkiyet hakkını kaldırma” demektir.

Temelinde Allah’ın rızası bulunan, iyilik düşüncesi ve insanlık sevgisini her yerde dalgalandırmayı hedef hâline getirmiş vakıflar, hayırsever atalarımızın saf ve duru vicdanlarından iyilik, güzellik ve şefkat tecellisi hâlinde doğmuş, serpilmiş ve bugüne kadar insanlığa birçok sahada önemli hizmetlerde bulunmuştur. Dedelerimiz alinteriyle kazandıkları tertemiz mallarını ve paralarını seve seve vakfederek rıza-yı ilahîyi kazanmayı, toplumda yardımlaşma, fazilet ve sevgi hislerinin gelişip yaygınlaşmasını gaye edinmişler ve yapılmasında fayda mülâhaza ettikleri her şeyi vakfın konusu yapmışlardır.

Bizim medeniyetimizde vakıf hizmetleri canlı cansız bütün varlığa hizmet götürme düşüncesi etrafında şekillenmiştir. Kalpleri sevgi ve şefkatle dolu insanımız kurduğu vakıflarla sadece insanlara hizmet götürmeyi düşünmemiş, bu noktada hayvanları bile ihmal etmemişlerdir. Kuşların barınması için yaptırılan ‘kuş evleri’ bol güneş alan rüzgârsız cephelerin yüksek yerlerine yerleştirilmiş ve onların rahat etmesi için her türlü detay dikkate alınmaya çalışılmıştır.

Müşahhas bir örnek olarak Sultan Ahmed Camii İmaretî’nde, sadece insanlar için değil, kuşlar için bile yerler yapılmıştı. İmaret vakfiyesinde, artmış ve yenmeyecek durumda olan yemeklerin kuşlar için yapılmış yerlere dökülmesi yazılıdır.¹⁶⁸

1874 senesinde İstanbul’u ziyaret eden İtalyan Seyyah Edmundo De Amicis şunları kaydetmiştir: “Sultanların veya şahısların hayratıyla beslenen sayılamayacak kadar çok güvercin sürüsü var. Türkler, kuşları himaye edip beslerler. Kuşlar da onların evlerinin etrafında, denizin üstünde ve mezarların arasında şenlik eder. İstanbul’un her yerinde, insanın etrafında uçuşan kuşlar vardır.”¹⁶⁹

Osmanlı topraklarına yaptığı seyahati yazıya döken Hans Lewenkaw ise: “Türkler, yalnızca yoksullara karşı iyiliksever olmakla yetinmezler; onlar caddeleri onarırlar, yolcuların istifade etmesi için çeşmeler yaparlar; Müslüman

168 Tahsin Öz, “Yurdumuzda Tesis (vakıf)”, Vakıflar Dergisi, 1973, 10/133

169 bkz. Ziyaeddin Hilal, “Yabancıların Gözüyle Osmanlı’da Vakıf Hizmetleri”, Sızıntı, sayı 338

olsun olmasın herkesin iyiliği için, hastahane, otel, hamam, köprü ve cami inşa ettirirler.”¹⁷⁰ tespitleriyle Osmanlı’daki vakıf anlayışının çerçevesini vermeye çalışır.

Hayvanlara hizmet götüren, fakirlerin cenaze masraflarını karşılayan, mahpusların borçlarını ödeyen, yolları onaran ve insan olmanın şuur ve hazzıyla hizmet etmeyi ahlâk hâline getiren bir mazinin torunları olarak bizler de bugün asrın ihtiyaçları ve beklentileri istikametinde insanımızla sınırlı kalmayan büyük hizmetlere imza atabiliriz. “Merhamet edin ki, merhamete mazhar olasınız! Yerde merhamet eden bir ele, gökler ötesi âlemlerden bin muştur gelir.” sırrını kavrayan atalarımız, her yerde binlerce merhamet ocağı tütürdüler. Bu, onlardaki derin merhamet anlayışının, bir karakter ve huy hâline gelmesinden başka bir şey değildi. Şanlı bir mazinin istikbale yürüyen evlatları olarak bizler de bugün insanî değerlerin ihyası için çalışan sivil toplum örgütlerine aktif veya gönül bağıyla bağlanmalı ve meşru olan her yolla dünyaya merhamet boyasını çalmaya çalışmalıyız.

---

170 bkz. aynı yer

ŞEFKAT KANUNUNA UYMAYAN CEZASINI ÖDER

Zaman zaman belgesellerde izlediğimiz bir aslan veya kaplanın yavru bir ceylanı avlaması ve afiyetle yemesi sahneleri hepimizin içini burkan zor sahnelerdir. Çoğu zaman ‘Neden?’ diye sorarız kendi kendimize. İzlediğimiz o anlar bizde garip hisler uyandırır. Evet, zahiren durum böyledir; fakat burada ince bir noktaya dikkat etmek gerekiyor. Allah o ceylan yavrusunu aslanın avlanması için helal kılmamıştır. Aksine bu tür etcil ve vahşi hayvanların rızkını doğal olarak ölen hayvanlar veya yaşlanmış, hasta hayvanlardan takdir etmiştir. Bu vahşi hayvanların kendilerine takdir edilen rızka değil de yavru ve masum bir hayvana saldırması ve onu parçalaması Allah’ın koyduğu şefkat ve rahmet kanununa aykırı bir davranıştır ve Cenâb-ı Hakk’ın koymuş olduğu ekolojik sistemin hükümlerine terstir. Dolayısıyla bu hayvanlar böyle davranarak Allah’ın koymuş olduğu

kurallara isyan etmekte kendi çaplarında haram işlemiş olmaktadır. Allah da bu vahşi hayvanların bu tür suç ve günahlarına karşılık onları bir avcının eliyle veya bir başka şekilde cezalandırır.

Bediüzzaman Hazretlerinden ilham alarak konuşacak olursak; masum insanlar ve hayvanlara gelen felâket ve musibetlerde, beşer idrakinin anlayamadığı bazı sebepler ve hikmetler vardır. Evet, ilâhi meşiet ve iradenin düsturlarını içine alan şeriat-ı fitriye hükümleri, insan aklının vücuduna tâbi değildir ki, akli olmayan bir şeye tatbik edilmesin. Yani Cenâb-ı Hakk'ın icraati sadece akıl sahibi olan insanda geçerli olacak diye bir şart öne sürülemez. Aksine o kanunların hikmetleri kalb, his ve istidada bakar. Bunlardan husule gelen fiillere, o şeriatın hükümleri tatbikle tecziye edilir. Meselâ, bir çocuk, eline aldığı bir kuş veya bir sineği öldürse şeriat-ı fitriyenin hükümlerinden olan şefkat hissine muhalefet etmiş olur. İşte bu muhalefetten dolayı düşüp başı kırılırsa müstahak olur. Çünkü bu musibet o muhalefete cezadır. Veya dişi bir kaplan, öz evlatlarına olan şiddet-i şefkat ve himayeyi nazara almayarak, zavallı ceylanın yavrucuğunu parçalayarak yavrularına rızık yapar. Sonra, bir avcı tarafından öldürülür. İşte, şefkat hissi ve himayeye muhalefet ettiğinden, ceylana yaptığı aynı musibete maruz kalır.¹⁷¹

Evet, etçil hayvanların helal rızıkları, vefat etmiş hayvanların etleridir. Hayatta olan hayvanların etleri onlara

171 bkz. Bediüzzaman Said Nursî, Kaynaklı-İndeksli-Lügatlı Risale-i Nur Külliyyatı s. 1306

haramdır. Eğer yeseler, ceza görürler. “Boynuzsuz olan hayvanın kisası (hakkı) kıyamette boynuzludan alınır.”¹⁷² diyen hadisin ifadesi gösteriyor ki: Gerçi hayvanların ceza setleri çürür; fakat ruhları bâki kalan hayvanların kendi aralarında dahi, onlara uygun bir tarzda, ahirette ceza ve mükâfatları vardır. Ona binaen et yiyen hayvanlara sağ hayvanların etleri haramdır denilebilir.¹⁷³

---

172 Ahmed İbn Hanbel, Müsned 2/235

173 bkz. Bediüzzaman Said Nursî, Kaynaklı-İndeksli-Lügatlı Risale-i Nur Külliyyatı s. 727-728

ŞEFKATTE SAKLI TATLI BİR ZEVK

Allah insana bazı latife ve duygular ihsan etmiştir ki insan onları yaşadıkça zevk ve lezzetlerini de peşinen hisseder. Şefkat de böylesi duygulardan biridir. İnsanın rahmet hisleriyle yaptığı bir iyilik ve güzellikte ahiret sevabını hissettirecek derecede öyle bir zevk, lezzet vardır ki, hayatı feda etmek derecesinde bir zevk sunar. Bir annenin yavrusu için ortaya koyduğu şefkat ve himaye hatta bu uğurda hayatını bile tehlikeye atması söz konusu hakikatin müşahhas bir misalidir. Çok defa şahit olduğumuz gibi bazen bir tavuk civcivini kurtarmak için bir kediye veya bir köpeğe saldırır.

Yavrularına rızık temin etmek için epey bir gayret ortaya koyup yuvasına dönen anne kuş, minik kuşçukların ağızlarına bıraktığı her bir parça ile vazifesini yapmış olmanın hazzıyla derin bir zevk duyar.

Dağlarda, bayırlarda binbir zahmetle ot bulan, onları çiğneyen, midesinde hazmeden bir koyun, elde ettiği sütü memelerinden yavrusunun ağzına takdim ederken bütün yorgunluğunu unuttur, kendince bir haz duygusu yaşar.

Bir anne bebeğini emzirirken onun başını okşar, kokusunu ciğerlerine çeker ve bunları yaparken âdeta kendisine terapi uygulayıyormuşcasına huzurlu ve mutlu olur.

Evet, merhamet ve şefkate peşin bir mükâfat vardır ve âlihimmət, âlicenap insanlar onları hisseder. Bu duygunun sevkiyle onlar kahramancasına bir vaziyet alırlar.

RAHMET ÇAĞIRAN GÜZEL HASLETLER

Rabbimiz bütün kâinatı rahmetiyle kucaklamakta, her şeyi merhameti ile terbiye etmektedir. Hadiseleri tefekkür çapasıyla eşeleyince her şeyin netice itibarıyla Allah'ın rahmetine ve hikmetine dayandığını müşahade ediyoruz. Bir damla yağmur suyunu rahmet olarak toprağa düşüren Merhameti Sonsuz koca galaksileri de insana acıyıp şefkat ettiği için şaşırmadan, çarptırmadan yörüngesinde döndürüp duruyor. Kendisine nankörlük edip nimetlerini takdir etmeyenlere ceza vermekte acele etmiyor ve onları nimetlerden mahrum etmiyor.

Yüce Rabbimiz kullarının bazı hususi fiillerine ekstra rahmet göndereceğini, bu davranışlardan razı ve memnun olduğu için bunları yapanları merhametiyle ödüllendireceğini ifade etmektedir. Gerek Kur'ân-ı Kerim'de gerekse hadis-i şeriflerde bu davranışların pek çok çeşidi ile karşılaşabiliriz,

fakat burada numune olarak ilahî rahmet ve merhamete çağrı yapan birkaç güzel haslete dikkat çekmek istiyoruz:

Hasta Ziyareti

Hastalık insan için mukadder bir durum. Ömründe hiç hasta olmadım diyen insan yoktur. Kimi hafif kimisi de ağır hastalıklar geçirmiştir. Bugün gayet sağlıklı olan bir insan yarın yatalak bir hasta durumuna düşebilir. Dolayısıyla sağlık ve afiyet nimetinin farkında olup zaman zaman bu nimetin şükrünü sözlü ve fiilî olarak eda etmeye çalışmamız gerekiyor.

Hastalık süreci dayanılması zor bir dönem. Her ne kadar menfi ibadet olup kalb selameti korunduğu müddetçe insana çok sevap kazandıran bir sıkıntı süreci olsa da hem psikolojik hem de fizikî olarak insanı hırpalayan ve sabra zorlayan bir fonksiyonu vardır hastalığın. Bu zor günlerde hastaları ziyaret etmek ve ziyaretler esnasında onları rahatsız etmemek önemli bir güzellik. Yaptığımız ziyaret vesilesiyle ziyaret edilen insan moral motivasyon açısından desteklenmiş olduğu gibi ülfetin getirdiği sıkıntıları bir nebze üzerinden atmış olur. Bugün ziyaretçi bekleyen hasta insanların yarın iyileşip bizi hasta hâlimizle ziyaret etmeyeceğini nereden bilebiliriz ki. Bundan dolayı insan dostlarını hastalık zamanlarında yalnız bırakmamalı, onların dertlerini paylaşmalı, onlara yardımcı olmaya çalışmalıdır.

Enes İbn Mâlik (radıyallahu anh) hasta ziyareti yapanlara güzel bir haber veriyor Peygamber Efendimizden naklen: “Kim bir hastayı ziyaret ederse, Allah’ın rahmetine dalmış olur. Hastanın yanında oturduğunda rahmete gömülür.”

Hz. Enes, Resûlullah’ın bu sözünü duyunca, “Ya Resûlallah, bu, hasta ziyaretçisi içindir. Hasta için ne var?” diye sorar. Şöyle cevap verir Allah Resûlü: “Bir kul üç gün hasta olarak sabrederse, annesinden doğduğu gün gibi günahlarından arınmış olur.”¹⁷⁴

Evet rahmet denizine dalmak isteyenler hastaları ziyaret etmeli, gönüllerini almalı. Böylece Allah’ın rahmet ve mağfiretine ulaşma yolunda önemli mesafeler almış olurlar.

Resûlullah’ın hem amcasının oğlu hem de damadı olan Hz. Ali (radıyallahu anh) şu müjdeyi veriyor hasta ziyaretçilerine:

“Bir Müslüman, hasta olan bir Müslüman kardeşini sabahleyin ziyarete giderse yetmiş bin melek akşama kadar ona rahmet okur. Eğer akşamleyin ziyaret ederse yetmiş bin melek onun için sabaha kadar istiğfar eder. Ve o kişi için Cennet’te toplanmış meyveler de vardır.”¹⁷⁵

Hasta ziyaretinin güzelliği başka nasıl ifade edilebilir ki! Rabbim başta Efendimizden, sonra da güzide ashabından razı olsun ki bizlere hayır kapılarını gösterme konusunda ne güzel rehberlik yapıyorlar.

174 Taberânî, el-Mu’cemu’l-Kebîr 2/120

175 Tirmizî, Cenâiz 2. Ayrıca bkz. Ebû Dâvûd, Cenâiz 3; İbn Mâce, Cenâiz 2

Said İbn İfâka diyor ki: “Hz. Ali bir sabah elimi tuttu, ‘Haydi seninle Hasan’ı ziyaret edelim.’ dedi, gittik. Ebû Mûsâ’yı hastanın yanında bulduk. Hz. Ali ona;

‘Ey Ebû Mûsâ! Hastayı ziyaret niyetiyle mi yoksa şöyle bir uğrayıvermiş olmak için mi geldin?’ diye sordu. Ebû Mûsâ:

‘Hastayı ziyaret için geldim.’ dedi. Bunun üzerine Hz. Ali, Resûlullah’tan yukarıda zikrettiğimiz hadisi duyduğunu Ebû Mûsa’ya müjdeledi.”

Bir hastayı ziyaret etmekle yetmiş bin meleğin duasına mazhar olmak ne büyük bir bahtiyarlık. Böyle bir kazanç kapısını kesinlikle ihmal etmemek gerek.

Bu arada hasta ziyaretini tekrarlamamanın sünnet olduğunu unutmayalım. Zira Efendimiz, Sa’d İbn Muâz’ı hasta iken sık sık ziyaret etmiştir. Ayrıca hasta, ziyaretten hoşlanmıyorsa ziyaret etmek için ısrarcı olmamak gerekir.

Sahura Kalkmak

Rahmet ayı olan Ramazan ayında oruca niyetlenirken sahura kalkıp bir şeyler yiyip içmek de Allah’ın rahmetine vesiledir. Sahur, gece seher vaktinde yapılır. O saatler Rahmâni vakitlerdir. Cenâb-ı Hakk’ın dünya semasına nüzul edip dua ve yakarışa duran kullarına icabet ettiği anlardır. Böyle bereketli saatlerde Allah rızası için kalkıp oruca niyetlenmek de bir rahmet davetiyesidir, Allah’ın af ve mağfiretine bir çağrıdır.

Ebû Said el-Hudrî (radıyallahu anh) hazretlerinin rivayet ettiği bir hadiste Efendimiz: “Sahura kalkmak berekettir. Bir yudum su içseniz bile onu terk etmeyiniz. Çünkü Allah sahura kalkanlara rahmet, melekler de istiğfar ederler.”¹⁷⁶ buyurmuştur.

Efendimize Salavât Getirmek

İşlerimize başlarken nasıl ki Rahmân ve Rahim Allah'ın adıyla Besmele çekerek başlıyor ve o işin bereketleneceğine inanıyorsak, âlemlere rahmet olarak gönderilen Efendimizin ismini anarak okuduğumuz salavat-ı şerifeler de hayatımıza bereket ve rahmet indirir. Salavatın makbul bir dua olduğunu bildiğimiz için bizler ellerimizi Yüce Yaratan'a açtığımız zaman dualarımızın başında ve sonunda salat u selam okuruz. İki makbul dua arasına paketlenmiş dua cümlelerinin karşılıksız kalmayacağını ümit eder ve O'nun adını dualarımıza şefaatchi yaparız.

Evet Yüce Rabbimizin ve meleklerin kendisine dua ve istiğfarda bulunduğu Şanı Yüce Nebi'nin adının anıldığı yerde hürmeten ve vefaen salavat getirmeli, O'nun sadık bir ümmeti olduğumuzu itiraf etmeliyiz.

Efendimiz buyuruyorlar ki: “Kim bana bir kez salavât getirirse Allah ona on kez rahmet eder ve on günahını temizler.”¹⁷⁷

176 Ahmed İbn Hanbel, Müsned 3/12, 44

177 İbn Ebi Şeybe, Musannef 2/399

Dolayısıyla Allah'ın rahmetine ulaşmak isteyenler önce Efendimiz'e uğramalı, O'na bağlılığını ifade etmeli, sonra da ilahî rahmet deryasına yelken açmalıdır.

Dinî ve İlmî Mevzuları Müzakere Etmek

İlahî rahmete ermenin ve o deryadan istifade etmenin bir diğer yolu da insanın kendisini hayra çağıran, güzelliklerde örnek olup hayırhahlık yapan bir arkadaş grubuyla hareket etmesi, onlarla Cenâb-ı Hakk'ın hem kâinat kitabını hem de kelâm-ı kadimini mütalâa ve müzakere gayesiyle meçhul mekânlarda toplanmasıdır. Böylelikle inanılması gereken hakikatler daha derinlemesine tetkik edilmiş, taklidî olarak iman edilen bu değerler tahkik mertebesine çıkarılmış olur. Bu şekilde insan hem metafizik gerilimini sağlar, hem hizmet enerjisini müspet bir yola kanalize edip toplumun ıslahı için yeni yeni projeler üretir durur.

Bu konuda Hz. Ebû Hüreyre (radıyallahu anh) ümitbahş bir hadis rivayet ediyor: “Bir topluluk Allah'ın evlerinden birinde toplanır, Allah'ın kitabını okur, aralarında müzakere ederse mutlaka üzerlerine manevî bir huzur iner, kendilerini rahmet kaplar, melekler kuşatır, Allah da katındaki melekler arasında onları anar.”¹⁷⁸

Rahmete ermenin yolu cemaat hâlinde hareket etmekten geçiyor. Bir mevzuyu mütalâa ederken bile insan yanı-

---

178 Müslim, Zikr 38. Ayrıca bkz. İbn Mâce, Mukaddime 17

na itimat ettiği insanları almalı, onlarla beraber ders yapmaya çalışmalıdır. Unutmayalım insan tek başına okuduğu imanî bir dersten bir sevap ve bir hisse alıyorsa müzakere yoluyla okuduğu dersten on bir, belki yüz on bir sevap kazanabilir. Bu şekilde Allah'ın rızasını tahsil yolunda bir araya gelip sohbet-i canan yapan insanlara ilahî rahmet yağar, gönüllerine itminan ve sekine iner.

Şu hâlde müminler bir araya gelip kendilerine Allah'ı hatırlatan, O'nun kudretini düşündüren, lütuflarını anmaya vesile olan sohbetler yapmalı, Kur'ân okumalı ve hep birlikte Cenâb-ı Mevlâ'nın rahmetine talip olmalıdırlar.

Cemaate devam etmek

Bizim dinimiz ferdîlikten ziyade cemaate ve kolektif şura önem veren bir dindir. İnsanın yalnız başına kalmasını istemeyen Hazreti Resûl (sallallahu aleyhi ve sellem) namaz gibi bir ibadetin karşılığını tek olarak kılana bir, cemaatle kılana ise yirmi yedi kat fazla olarak takdir etmiştir. Dolayısıyla özellikle farz namazlarını cemaatle kılmaya özen göstermeliyiz. Zira Cenâb-ı Hakk'ın rahmet ve merhameti topluluğun üzerine yağar, cemaat Allah'ın rahmetini davet etmede külli bir duadır.

Hz. Ebû Hüreyre (radıyallahu anh) rivayet ediyor: “Karanlık gecelerde camilere gidenler var ya Allah'ın rahmetine dalanlar onlardır.”¹⁷⁹

---

179 İbn Mâce, Mesâcid 14

Sıcak yatağını, döşөгünü bırakıp da “Haydi namaza” çağrısına uyarak karanlık gecelerde Hakk’ın rızasına ulaşmak için adımlarını atanlar Cenâb-ı Hakk’ın rahmet der-yasına doğru yürümektedirler. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) evleri mescide uzak olup da yakın bir yere taşınmak isteyen insanların bu davranışını tasvip etmemiş ve uzak mahallelerden camiye gidiş gelişlerinin kendileri için sevap kapısı olacağını bildirmiştir. Böyle bir rahmet kapısını da iyi değerlendirmek gerekir.

Ticarî Hayatta Kolaylık Göstermek

Allah Resûlü “... Kolaylaştırın, zorlaştırmayın.”¹⁸⁰ buyuyor. Her mevzuda olduğu gibi ticarî hayatta ve alışverişte de kolaylık göstermek Müslümanın sahip olması gereken güzel bir haslettir. Zira Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) “Satışta, alışta ve borcunu istemekte kolaylık gösteren kimseye Allah rahmet etsin.”¹⁸¹ buyurmuştur.

Peygamberimiz bu konuyla ilgili hadislerinin birinde de: “Allah Teâlâ sizden önceki ümmetlerden bir kişiyi bağışladı. Çünkü o sattığı zaman kolaylaştırır, satın aldığında kolaylık gösterir ve borçludan alacağını isterken kolaylığı tercih ederdi.”¹⁸² buyurmuştur.

180 Buhârî, Megâzî 60, İcâre 8; Müslim, Cihad 7, Eşribe 71; Ebû Dâvûd, Hudûd 1

181 Buhârî, Büyû’ 16; İbn Mâce, Ticârât 28

182 Tirmizî, Büyû’ 74; Nesâî, Büyû’ 104

SONUÇ

Kâinatı rahmet ve şefkatinin tatlı atmosferinde teneffüs ettiren, en güzel isimlerinin büyük kısmı rahmet, refet, hilm ve af edalı olan Yüce Rabbin kulları olan bizler, âlemlere rahmet şeklinde tecelli etmiş en güzel insanın ümmeti olmaktan şeref duyuyoruz.

Bakışlarımızı çevirdiğimiz her yerde çok açık bir şekilde Allah'ın rahmetinin izlerini müşahade etmek ne hoş! Güneş gündüzleri Rahmân'dan aldığı emirle dünyayı ısıtırken, mehtaplı gecelerde ışığını mesai arkadaşı olan aya emanet ederek perde arkasına çekilir. Sayıları insan nüfusundan çok daha fazla olduğu hâlde gözümüzle göremediğimiz küçük organizmalar, yerkürenin temizlik işçileri gibi sürekli Kuddûs ismine aynadarlık yapar. Küçücük bir ipekböceği ipek dokur Rahman'ın buyruğuyla. Sivri iğnesiyle zehirli bir böcek olan bal arısı, Kur'ân'da şifa olarak tesmiye edilen

balı süzer kovanına. Ölüden diriye diriden ölüyü çıkaran Rabbim dileyince zehirle balı aynı memura neden taşıtmı-
sın? Diğer taraftan rüzgârlar bir yandan kirlenen atmosferi
temizlerken bir yandan da nice tohumları taşırlar çiçeklerin
dölyatağına. Basiretten mahrum gözlerimiz çoğu zaman
hissetmese de şefkatin kadife elini, âlemde cereyan eden
her şeye vurur mührünü rahmet sikkesi.

Ya Rahman, Ya Rahim, Ya Cemil... diyerek Allah'ın gü-
zel isimlerini zikreden varlık korosunu işittikten sonra süre-
kli bestesi tazelenen bu rahmâni orkestraya insanın da dahil
olması gerekmez mi? Evet, bu soruya inanmış bir insanın
vereceği cevap kesinlikle müspet olmalıdır. Çünkü mümin,
Rahmân ve Rahîm Yaratıcının kulu ve kâinata rahmet gü-
neşi olarak doğmuş bir Peygamberin arkasında yürüyen
bir ferttir. O, merhameti kahrından üstün olan ve dünya-
da sadece rahmetinin yüzde birini tecelli ettiren Yaratana
inanan bir insan olarak, varlık ve eşya ile olan ilişkisinde
öncelikle merhamet ve şefkati esas alırken, Allah hakkı ve
toplum hukukunun çiğnendiği durumlarda ise hak ve ada-
let değerlerinin ayaklar altına düşmesine mani olmak için
suç ve suçlulara müsamaha göstermez.

Evet, bir mümin Muhammedî ahlâk ile bezenip süslen-
mek istiyorsa öncelikle şefkat ve merhameti kendinde tabiat
hâline getirmelidir. Günümüz dünyasında -hakikatte öyle
olmadığı hâlde- 'İslâm' ve 'Müslüman' kelimeleri şiddeti,
hiddeti ve terörü çağrıştıran kelimeler olarak dünya gün-
demine yerleştirilmeye çalışılmakta. Global anlamda yürü-

tülen bu acımasız ve zalim kampanyaya karşı yapılacak en önemli iş ise böyle düşünen insanları fiilen tekzip etmekten geçiyor. Öncelikle merkezinde ve mihverinde rahmet ve şefkat bulunan dinimizi yeniden keşfetmeli, dünyada barış türküsü söyleyen ve sesi en gür çıkan ahenkli cemaat biz olmalıyız. Aksi hâlde İslâm'ın engin hoşgörüsünden napsiz ve mensup olduğu dine bütüncül bir bakış açısıyla bakabilme kabiliyetinden mahrum olan insanlar İslâmiyet'i temsil iddiasında bulunurken daha bilmem kaç defa kaş yapayım derken göz çıkaracaklar.

Bugün Hz. İsa'ya inandığını söyleyen koca bir dünya hümanizmanın bayraktarlığını yaparken nice zulümlere imza atmakta, diğer taraftan Hz. Musa'nın arkasından git-tiklerini söyleyenler de İsevîlere rahmet okutmakta. Dünya tarihi incelenip istatistikî sonuçlara varılsa eminim ki Muhammedî terbiyeden geçmemiş millet ve ümmetlerin en büyük insanlık dramlarına organizetörlük yaptıkları aşikâr bir şekilde ortaya çıkacaktır.

Durum böyle iken şu an için elimizden Hz. Nuh'un dediği gibi "Ya Rabbi! Mağlubuz, bize nusretinle imdat eyle." demekten başka da bir şey gelmiyor. Ancak istikbali inşa adına yarınlara Muhammedî ahlâkın, terbiyenin, merhamet ve şefkatin hâkim olmasını sağlamak da üzerimize düşen mühim bir vazife. Bunun için öncelikle rahmet ve şefkatin hakiki kaynağı Yüce dinimizin mesajlarını iyi okuyup doğru uygulayabilmek yapacağımız en birinci iş. İnsanlığa Müslümanlığın bir şiddet dini olmadığını, son peygambe-

rin kâinata rahmet muştusuyla geldiğini, Müslümanlığın tebliğ felsefesinde “Dinde zorlama yoktur.” anlayışının muteber sayıldığını belletmek İslâm’ın müntesipleri olarak cılız omuzlarımıza yüklenen ağır ama şerefli bir sorumluluk. Rahmân ve Rahîm bir Yaratıcıya iman edip âlemlere rahmet olarak gönderilen bir Peygamberi tasdik eden bizler kabalığın, hiddetin ve şiddetin temsilcisi gibi davranırsak sempatik değil itici karşılanır ve dünyaya vermek istediğimiz mesajları hiçbir şekilde veremeyiz.

Bizim medeniyetimiz bir manada rahmet medeniyetidir. Bizim dünyamızda herkes gerek eşya ve gerekse canlılarla olan münasebetlerinde merhamet ve şefkati öncelikle düşünür ve kâinata bir kardeşlik ülkesi gibi bakar. Biz namaz kıldırırken Kur’ân-ı Kerim’in en uzun sûresi Bakara’yı okumaya niyetlenmişken arkadan duyduğu bir çocuk ağlaması münasebetiyle Târik sûresini okumaya başlayan; en sevdiği arkadaşlarından biri olan Üsâme İbn Zeyd’i savaş esnasında diliyle ‘Lâ ilâhe illallah Muhammedun Resûlullah’ diyen bir insanı kalben iman etmedi gerekçesiyle öldürdüğü için günlerce “Kalbini yarıp içine baktın mı da Müslüman olmadığına emin oldun.” şeklinde paylayan Rahmet Peygamberinin şerefli kardeşleriyiz. Biz “İdareci olduğu zaman tebdil-i kıyafet yaparak geceleri sokakları dolaşıp dertli, hasta, aç ve susuz olup da hâline muttali olmadığım kimse var mı?” diyen ve onlara misafir olan adam gibi adam Hz. Ömer’in merhametli idaresinde bugünlere geldik. Biz sürgün olduğu zaman bile kendisini düşünmeyip bir keklığı

öldürmeye yeltenenlere “Durun şimdi onların yavrulama mevsimidir. Hayvanlara zarar vermeyin.” diyen müşfik bir kanaat önderinin arkasında yürüyen ve şefkati yol haritası olarak belirlemiş yolcularız. Dolayısıyla maziden gelip istikbale yürüyen merhamet kervanının günümüzdeki temsilcileri olarak bugün dünyanın karanlık, isli, puslu okyanusuna rahmet, merhamet, muhabbet ve şefkat mayasını çalmak zorundayız. Manevî değerlerimizin bizlere kazandırdığı vicdan enginliği sayesinde sevgi ve şefkat atmosferimizde eritemeyeceğimiz hiçbir nefret, kin ve kasvet aysbergi bulunmamaktadır. Evet bizler “Aç herkese, açabildiğin kadar sineni; ummanlar gibi olsun! İnançla geril ve insana sevgi duy; kalmasın alâka duymadığın ve el uzatmadığın mahzun bir gönül!.. İyileri iyilikleriyle alkışla; inanmış gönüllere mürüvvetli ol, inkârcılara öyle yumuşak yanaş ki, kinleri, nefretleri eriyip gitsin ve sen, soluklarında daima Mesih ol!.. Kötülükleri iyilikle sav; görgüsüzce muamelelere aldırış etme! Herkes, davranışlarıyla karakterini aksettirir. Sen müsamaha yolunu seç ve töre-bilmezlere karşı âlîcenap ol!..”¹⁸³ şeklinde ilke hâline getirilen yüksek idealleri asrın şefkat eli bekleyen insanına ulaştırmaya azmetmiş fertler olarak Allah’tan bizi bu yolda istihdam etmesini bekliyor ve niyaz ediyoruz.

Geleceğin sulh adacıklarını inşa etmek için yola çıkmış merhametli fikir işçilerine ve dünyanın dört bir yanına rahmet ve şefkat eli uzatan münevver ruhlara selam olsun...

---

183 M. Fethullah Gülen, Ölçü veya Yoldaki Işıklar, s. 107

İSTİFADE EDİLEN ESERLER

Afzalurrahman, *Sîret Ansiklopedisi*, İnkılap Yayınları, İstanbul, 1996

Ahmed İbn Hanbel, Ebû Abdillâh eş-Şeybânî (164-241 h.); *el-Müsned*, I-VIII, Müessesetü Kurtuba, Mısır, tsz.

Abdurrezzak, Ebû Bekr Abdurrezzak İbn Hemmâm (126-211 h.); *el-Musannef*, [Tahkîk: Habîburrahmân el-A'zamî], I-XI, el-Meclisü'l-ilmî, Beyrut, 1403/1983.

Bediüzzaman Said Nursî, *Kaynaklı-İndeksli-Lügatlı Risale-i Nur Külliyyatı*, Nesil Yayınları, İstanbul, 2002

el-Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed İbn el-Hüseyn (384-458 h.); *es-Sünenü'l-Kübrâ*, I-X, *Mektebetü Dâri'l-bâz*, Mekke, 1414/1994.

.....; *Şuabü'l-Îmân*, [Tahkîk: Muhammed es-Saîd Besyûnî ez-Zağlûl], I-IX, *Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye*, Beyrut, 1410/1990.

el-Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed İbn İsmâîl (v. 256 h.); *el-Edebü'l-Müfred*, I-VIII, *Dâru'l-beşâiri'l-İslâmiyye*, Beyrut, 1409/1989.

.....; *Sahîhu'l-Buhârî*, I-VIII, *el-Mektebetü'l-İslâmiyye*, İstanbul, 1979.

ed-Dârimî, Abdullah İbn Abdirrahmân (181-255 h.); *es-Sünen*, I-II, *Dâru'l-kitâbi'l-Arabî*, Beyrut, 1407/1987.

Ebû Dâvûd, Süleyman İbn Eş'as es-Sicistânî (202-275 h.); *es-Sünen*, [Tahkîk: Muhammed Muhsin Abdülhamîd], I-IV, *el-Mektebetü'l-İslâmiyye*, İstanbul, tsz.

Ebû Nuaym, Ahmed İbn Abdillâh el-İsbehânî (v. 430 h.); *Hilyetü'l-Evliyâ ve Tabakâtü'l-Asfiyâ*, I-X, *Dâru'l-kitâbi'l-Arabî*, Beyrut, 1405 h.

Ebû Ya'lâ, Ahmed İbn Ali İbn el-Müsennâ (210/307 h.); *el-Müsned*, I-XIII, *Dâru'l-Me'mûn li't-türâs*, Di-
maşk, 1404/1984.

el-Hâkim, Ebû Abdillâh Muhammed İbn Abdillâh en-Ney-
sâbûrî (321-405 h.); *el-Müstedrek ale's-Sahîhayn*,
I-V, *Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye*, Beyrut, 1411/ 1990.

el-Heysemî, Ali İbn Ebî Bekr (v. 807 h.); *Mecmeu'z-Zevâ-
id*, I-X, *Dâru'r-Reyyan li't-türâs/Dâru'l-kitabi'l-Ara-
bî*, Kahire/Beyrut, 1407 h.

el-Hindî, Alâuddin Ali İbn Abdülmelik İbn Kadî Han Müttaki
(v. 975/1567); *Kenzü'l-ummâl fi süneni'l-akvâl ve'l-
ef'âl*, *Dairetü'l-Maarifi'l-Osmaniyye*, Haydarabad

Gülen, Fethullah, *Ölçü veya Yoldaki Işıklar*, Nil Yayınları, İzmir, 2005

.....; *Sonsuz Nur*, Nil Yayınları, İstanbul, 2008

.....; <http://www.herkul.org/kiriktesti>

.....; <http://www.forumankebut.net>

.....; <http://www.sufism.20m.com>

.....; <http://www.zubeyirgunduzalp.com>

İbn Ebî Şeybe, Abdullah İbn Muhammed (v. 235 h.); *el-Musannef fi'l-Ehâdis ve'l-Âsâr*, [Tahkîk: Kemâl Yusuf el-Hût], I-VII, Mektebetü'r-Ruşd, Riyad, 1409 h.

İbn Hacer, Ahmed İbn Ali el-Askalânî (773-852 h.); *Fet-hu'l-Bârî*, I-XIII, Dâru'l-ma'rife, Beyrut, 1379 h.

.....; *el-İsâbe*, I-VIII, Dâru'l-cil, Beyrut, 1412 h.

İbn Hibbân, Ebû Hâtim Muhammed el-Büstî (v. 354/965.); *el-İhsân fî Takrîbi Sahîh İbn Hibbân*, [Tertîb: Alâüd-dîn Ali İbn Belbânî, Tahkîk ve ta'lîk: Şuayb el-Arnavût], I-XVII, Müessesetü'r-risâle, Beyrut, 1988.

İbn Kesîr, Ebu'l-Fidâ İsmail İbn Ömer İbn Kesîr ed-Dimaşkî (v. 774 h.); *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, I-XIV, Dâru'l-meârif, Beyrut, tsz.

İbn Mâce, Muhammed İbn Yezîd el-Kazvînî (207-275 h.); *es-Sünen*, I-II, Dâru'l-fikr, Beyrut, tsz.

İbn Sa'd, Ebû Abdullah Muhammed İbn Sa'd el-Menî' (168-230 h.); *et-Tabakâtü'l-Kübrâ*, I-VIII, Dâru sâdir, Beyrut, tsz.

Köksal, M. Âsım; *İslâm Tarihi*, Işık Yayınları, İst, 2007

- Kuşeyri**, Ebü'l-Kâsım Zeynü'lîslâm Abdülkerim İbn Hevazın 465/1072; *er-Resailü'l-Kuşeyriyye* /; thk. Muhammed Nur Hasan, Karaçi, el-Mahedü'l-Merkezi li'l-Ebhasi'l-İslâmiyye, 1964
- Ma'mer İbn Râşid** (v. 151 h.); *el-Câmi'* (Abdurrezzak'ın el-Musannef'inin sonunda), el-mektebü'l-İslâmî, Beyrut, 1403 h.
- Mâlik İbn Enes**, Ebû Abdullah el-Esbahî (93-179 h.); *el-Muvatta'*, I-II, Dâru İhyâi't-türâsi'l-Arabî, Beyrut, 1985.
- Muhammed Abdülhay İbn Abdülkebir İbn Muhammed Kettani**, 1382/1962 (trc. Ahmet Özel); *et-Teratibü'l-idariyye: Hazreti Peygamber'in Yönetiminde Sosyal Hayat ve Kurumlar*, İstanbul, İz Yayıncılık, 1990.
- el-Münâvî**, Muhammed Abdürraûf İbn Ali (v. 1031/1622); *Feyzu'l-Kadîr şerhu Câmii's-Sağîr*, I-VI, el-Mektebetü't-ticâriyyeti'l-Kübrâ, Mısır, 1356 h.
- Müslim**, Ebu'l-Hüseyin el-Haccâc en-Neysâbü'rî (206-261 h.); *Sahîhu Müslim*, I-V, Dâru İhyâi't-türâsi'l-Arabî, Beyrut, tsz.
- en-Nesâî**, Ebû Abdirrahmân Ahmed İbn Şuayb (215-303 h.); *es-Sünen*, [Tahkîk: Abdülfettah Ebû Gudde], I-VIII, Mektebetü'l-matbûâti'l-İslâmiyye, Halep, 1406/1986.
- et-Taberânî**, Ebu'l-Kâsım Muhammed İbn Ahmed (v. 360 h.); *el-Mu'cemül-Evsat*, [Tahkîk: Hamdi İbn

Abdülmecîd es-Selefî], I-X, Dâru'l-Harameyn, Kahire, 1415 h.

.....; *el-Mu'cemül-Kebîr*, [Tahkîk: Hamdi İbn Abdülmecîd es-Selefî], I-XX, Mektebetü'l-ulûm ve'l-hikem, Musul, 1404 h.

.....; *el-Mu'cemüs-Sağîr*, [Tahkîk: Hamdi İbn Abdülmecîd es-Selefî], I-II, el-Mektebetü'l-İslâmî/Dâru Ammân, Beyrut/Amman, 1405/1985.

et-Tirmizî, Ebû İsâ Muhammed İbn İsâ (209-279 h.); *el-Câmiu's-Sahîh*, I-V, Dâru İhyâi't-türâsi'l-Arabî, Beyrut, tsz.

Kadı İyâz, Ebu'l-Fadl (v. 544/1149); *eş-Şifâ bi ta'rifi hukûki'l-Mustafa*, I-II, Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye, Beyrut.

En-Nevevî, Ebû Zekerîya Yahya İbn Şeref (631-676 h.); *Şerhu Sahih-i Müslim*, 1-18, Dâru İhyâi't-türâsi'l-Arabî, Beyrut, 1392

Rebi' İbn Habib; *el-Câmiü's-Sahih Müsnedü'l-İmam er-Rebi' İbn Habib* (yay. haz. Muhammed İdris; göz.geç. Aşur İbn Yusuf), Beyrut, Dârü'l-Hikme, 1995/1415

Sızıntı Dergisi, Sayı: 13, 22, 89, 203, 282, 307, 338, 340

Şahiner Necmeddin, *Son Şahitler Bediüzzaman Said Nursi'yi Anlatıyor*, İstanbul : Yeni Asya Yayınları